

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρός τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὕψ' ὑμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς καὶ φέραις ἀφελείας εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν ἐνισχύει ὑμᾶς διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἄρθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1836/1972

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

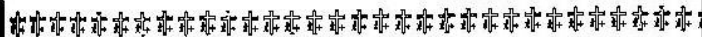
Ἐπιμέλεια
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκτ. Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῇ
Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια
ΕΜΜ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΝΙΚ. Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Ὑφηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συντονιστὴς Ἐκδόσεως
Ἱερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐρ. Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμωνος Ἀχαρνῶν

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 31

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9	
Περὶ Ἄννης ἑπιλίτῃ Α'	11	(106)*
Περὶ Ἄννης ἑπιλίτῃ Β'	28	(126)
Περὶ Ἄννης ἑπιλίτῃ Γ'	44	(144)
Περὶ Ἄννης ἑπιλίτῃ Δ'	67	(157)
Περὶ Ἄννης ἑπιλίτῃ Ε'	72	(176)
Εἰς τὴν Θεραπειάν τῆς Χανναίας	84	(191)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	106	

* Οἱ ἐν τῇ παρενθέσει ἐπιλίτῃ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦσας ἐπιλίτῃς τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ παρακάτω πέντε ἐπιλίτῃς φέρονται μὲ τὸν τίτλον «Ὀμιλίαι περὶ τῆς Ἄννης». Ἐδύογονται οὖν πρόκειται διὰ τὴν Ἄνναν τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ πρῶτον καὶ δευτέρον κεφάλαιον τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν Βασιλειῶν, τὴν μητέρα, δηλαδή, τοῦ προσφύτου Σαμουὴλ.

Κατὰ τὴν συνθήκην του, ὁ Ἱερὸς Πατὴρ εἶν ἀσχολεῖται εἰς αὐτὰς μόνον μὲ ἓνα θέμα, ἀλλὰ, ὁρμήματος ἐκ διαφόρων περιστάσεων, διαπραγματεύεται πλείστα ζητήματα, ὥστε πολὺ δικαιολογημένα ἤμπορεῖ νὰ εἰπωθῆ, ὅτι ἡ παραπάνω ἐπιγραφή τῶν Ὀμιλιῶν κατὰ ἓνα μέρος ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Τὸ πρῶτον τῆς Ἄννης καὶ αἱ ἀρεταὶ ποῦ τὴν κοσμοῦν αποτελοῦν τὸν πυρῆνα, γύρω ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐκδιπλώνει ὁ Χρυσόστομος τὸν θησαυρὸν τῶν θεῶν τοῦ λόγων διερευνῶν καὶ διαφωτίζων πολλὰ καὶ διάφορα θέματα.

Ἐδικιῶς α' εἰς τὴν πρώτην Ὀμιλίαν γίνεται λόγος διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς νηστείας ὡς καὶ διὰ τὴν σκοπιμότητα ποῦ εἶναι οὐ μόνον ἡ ἀσκησις, ἀλλὰ καὶ ἡ μυστήριος τῆς νηστείας. Εἰς τὴν συνέχειαν Ὀμιλίαι διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας μέρος ἀποτελεῖ καὶ ἡ φυσικὴ ἀσπαργὴ τῶν γονέων διὰ τὰ παιδιά των καὶ ἀκόμη, ὅτι, πλὴν τῶν μητέρων, καὶ οἱ πατέρες ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ φροντίζον διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων. Τέλος, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης, γενικῶς.

Εἰς τὴν δευτέραν, ὁ Χρυσόστομος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξυμνεῖ τὴν θερμὴν πίστιν τῆς Ἄννης, ἡ ὁποία ἐμπράτως ἀποδεικνύει αὐτὴν μὲ τὴν ὀρθοπροσέγγιν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν ἀδιάκοπον προσευχὴν τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνιστᾷ νὰ τιμῶμεν τοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ προσευχόμεθα πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητόν.

Εἰς τὴν τρίτην, ἀναφέρονται τὰ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Σαμουὴλ ὑπὸ τῆς Ἄννης, ἡ ἀφίερσις αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν, ἡ χρησιμότης, τὴν ὁποίαν περιελίκει πολλὰς φορὰς ἡ βραδύτης περὶ τὴν ἀπόκτησιν τέκνων καὶ ὅτι εἶναι σφάλμα πολὺ ἐπικίνδυνον ἡ ἀδιαφορία διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν.

Εἰς τὴν τετάρτην, ἀπευθύνεται πρὸς ἀναίτους ποῦ ἐγκαταλείπουν τὰς συγγενερώσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ συχνάζουν εἰς τὰ θέατρα, διὰ νὰ τολμᾷ ὅτι ἡ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν φοίτησις εἶναι εὐαί

μόνον περισσότερο χρήσιμος ἀπὸ τὴν παραμονὴν εἰς τὸ θέατρο, ἀλλὰ καὶ πλέον εὐχάριστος. Ἐπίσης, ἐπανέρχεται εἰς τὴν προσευχὴν τῆς Ἄνωθι διὰ τὴν κατὰ τὴν μετὰ τὴν διαπίστωσιν, ὅτι ἡ προσευχὴ θεῶν νὰ γίνεται συνεχῶς, χωρὶς νὰ ἐπιπράζεται ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ εὐρισκόμεθα.

Εἰς τὴν πέμπτην, ἐξηγεῖ τὸ πραγματικὸν νόημα τῶν ἑορτῶν καὶ ἀπαντᾷ εἰς ἄσους καταφέρονται ἐναντίον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν λόγον ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον πλούσιοι καὶ πτωχοί. Ἀπὸ τῆν αἰτίαν αὐτὴν παίρνει ἀφορμὴν διὰ νὰ προβῇ εἰς μίαν ὀρατικώτατην σύγκρισιν πλουσίων καὶ πτωχῶν, διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν ὑπεροχὴν τῶν τελευταίων ἐναντι τῶν πρώτων, ὅταν τὰ εὐαγγέλια πράγματα ἀξιολογηθῶσι μὲ τὸν σωστὸν τρόπον.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αἱ ἑορταὶ αὗται ἐξερωνήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ μάλιστα ἡμεροῖς μὲ μεγάλην σεβασίτητα νὰ ἀριθμῆ ὡς ἔτος πραγματικοποιήσεως αὐτῶν τὸ 387. Ἐπίσης, ἡ χρονικὴ περίοδος κατ' ἣν Ἰλαβὸν χώρον πίπτει εἰς τὸ διάστημα τοῦ Πεντηκοσταρίου, ἐπεκτεινομένου ἴσως κατὰ μίαν ἔβδομῃδα, ἀφοῦ ἡ πέμπτη ἑορτὴ ἐγένετο μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ὅπως σαφῶς δηλοῦται εἰς αὐτὴν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

Α ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΤΕ ΝΑ ΕΝΘΥΜΟΜΕΘΑ ΤΗΝ ΝΗΣΤΕΙΑΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΦΕΒΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕΤΑΤΥ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΑΙΣΙΟΛΟΓΩΝ ΘΕΕΙΝ ΚΑΤΕΧΕΙ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΤΩΝ ΤΟΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΚΝΑ. ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΕΠΙΤΑΓΗ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΔΙΑΔΙΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΑΙ ΜΗΤΕΡΕΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ. ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΝΗΣ.

Ἐφοῦ κάποιον ξένον ποῦ κατέφθασε πρὸς ἡμᾶς, τὸν ὑπεδέχθημεν μερικὰς ἡμέρας φιλοφρόνως καὶ ἐπικοινωνήσαμεν μαζί του διὰ λόγων καὶ ἄλλων **Β** θὰ τὸν προπέμψωμεν, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ τὴν ἀποδημίαν του, κατὰ τὸ γέυμα ἀμέσως τὸν ἐνθυμούμεθα, καθὼς καὶ τὰς συζητήσεις, καὶ τὸν ἐπιζητοῦμε μὲ πολλὴν ἀγάπην. Τὸ ἴδιον ἄς κάμωμεν καὶ μὲ τὴν νηστείαν. Καὶ πράγματι, κατέφθασε πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, τὴν ὑπεδέχθημεν φιλοφρόνως καὶ τὴν προεπέμψαμεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρόκειται νὰ παραθέσωμεν πνευματικὴν τράπεζαν, ἄς ἐνθυμηθῶμεν αὐτὴν καὶ ἄρα τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων αὐτὴ ὑπῆρξε πρόξενος δι' ἡμᾶς. Διότι δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα ὄχι μόνον ἡ παρουσία τῆς νηστείας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάμνησίς τῆς. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς οἱ ἀγαπώμενοι ἀπὸ ἡμᾶς μᾶς γαμίζουσιν μὲ μεγάλην χαρὰν, **Γ** ὄχι μόνον μὲ τὴν παρουσίαν των. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀνάμνησίν των, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αἱ ἡμέραι τῆς νηστείας, καὶ αἱ συναθροίσεις καὶ αἱ κοιναὶ μᾶς ἀσχολίαι καὶ ἄρα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ ποῦ ἐκείνη συνεπήγετο δι' ἡμᾶς, μᾶς προκαλοῦν εὐφροσύνην καὶ μόνον νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα, καὶ ἂν ἄρα μαζί τὰ ἐνθυμηθῶμεν, ἔχομεν νὰ ὠφεληθῶμεν πολλὰ κατὰ τὴν παρούσαν περίστασιν.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διότι θέλω νὰ σᾶς ἀναγκάσω νὰ νηστεύητε, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς πείσω νὰ μὴ ἐπιδοθῆτε εἰς τὰς ἀπολαύσεις, καὶ νὰ μὴ διακείσθε ὅπως οἱ πολλοὶ τῶν ἀν-

θρώπων, ἄν πρέπει νά τοὺς ὀνομάζῃ ἀνθρώπους αὐτοὺς με τὴν μικροψυχὸν διάθεσιν, οἱ ὅποιοι ὡσαν νά ἐλευθερωθῶσαν ἀπο δεισμο καὶ νά ἀπηλλάγησαν ἀπὸ σκληρὰν φυλακὴν, λέγουσι μετὰ τῶν: **100** **A** Ἐπὶ τελοῦς διηγουσάμε το δυσκόλον Πελαγὸς τῆς νηστείας. Ἄλλοι μάλιστα μὲ ἀσθενέστερον χαρακτῆρα φοροῦνται καὶ διὰ τὴν μελλοῦσαν τεσσαρακοστήν. Ἰαυτο συμβαίνει, διότι δλον τὸν ἄλλον καιρὸν εἶναι παραδεδομένοι εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ εἰς τὴν ἀσωτίαν καὶ εἰς τὴν μέθην χωρὶς κανένα μετρον. Διότι, ἔάν εἴχομεν φροντισεὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας νά ζῶμεν μὲ σεμνότητα καὶ μετριοπάθειαν, θά ἐποθεύσαμεν τὴν νηστείαν καὶ ὅταν αὕτη ἀπήρηχο, καὶ θά τὴν ὑπεδεχόμεθα μὲ πολλὴν χαρὰν, ὅταν ἐμελλε νά ἐπιανεληθῇ. Καὶ ποῖον ἀγαθὸν ποῦ ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν νηστείαν; Ὅλα τὰ γεμίζει ἀπὸ γαλήνην καὶ ἀπόλυτον ἡρεμίαν. **B** Δὲν εἶναι καὶ αἱ οἰκίαι ἀπηλλαγμέναι ἀπὸ θορύβους, ἀπὸ διαδρομᾶς καὶ κάθε εἰδους ταραχῆν; Καὶ ἡ ψυχὴ τῶν νηστευόντων ἀπολαμβάνει αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν ἐμπροσθεν τῶν οἰκίων τῶν. Καὶ ὀλόκληρος ἡ πόλις μιμεῖται τὴν εὐταξίαν ποῦ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὰς οἰκίας. Διότι οὔτε κατὰ τὴν ἐσπέραν συμβαίνει νά ἀκούσης ἀνθρώπου νά τραγουδοῦν, οὔτε κατὰ τὴν ἡμέραν νά θορυδοῦν καὶ νά μεθύουν, οὔτε νά κραυγάζουν οὔτε νά φιλονικοῦν, ἀλλὰ δύνασαι νά θλέπης παντοῦ μεγάλην ἡσυχίαν.

Ἄλλὰ τώρα δὲν συμβαίνει αὐτό, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀμέσως (ἀκούονται) κραυγαὶ καὶ θόρυβοι καὶ διαδρομαὶ τῶν μαγεῖρων **C** καὶ ἀφθονὸς κοπνὸς εἰς τὰς οἰκίας, ἀφθονὸς καὶ εἰς τὰς ψυχὰς, καθὼς σιγοκαίουν μέσα μας τὰ πάθη καὶ διεγείρεται ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν ἡ φωτιὰ διὰ τὰς παραλόγους ἐπιθυμίας. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς ἄς ἐπιζητῶμεν τὴν νηστείαν καὶ ὅταν αὕτη ἀπῆλθε· διότι ἐκείνη τὰ κατέστειλε ὅλα αὐτὰ. Καὶ ἄν ἀποθέσαμε τὸν πόνον ἐκείνης, ἄς μὴ ἀποβάλλωμεν ὅμως καὶ τὸν πόθον δι' αὐτὴν κι' ἄς μὴ σθῆσωμεν τὴν μνήμην τῆς. Ἄλλὰ ὅταν γευματῆς καὶ μετὰ τὸν ὕπνον κατέλθῃς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἴδῃς ὅτι ἡ ἡμέρα φθάνει πρὸς τὴν ἐσπέραν, νά εἰσέλθῃς εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ πληροιάσης εἰς αὐτὸν τὸν ἄμωνα, ἐνθυμήσου τὸν καιρὸν τῆς νηστείας, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ ἐκκλησία ἦτο γεμάτη ὅπὸ τὸ πλῆθος, **D** ἡ ἐπιθυμία διὰ τὴν ἀκούσασιν ἦτο σφοδρὰ. ἐπικράτει μεγάλη γὰρὰ καὶ ἠγρύπνει δλων ἡ ψυχὴ. Καὶ ἀναλωνιζόμενος ὅλα αὐτὰ, ἐνθυμήσου τὰς ποθητὰς ἐκείνας ἡμέρας. Καὶ ἄν ποδκρεται νά παραθέσης τράπεζαν, μὲ αὐτὴν τὴν ἀνάμνησιν νά ἀπο-

λαμβάνῃς τὰ ἐδέσματα καὶ ποτὲ δὲν θά ὑπάρξῃ περίπτωσις νά παρασυρθῇς εἰς μέθην. Ἄλλὰ ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ ἐχουν γυναῖκα σεμνὴν καὶ ἐγκρατῆ καὶ ἐλευθέραν καὶ φλέγονται ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς, ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν, καὶ ὅταν αὕτη λείπῃ μακρὰν, νά γίνουσι ἔρασταὶ πόρνης καὶ διεφθαρμένης γυναικὸς, διότι ἡ ψυχὴ τῶν εἶναι κυριαρχημένη ἀπὸ τὸν πόθον δι' ἐκείνην, ὁ ὅποιος πόθος δὲν ἐπιτρέπει νά εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλος ἔρως, τὸ ἴδιον ἀκριδῶς παρατηρεῖται καὶ μὲ τὴν νηστείαν καὶ τὴν μέθην. **E** Ἄν λοιπὸν μνημονεύωμεν ἐκείνην τὴν ἐγκρατῆ καὶ ἐλευθέραν, τότε αὕτην τὴν κοινὴν πόρνην καὶ μητέρα κάθε ἀσχημίας, τὴν μέθην ἔννοῶ, θά τὴν ἀποκρούσωμεν μὲ πολλὴν εὐκολίαν, καθὼς ὁ πάθος τῆς νηστείας ἀπωθεῖ σφοδρότερον ἀπὸ κάθε χεῖρα αὐτὴν τὴν ἀναίδειαν.

Δι' ὅλ' αὐτὰ λοιπὸν, σὰς παρακαλῶ, νά ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μας τὰς ἡμέρας ἐκείνας. Διὰ νά συμβάλω δὲ καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνην, τὸ ἴδιον θέμα διὰ τὸ ὅποιον ἠτοιμαζόμεν τότε νά ἀναπτύξω, θά τὸ φέρω τώρα εἰς τὸ μέσον τῆς συναθροισέως μας, ὥστε καὶ μὲ τὴν ὁμοιότητα τῆς διδασκαλίας νά ἐνθυμηθῶμεν ὀλίγον τὸν καιρὸν ἐκείνον. **701** **A** Διότι σεις ἴσως ἔχετε λησμονήσει διότι ἐν τῷ μεταξύ ἔγιναν πολλὰ ὁμίλια καὶ δι' ἄλλα θέματα. Καὶ διότι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς μας ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀποδημίαν, ἦτο ἀνάγκη νά ὁμιλήσῃ δι' ὅλα ὅσα συνέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ κατόπιν νά ἀπευθυνθῇ πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, ὥστε ἀφοῦ αὐτοὶ γίνουσι καλύτεροι ἐξ αἰτίας τῆς συμφορᾶς τῶν καὶ δραπετεύσωσι ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν πλάνην τῶν πρὸς τὴν ἰδικὴν μας πίστιν, νά τοὺς ριζώσωμεν εἰς τὴν πίστιν καὶ νά τοὺς διδάξωμεν ἀπὸ ποῖον σκότος ἀπηλλάγησαν καὶ εἰς ποῖον φῶς τῆς ἀληθείας προσῆλθον. **B** Ἐπειτα ἀπελαύσαμεν τὴν πανηγυρίαν τῶν μαρτύρων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἦτο ἀκαιρὸν, ἐνῶ εὐρισκόμεθα ἀνάμεσα εἰς τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων, νά ἀπέλθωμεν χωρὶς νά ἀκούσωμεν τὰ πρέποντα ἐγκώμια. Τὰ ἐγκώμια αὐτὰ τὰ διεδέχθη πάλιν ἡ παραινέσις διὰ τοὺς δοκούς. Καὶ ὅταν εἶδαμε, ὅτι ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου προσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἠθελήσαμε νά δώσωμεν εἰς αὐτοὺς αὐτὰ τὰ ἐφόδια καὶ κατόπιν νά τοὺς προπέμψωμεν ὅλους.

Βεβαίως σεις δὲν ἦτο δυνατόν νά ἐνθυμηθῆτε εὐκόλως τὴν συζήτησιν, ποῦ ἐκόμαμε τότε πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας. Ἄλλὰ ἐγὼ, ποῦ διαρκῶς ἀσχολοῦμαι μὲ αὐτὰ καὶ τὰ σπουδάζω, ἀφοῦ σὰς εἶπω ὀλίγα ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν

τότε, θά διυνηθῶ εὐκολώτατα νά ἐπιαναφέρω εἰς τήν μνήμην σας ὁλόκληρον τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας. Ὁ Ποῖον λοιπὸν ἦτο τὸ θέμα; Ἀνεζητούμεν νά μάθωμεν πῶς ὁ Θεὸς ἐπρονόει ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ πῶς μᾶς ἐδίδαξε τὰ ὠφελίμα, ὅταν δὲν ὑπῆρχαν γράμματα οὐτε εἶχαν δοθῆ Γραφαί. Καὶ ἐδεικνύομεν, ὅτι ἀπὸ τὴν θεῶν τῆς δημιουργίας μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν θεογνωσίαν. Ὅποτε, ἀφοῦ σὰς ἐκράτησα ὄχι ἀπὸ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σκέψιν, σὰς περιέφερα εἰς ὁλόκληρον τὴν δημιουργίαν δεικνύων τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰς λίμνας, καὶ τὰς πηγὰς, καὶ τοὺς ποταμούς, καὶ τὰ ἀπέραντα πελάγη, καὶ τὰ λιβάδια, καὶ τοὺς κήπους καὶ τὰ ἀβέριστα χωράφια, Ὡ καὶ τὰ δένδρα τὰ φορτωμένα καρπῶν, καὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρων τὰς καλυπτομένας ἀπὸ πυκνὰ δάση. Τότε ἐπίσης σὰς εἶπα παλλὰ καὶ διὰ τοὺς σπόρους, καὶ διὰ τὰ χόρτα, καὶ διὰ τὰ ἄνθη, καὶ διὰ τὰ δένδρα τὰ καρποφόρα καὶ τὰ ἄκαρπα, καὶ διὰ τὰ ζῶα, ἡμερα καὶ ἄγρια, ὑδροβία καὶ χερσαία, καὶ ἀμφίβια, διὰ τὰ διασχίζοντα τὸν ἀέρα καὶ τὰ ἐρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δι' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ σύμπαντος, καὶ μὲ μίαν φωνὴν ἔλοι ἐπεδοκιμάσαμε, διότι ὁ νοῦς μας ἠσθάνετο ἀδύνατος ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀπειρον πλούτον καὶ δὲν ἠδύνατο νά συλλάβῃ τὸ πᾶν. Ἐ «Πόσον μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα σου, Κύριε. Ὅλα τὰ ἐδημιούργησες μὲ σοφίαν».¹

Καὶ δὲν ἐθαυμάσαμε τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ μόνον διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐξῆς δύο πράγματα, ὅτι ἐδημιούργησε τὴν κτίσιν καὶ ὠραίαν καὶ μεγάλην καὶ θαυμαστήν καὶ ὅτι ἀφῆσε πολλὰ δειγμάτων τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς εἰς τὰ πράγματα ποῦ βλέπομεν. Ἄφ' ἑνὸς μὲν, διὰ νά θαυμάζηται διὰ τὴν σοφίαν του καὶ νά προσελκύῃ πρὸς τὴν λατρείαν του αὐτοὺς ποῦ τὴν παρατηροῦν. Ἄφ' ἑτέρου, διὰ νά μὴ ἀφήσουν τὸν δημιουργὸν δοσι παρετήρουν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἔργων του, καὶ ἀντὶ ἐκείνου προσκυνήσουν τὰ κτίσματα, διότι ἡ ἀδυναμία ποῦ ὑπάρχει εἰς αὐτὰ, δύναται νά ἐπανορθώσῃ τὴν πλάνην αὐτῆν. Καὶ πῶς ὅτι ὅλη ἡ κτίσις εἶναι φθαρτὴ,⁷⁰² Ἄ καὶ θά μετασχηματισθῇ πρὸς τὸ καλύτερον καὶ θά ἀπολαύσῃ μεγαλύτεραν δόξαν, καὶ τότε, καὶ διατί, καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐγίνε φθαρτὴ, καὶ ὅλα αὐτὰ τότε τὰ ἐξετάσαμεν εἰς δάθος ἐνώπιόν σας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπεδεικνύομεν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι δηλαδὴ εἰς φθαρτὰ σώματα προσέ-

1. Ὡαμ. 91, 6.

δωσε τόσο κάλλος, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἀπένευμεν εἰς αὐτὰ ὁ Θεός, τὸ κάλλος τῶν ἀστρων, τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἡλίου. Καὶ πράγματι, εἶναι νά θαυμάζῃ κανεὶς πῶς, μετὰ πάροδον τόσοσων ἐτῶν, δὲν ἐπαθάν τίποτε, ὅπως π.χ. παθαίνουν τὰ σώματά μας, οὔτε μὲ τὸ γῆρας ἐγίναν ἀσθενέστερα, οὔτε ἀπὸ κάποια ἀσθενεῖαν ἢ ἀδυναμίαν ἐξησθενήσαν, ἀλλὰ διατηροῦν πάντοτε τὴν ἰδικὴν τῶν ἀκμῆν καὶ τὸ κάλλος Ἐ ποῦ, ὅπως εἶπα, ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἐχάρισεν ὁ Θεός καὶ οὔτε τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐξησθενήσε, οὔτε ἡ λάμψις τῶν ἀστρων ἐγίνε σκοτεινότερα, οὔτε ἡ λαμπρότης τοῦ οὐρανοῦ ἐξηντλήθη, οὔτε τὰ σύννεφα τῆς θαλάσσης μετετοπίσθησαν, οὔτε ἡ δύναμις τῆς γῆς νά παράγῃ κατ' ἔτος τοὺς καρπούς τῆς ἐσθῆσε. Καὶ ὅτι αὐτὰ εἶναι φθαρτὰ τὸ ἀπεδείξαμε καὶ μὲ τὴν λογικὴν καὶ ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς. Ὅτι δὲ εἶναι ὠραία καὶ λαμπρὰ καὶ διατηρήθησαν ἀκμαῖα καὶ ἀνθηρὰ, τὸ μαρτυρεῖ ἡ καθημερινὴ παρατήρησις τῶν ἀνθρώπων ποῦ βλέπουσιν Ὁ πράγμα ποῦ κυρίως κινεῖ τὸν θαυμασμόν διὰ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς ἐδημιούργησεν αὐτὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Ὅταν ἐλέγαμε αὐτὰ, μερικοὶ τότε ἀντέτειναν λέγοντες: Λοιπὸν ἀπὸ ὅλα ὅσα βλέπομεν τὸ εὐτελέστερον εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ἀφοῦ τὸ σῶμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου καὶ ὅλων τῶν ἀστρων διατηρεῖται ἐπὶ τόσοσων χρόνων, ἐνῶ αὐτὸς ὕστερα ἀπὸ ἑβδομηκοντα ἔτη διαλύεται καὶ χάνεται. Εἰς ἀπάντησιν ὅλων αὐτῶν δυνάμεθα κατὰ πρῶτον νά εἰπώμεν, ὅτι δὲν διαλύεται ὁλόκληρον τὸ «ζῶον», ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀναγκαϊότερον μέρος αὐτοῦ, δηλαδὴ ἡ ψυχὴ, μένει διαρκῶς ἀθάνατος, διότι δὲν ὑπόκειται εἰς κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἡ φθορὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸ κατώτερον μέρος αὐτοῦ. Δεύτερον, ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγον τιμώμεθα περισσότερο. Ὡ Διότι καὶ τὸ γῆρας καὶ τὰς ἀσθενείας ὑπομένομεν, ὄχι ματαίως καὶ χωρὶς συγκεκριμένην αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ δικαίως καὶ ἐπιωφελῶς. Δικαίως μὲν, διότι περιεπέσαμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπιωφελῶς δέ, διὰ νά διορθώσωμε, μὲ τὴν πτωχείαν αὐτῆν καὶ τὰ πάθη, τὴν ἀπόγνωσιν ποῦ δημιουργεῖται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν. Αὐτὰ λοιπὸν δὲν τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός νά γίνῃ διὰ νά μᾶς καταφρονήσῃ. Διότι, ἐάν μᾶς κατεφρόνει, δὲν θά ἄφηκε τὴν ψυχὴν μας νά εἶναι ἀθάνατος. Ὅτε πάλι ἀπὸ ἀδυναμίαν ἐπλάσε τοιοῦτο τὸ σῶμά μας, Ἐ Διότι, ἐάν ἦτο ἀδύνατος, δὲν θά εἶχε τὴν δύναμιν νά διατηρήσῃ ἐπὶ τόσοσων χρόνων τὸν οὐρανόν καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ τὸ σῶμα τῆς γῆς. Ἄλλὰ τὸ ἔ-

πλασε έτσι, διὰ τὰ μᾶς καταστήσῃ καλυτέρους καὶ σωφρονεατέρους, καὶ περισσότερο εὐπειθεῖς εἰς αὐτόν, πρᾶγμα ποῦ ἀποτελεῖ τὴν δόξιν ὅλης τῆς σωτηρίας μας. Διὰ τοῦτο ἔκαμε τὸν οὐρανὸν νὰ μὴ καταβάλλεται ἀπὸ τὸ γῆρας οὔτε ἀπὸ ἄλλας παρομοίας ἀδυναμίας. Διότι αὐτὸς ποῦ στερεῖται ἀπὸ θέλησιν καὶ ψυχὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ ἁμαρτήσῃ οὔτε ἀρετὴν νὰ ἐπιδείξῃ· συνεπῶς δὲν ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως. ⁷⁰³ Α Εἰς ἡμᾶς δέ, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τιμηθῆ με λογικὸν καὶ ψυχὴν, ὑπῆρξεν ἀνάγκη νὰ καταστῇ κτῆμα (εἰς ἡμᾶς) ἡ σωφροσύνη καὶ ταπεινοφροσύνη διὰ τῶν παθῶν αὐτῶν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ὠδηγήθη εἰς παραφροσύνην ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποῦ ἐπλάσθη. Ἐξ ἄλλου, ἐὰν ὅπως τὰ ἰδικὰ μας σώματα ἔτσι καὶ ὁ οὐρανὸς ἐπρόκειτο νὰ πλασθῇ καὶ νὰ γηράσκῃ, πολλοὶ θὰ κατηγοροῦν τὸν Δημιουργὸν δι' ἀδυναμίαν, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ ἐν σώμα ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Ἐνῶ τώρα ἔχει ἀφαιρεθῆ ἀπὸ αὐτοὺς αὕτῃ ἡ δικαιολογία, διότι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ μένουσιν ἐπὶ τόσων χρόνων.

Ἐπὶ πλέον αὐτῶν ποῦ ἐλέχθησαν, Β τὰ ἰδικὰ μας πράγματα δὲν σταματοῦν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ, ὅταν σωφρονισθῶμεν καλῶς ἐδῶ, εἰς τὸν παρόντα βίον, θὰ ἀναστήσῃ με μεγαλυτέραν δόξαν τὰ σώματα, καὶ θὰ εἶναι λαμπρότερα καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ θὰ τὰ προσρίσῃ διὰ κάτι ἀνώτερον. Ἐνας λοιπὸν τρόπος θεογνωσίας εἶναι αὐτός, εἰς τὸν ὅποιον ὀδηγοῦμεθα ἀπὸ ὅλην τὴν κτίσιν. Ἐνας ἄλλος, ὅχι κατώτερος ἀπὸ αὐτόν, εἶναι ὁ τρόπος διὰ τῆς συνειδήσεως, τὸν ὅποιον ἀνεπτύξαμεν τότε ἐκτενέστερον δεικνύοντες πῶς εἶναι αὐτοδιδάκτος εἰς ἡμᾶς ἡ γνώσις τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν καὶ πῶς ἀπὸ μέσα μας ἡ συνείδησις τὰ ὑπαγορεύει ὅλα αὐτά. Γ Δύο λοιπὸν διδάσκαλοι τῆς θεογνωσίας ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς εἰς ἡμᾶς, ἡ κτίσις καὶ ἡ συνείδησις. Καὶ οἱ δύο, χωρὶς κανεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ φωνάζῃ, σιωπηλῶς ἐδίδασκον τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἡ κτίσις δηλαδὴ, ἡ ὁποία με τὴν θέαν τῆς προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν εἰς τὸν θεατὴν καὶ ὀδηγεῖ αὐτόν εἰς τὸ θαῦμα τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ συνείδησις, με τὰς ἐσωτερικὰς τῆς ὑπαγορεύσεις, μᾶς ὑποδεικνύει κάθε τι ποῦ πρέπει νὰ πράξωμεν. Καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἀποφάσεως ἀντιλαμβάνομεθα ἀπὸ τὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων. Ὅταν δηλαδὴ ἀπὸ μέσα ἡ συνείδησις κατηγορῇ τὴν ἁμαρτίαν, ταρασσεῖ ἐξωτερικῶς τὴν ὄψιν καὶ τὴν γεμίζει

πολλὴν θλίψιν. Πάλιν μᾶς καθιστᾷ ἄχρους καὶ φοβισμένους, ὅταν καταληφθῶμεν διαπράττοντες ἐπὶ τι διάστημα αἰσχρὰς πράξεις καὶ τὴν φωνὴν μὲν δὲν ἀκούομεν, ἀντιλαμβάνομεθα ὅμως τὴν ἐσωτερικὴν ἀγανάκτησιν τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν.

Μαζὶ με αὐτοὺς τοὺς δύο, Δ ὁ λόγος ἀπεδεικνυε, ὅτι προσετέθη εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἕνας τρίτος διδάσκαλος, ὅχι πλέον ἀφωνος, ὅπως οἱ προηγούμενοι, ἀλλὰ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ρυθμίζει τὴν ἀπόφασίν μας με λόγον καὶ παραίνεσιν καὶ συμβουλίην. Ποῖος εἶναι αὐτός; Ὁ πατὴρ ποῦ ἔλαχε εἰς τὸν καθένα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μᾶς ἐπλάσεν, ὥστε νὰ ἀγαπώμεθα ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, διὰ νὰ ἔχωμεν ἐκπαιδευτὰς τῆς ἀρετῆς. Διότι τὸν πατέρα δὲν τὸν κάμνει τὸ γεγονός ὅτι ἐγέννησε τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφή του, οὔτε τὸ κυοφορεῖν καθιστᾷ μητέρα, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀναθρέψῃ καλῶς. Ε Καὶ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅτι δηλαδὴ ὅχι ἡ φύσις, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ κάμνει τοὺς πατέρας, τὸ ὁμολογοῦν μαζὶ με ἡμᾶς καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς. Πολλὰς φορές δηλαδὴ ὅταν ἴδουσι, ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν ἔγιναν κακοὶ καὶ προσεχώρησαν εἰς τὴν πονηρίαν, τοὺς ἀποκόπτουν ἀπὸ τὴν συγγένειαν με τὴν ἀποκήρυξιν τῶν καὶ τὴν υιοθεσίαν ἄλλων, οἱ ὅποιοι πολλακίς δὲν ἔχουν καμίαν ἀπολύτως συγγένειαν. Ἄρα γε τί δύναται νὰ εἶναι παραδοξότερον ἀπὸ τοῦτο, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκδιώκουν αὐτοὺς ποῦ ἐγέννησαν καὶ νὰ υιοθετοῦν αὐτοὺς ποῦ δὲν ἐγέννησαν; ⁷⁰⁴ Α Αὐτὰ δὲν ἐλέχθησαν ματαιῶς εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ ἐλευθερία θέλησις εἶναι ἰσχυρότερα ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ συνήθως αὕτη περισσότερον ἀπὸ ἐκείνην κάμνει τοὺς υἱοὺς καὶ τοὺς πατέρας. Ἐπίσης καὶ τὸ ἐξῆς ὑπῆρξεν ἔργον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπέτρεψε νὰ μείνουσι τὰ τέκνα χωρὶς τὴν φυσικὴν ἀγάπην τῶν γονέων, ὥστε πάλιν ἐπέτρεψε τὸ πᾶν εἰς ἐκείνην. Διότι ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο οἱ γονεῖς νὰ ἀγαποῦν καθόλου τοὺς υἱοὺς τῶν κινούμενοι ἀπὸ φυσικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισ τῶν καὶ τὰς ἀρετὰς, θὰ ἔβλεπτες πολλοὺς νὰ εὐρεθοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν πατρῶαν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς τῶν ἀμελείας καὶ νὰ διασπᾶται τὸ γένος μας. Β Ἐὰν πάλιν ἐπέτρεπε τὸ πᾶν εἰς τὴν τυρανίαν τῆς φύσεως καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ τοὺς μισοῦν, οὔτε ὅταν εἶναι πονηροὶ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑβρίζονται καὶ ὅταν πάσχουν οἱ πατέρες ἀναριθμητὰ κακὰ ἀπὸ αὐτοὺς, ἐπέμεναν νὰ τοὺς περιποιῶνται οἱ πατέρες ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως, τὴν στιγμὴν ποῦ οἱ παῖδες τῶν

τούς υβρίζουν και τούς έμπαίζουν, θά εΐχεν έξοκειλει τó γενοσ μάσ εις τó έσχατον θριον τήσ κακίας. Διότι, και τώ-
 ρα τά τεκνα, πού δεν δύνανται νά έχουν δλο τó θάρροσ των εις τήν φύσιν, άλλα γνωρίζουν, ότι πολλοί πού κα-
 τήνησαν κακοί έξεδιώχθησαν και από τήν οικίαν και απε-
 κληρώθησαν από τήν πατρικην περιουσίαν, έν τούτοις εις
 πλλάσ περιπτώσεισ αποβλέποντεσ εις τó φίλτρον τών
 γενέων αυθαδιάζουσ εις αυτούσ. C' Εάν δεν επέτρεπεν ó
 θεόσ εις τούσ πατέρασ και νά άγωνακτούν και νά τιμω-
 ρούν και νά εκδιώκουσ τούσ παιδασ, όταν γίνονται κακοί,
 εις ποίον βαθμόν πονηρίας δεν θά έφθαναν; Δι' αυτό ó
 θεόσ έστήριξε τó φίλτρον τών γενέων και εις τήν ανάγ-
 κην τήσ φύσεωσ και εις τó ήθασ τών παιδων, ώστε και ó
 θεόσ άμαρτάνουσ μετρίωσ οι παιδασ εις τήν κακίαν με τήν
 έπιταγήν τήσ φύσεωσ, και όταν γίνονται κακοί και
 φθάσουσ εις κατάστασιν άθεράπευτον νά τούσ τιμωρούσ,
 διά νά μη γυμνάσουσ τούσ παιδασ εις τήν κακίαν με τήν
 έπικειάν των, εάν πάλι νικήσ η φύσιν και τούσ ανάγκασ-
 ση νά περιποιοúνται τούσ παιδασ των, άκόμα και άν γί-
 νουσ κακοί. D' Είπε μου, πόσην πρόνοιαν μαρτυροúν και
 η προσταγή τήσ αγάπης, και ó περιορισμόσ πάλι του πα-
 τρικού φίλτρον, και τó γενοόσ ότι ώρισεν άμοιθήν διά
 τήν καλήν διαπαιδαγωγήν τών τέκνων: "Ότι έπιφυλάσ-
 σεται άμοιθή, και όχι μόνον διά τούσ άνδρασ, άλλα και διά
 τασ γυναίκασ, άκουσε πώσ και εις πολλά χωρία και δι'
 αυτάσ κάμνει λόγον η Γραφή, και μάλιστα δι' αυτάσ όχι
 άλιγώτερον από τούσ άνδρασ. "Όταν ειπε ó Παύλοσ «ή
 δέ γυνή έξηπατήθη και παρέδη τήν έτολήν», προσέθεσε
 «και θά σωθῃ με τήν τεκνογονίαν».³ Και με τούσ λόγουσ
 αυτούσ έννοεί: Πονείσ, διότι η πρώτη γυνή σέ έριψεν εις
 ώδινασ και μόχθουσ και μακρόχρονον κυσφορίαν: "Αλλά
 μη δυσανασχετήσ η Διότι δεν σέ έδωσαν τασουσ αι ώ-
 δινεσ και οι μόχθοι, όσων σέ ώφελοúν, εάν θέλησ, διότι με
 τήν άνατροφήν τών παιδων έχεισ πολλάσ άφορμάσ νά έπι-
 δείξησ τασ άρετάσ σου. Διότι τά τέκνα πού γεννάσ, άν τά
 διαπαιδαγωγήσ κατά τόν προσήκοντα τρόπον και τά
 δδηγήσ εις τήν άρετήν με τήν ιδικην σου φροντίδα, αυ-
 τό σου δίδει μεγάλην ευκαιρίαν σωτηρίας και μαζί με τασ
 ιδικασ σου άρετάσ και διά τήν άγωγήν τών τέκνων σου θά
 λάθης μεγάλην άμοιθήν.

³05 A Και διά νά μάθης, ότι δεν κάμνει τήν μητέρα

2. Τιμ. 2, 14-15.

ó τοκετόσ, ούτε δι' αυτό έπιφυλάσσεται άμοιθή, και εις
 άλλο σημείον ó Παύλοσ συζητών με χήραν γυναίκα, ειπε
 τά εξής: «Εάν άνεθρεψε τέκνα» και δεν ειπε «εάν έτεκνο-
 ποιήσ», άλλα «εάν ετεκνοτρόφησ». Διότι τó πρώτον εί-
 ναι έργον τήσ φύσεωσ, ένώ τó δεύτερον είναι έργον τήσ έ-
 λευθερασ βουλήσεωσ. Και δι' αυτό και έδω ειπε «θά σωθῃ
 με τήν τεκνογονίαν» δεν έστομάτησεν έωσ έδω, άλλα θέ-
 λων νά δείξῃ, ότι όχι η γέννησισ τεκνων άλλα η καλή άνα-
 τροφή των είναι αυτή πού θά φέρῃ τόν μισθόν, προσέθε-
 σε: «Εάν έπιμείνουσ εις τήν πίστιν και τήν αγάπην και
 εις τόν άγιασμόν με σωφροσύνην».⁴ Και έννοεί τó εξής: B'
 τότε θά λάθης πλούσιον τόν μισθόν, εάν οι παιδασ πού έ-
 γεννήθησαν μείνουσ σταθεροί εις τήν πίστιν και τήν αγά-
 πην και τόν άγιασμόν. "Αν αυτούσ τούσ εισάγησ εις αυτάσ
 τασ άρετάσ, άν τούσ προτρέπησ, άν τούσ διδάξησ, άν τούσ
 συμβουλεύσησ, δι' αυτήν τήν έπιμέλειάν σου σέ άναμένει
 από τόν θεόν μεγάλη άμοιθή.

"Ασ μη νομίζουσ λοιπόν αι γυναίκεσ, ότι είναι έργον
 ξένον πρόσ αυτάσ νά φροντιζουσ διά τά θήλασ και τά αρ-
 ρενα. Διότι δεν διεχώρισεν έδω τó φύλον, άλλα και εκεί
 άπλωσ ειπε «εάν άνεθρεψε τέκνα» και έδω λέγει «εάν έπι-
 μείνουσ εις τήν πίστιν και τήν αγάπην και τόν άγιασμόν».
 "Όστε και οι δύο γονείσ πρέπει νά φροντιζουσ διά τά τέ-
 κνα, και περισσότερον αι γυναίκεσ, καθ' όσον μένουσ εις τήν
 οικίαν τόν περισσότερον χρόνον. C' Διότι πολλάκισ τούσ
 άνδρασ περισπούσ και τά ταξίδια και αι φροντίδεσ τήσ ά-
 γοράσ και αι υποθέσεισ τήσ πόλεωσ. Ένώ η γυνή, άπηλ-
 λαγμένη από όλασ αυτάσ τασ φροντίδασ, δύναται ευκολώ-
 τερον νά φροντιζῃ διά τά τέκνα, έχουσα πολλήν άνεσιν. E'-
 ται έκαμναν αι παλαιαι γυναίκεσ, διότι τó χρέοσ αυτό δεν
 είναι άναγκαίου μόνον διά τούσ άνδρασ, άλλα και διά τασ
 γυναίκασ, έννοώ τήν φροντίδα διά τά ιδικά τουσ τέκνα και
 τήν δδηγήσιν εις τήν χριστιανικήν σκέψιν και άγωγήν.

Και ότι τó πράγμα αυτό είναι άληθέσ, θά σασ διηγθώ
 μίαν άρχαίαν Ιστορίαν. Υπήρχεν εις τούσ Ιουδαίουσ μία
 γυναίκα όνόματι Άννα. D' Αυτή η Άννα έπί πολλόν χρό-
 νον υπέφερεν από άτεκνίαν, και τó χειρότερον ήτο, ότι η
 αντίζηλόσ τήσ ήτο μήτηρ πολλών παιδων. Γνωρίζετε δε-
 θαίωσ, ότι τó πράγμα και καθ' έαυτό είναι άνυπόφορον διά
 τασ γυναίκασ. "Όταν όμως έπί πλέον ύπάρχει και αντίζη-

3. Α' Τιμ. 5, 10.

4. Α' Τιμ. 2, 15.

λος πού έχει τέκνα, τὸ πρᾶγμα γίνεται πολὺ σκληρότερον. Διότι εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς γυναικὸς ἐκείνης αἰσθάνεται θαυτότερον τὴν ἰδικὴν τῆς συμφορᾶν. Ὅπως ἀκριδῶς καὶ ὁμοίως ζοῦν εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, τότε αἰσθάνονται μεγαλύτεραν ὀδύνην, ὅταν σκέπτονται αὐτοὺς πού πλουτοῦν. Καὶ δὲν ἦτο μόνον αὐτὸ τὸ δεινόν, ὅτι δηλ. δὲν εἶχε παιδας, ἐνῶ αὐτὴ εἶχε, ἀλλὰ ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἀντίζηλος, Ἐ καὶ ὅχι ὅτι ὑπῆρχε ἀντίζηλος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν παρώργισε, διότι τὴν ἐξουθένωνε. Ὁ δὲ Θεὸς βλέπων ὅλα αὐτὰ τὰ ἠνείχετο καὶ «δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὁ Κύριος παιδίον, πρᾶγμα πού προεκάλεε θλίψιν εἰς αὐτὴν καὶ ὑπὸ τὸ θάρος τῆς θλίψεως ἦτο διαρκῶς μελαγχολικὴ καὶ ἄθυμος». Τὴν ἔννοει «κατὰ τὴν θλίψιν αὐτῆς;» Δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις, λέγει, ὅτι βλέπων αὐτὴν νὰ ὑποφέρει μὲ πραότητα τὴν συμφορᾶν τῆς, ἐσταμάτησε τὴν γένναν αὐτῆς, ἀλλὰ ἂν καὶ τὴν ἐβλεπε νὰ θρηνῇ καὶ νὰ πονᾷ καὶ νὰ ἐλίδεται, δὲν τὴν ἀπήλαξε ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἀποβλέπων εἰς ἄλλο τι πολὺ μεγαλύτερον. ⁷⁰⁶ Α Αὐτὰ ἕως μὴν τὰ ἀκούωμεν παρέργωγος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἕως διδασχόμεν ἕν μείγιστον μάθημα, καὶ ὅταν περιπέσωμε εἰς κάποιαν συμφορᾶν, καὶ ἂν πονῶμεν καὶ ἂν ὀδυρόμεθα καὶ ἂν τὸ κακὸν μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι ἀφόρητον, ἕως μὴ στευδωμέν, μήτε νὰ ἀδημονῶμεν, ἀλλὰ νὰ ἀναμένωμεν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖνος γνωρίζει σαφῶς πότε πρέπει νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ αἶτιον τῆς θλίψεώς μας. Πρᾶγμα πού συνέβη καὶ μὲ αὐτὴν. Διότι ὁ Θεὸς ἀπέκλεισε τὴν μήτραν τῆς, ὅχι διότι τὴν ἐμίσει οὔτε διότι τὴν ἀπεστρέφετο, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνοίξῃ εἰς ἡμᾶς τὴν θύραν νὰ φιλοσοφήσωμεν εἰς τὴν στάσιν τῆς γυναικὸς καὶ νὰ ἴδωμεν καθαρὰ τὸν πλοῦτον τῆς πίστεως αὐτῆς ^Β καὶ νὰ κατανοήσωμεν ὅτι αὐτὸ τὴν καθίστα περισσότερο λαμπρότερον.

⁷⁰⁷ Α Ἄκουσε δὲ καὶ τὸ ἐξῆς: «Καὶ ἔκαμεν ἔτσι ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὅταν ἀνέβαινε εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐλυπεῖτο, καὶ ἔκλαιε, καὶ ἔδεν ἔτρωγε». ^Β Ἐντονος ὁ πόνος, μεγάλη ἡ διάρκεια τῆς λύπης, ὅχι δύο καὶ τρεῖς ἡμέραι, οὔτε ἑκατὸν εἰκοσι, οὔτε χίλια καὶ δύο χιλιάδες, ἀλλὰ «ἀπὸ μακροῦ», λέγει, «ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐλυπεῖτο καὶ ὑπέφερε διαρκῶς ἡ γυνή». Αὐτὸ ἔννοει «ἀπὸ μακροῦ χρόνου». Καὶ ὁμοίως δὲν ἀπεθαρρύνθη, οὔτε ἐπῆρέασε

δ. Α' Βασιλ. 1, 6

ε. Α' Βασιλ. 1, 7.

τὴν σκέψιν τῆς ἡ διάρκεια τοῦ χρόνου, οὔτε αἱ ὀνειδισμοὶ καὶ αἱ ὄψεις τῆς ἀντιζήλου ^Γ ἀλλὰ διαρκῶς προσήχετο καὶ παρεκάλει. Καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐξ ὅλων, καὶ ἐκεῖνο πού κυρίως μαρτυρεῖ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς εἰς τὸν Θεὸν εἶναι, ὅτι δὲν ἐπεθύμει ἀπλῶς ν' ἀποκτήσῃ τέκνον, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν καρπὸν ἤθελε νὰ τὸν ἀφιέρωσῃ εἰς τὸν Θεόν, νὰ κάμῃ προσφορὰν εἰς τὸν Θεόν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀνταμοιβὴν δι' αὐτὴν τὴν ὥραϊαν ὑπόσχεσιν. Ἄπο πού καταφαίνεται τοῦτο: Ἄπο τὰς ἐπομένους λέξεις. Γνωρίζετε θεσπῶς ὅλοι, ὅτι ἡ ἀτεκνία εἶναι πρό παντός ἀφόρητος εἰς τὰς γυναῖκας ἐξ αἰτίας τῶν ἀνδρῶν. Διότι πολλοὶ ἄνθρωποι δεικνύουσιν τοιοῦτον παραλογισμόν, ὥστε κατηγοροῦν τὰς γυναῖκας, ὅταν δὲν γεννοῦν, διότι δὲν γνωρίζουσιν ὅτι ἡ γένηα ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνωθεν, ^Δ ὅτι εἶναι ἔργον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ οὔτε ἡ φύσις τῆς γυναικὸς οὔτε ἡ συνουσία, οὔτε ἄλλο τίποτε εἶναι ἀρκετὸν μόνον τοῦ πρὸς τοῦτο. Ἄλλ' ὁμοίως, ἂν καὶ γνωρίζουσιν ὅτι ἀδικῶς τὰς κατηγοροῦν, τὰς ὀβρίζουσιν καὶ τὰς ἀποστρέφονται πολλὰς φορές καὶ δὲν αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν ἀπὸ αὐτὰς.

^Ε Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆς τῆς γυναικὸς, ἂν συνέβαινε αὐτὸ. Ἄν ἴδῃς αὐτὴν νὰ καταφρονῆται, νὰ ἀτιμάζεται, νὰ ὀβρίζεται, νὰ μὴ δύναται νὰ ἀνεύρῃ μὲ θάρρος τὸν ἄνδρα, ^Ε νὰ μὴ ἀγαπάται, τότε θὰ δυνηθῆς νὰ σκεφθῆς, ὅτι διὰ τοῦτο κυρίως ἐπεθύμει ν' ἀποκτήσῃ παιδίον, διὰ νὰ ἔχῃ θάρρος καὶ ἐλευθερίαν πολλήν, καὶ διὰ νὰ εἶναι περισσότερο ποθητὴ εἰς τὸν ἄνδρα. Ἄν ὁμοίως ἴδῃς ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συνέβαινε ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον εἰς ὅλα, ὅτι αὐτὴ ἠγαπάτο περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην πού εἶχε τὰ παιδιά, καὶ ἔχαιρε μεγαλύτερας εὐνοίας, τότε γίνεται φανερόν, ὅχι ἀπὸ κάποιαν ἀνθρωπίνην αἰτίαν, οὔτε διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν ἄνδρα τῆς μάλλον ἐπεθύμει παιδίον, ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον πού ἀνέφερα ἀνωτέρω. Ἄπο πού γίνεται φανερόν τοῦτο; ⁷⁰⁷ Α Ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος τὸ λέγει αὐτὸ. Καὶ δὲν τὸ ἔβλεπε αὐτὸ ἀπλῶς ἄνευ λόγου, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικὸς. Τὴν λέγει λοιπὸν αὐτὸς: «Διότι ὁ Ἐλελιανὰ ἠγάπα τὴν Ἄνναν περισσότερο ἀπὸ τὴν Φενάνναν». Ἐπειτα, ὅταν τὴν εἶδε νὰ μὴ τρώγῃ, ἀλλὰ νὰ κλαίῃ, λέγει: «Τὴν σοῦ συμβαίνει καὶ κλαίς; Καὶ διατί δὲν τρώγεις; Καὶ διατί εἶναι πληγωμένη ἡ καρδία σου; Δὲν σοῦ

7. Α' Βασιλ. 1, 5.

είμαι καλύτερος ἐγὼ περισσότερο ἀπὸ δέκα τέκνα;»⁸ Βλέπεις πόσον ἦτο συνδεμένος μετ' αὐτῆς καὶ ἐθαίβετο δι' ἐκείνην περισσότερο, ὄχι διότι δὲν εἶχε παιδία, ἀλλὰ διότι τὴν ἐδλεπε νὰ λυπῆται καὶ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν ὀδύνην; Ἄλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν πείσῃ νὰ μὴ λυπῆται. Διότι δὲν ἐζήτηε τὸ παιδίον δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεόν ἕνα καρπὸν. Β «Καὶ ἐσηκώθη», λέγει, «ἀφ' οὗ ἔφαγον αὐτοὶ εἰς τὴν Σηλωμ καὶ ἔπιον, καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου».⁹ Καὶ ταῦτα ἐπίσης δὲν ἐλέχθη ἀπλῶς, τὸ ὅτι δηλ. αὐτὸ ἐγίνε μετὰ τὸ φαγητόν καὶ τὸ ποτόν, ἀλλὰ ἐλέχθη διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὸν καιρὸν, πού τὸν ἔχουν οἱ ἄλλοι διὰ νὰ ὀπολαμβάνουν καὶ νὰ ἠσυχάζουν, αὐτὴ τὸν ἔκαμε καιρὸν θακρῶν καὶ προσευχῆς, διότι ἦτο πολὺ νηφάλιος καὶ ἀγρυπνός. «Καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Καὶ ὁ ἱερεὺς Ἦλει ἐκάθητο εἰς ἕνα ἀνάκλιτρον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου». Καὶ ταῦτο δὲν ἐλέχθη τυχαίως, ὅτι δηλ. ὁ Ἦλει ὁ ἱερεὺς ἐκάθητο εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἐλέχθη διὰ νὰ δείξῃ τὴν θερμότητα τῆς γυναικός. Γ Ἡ περίπτωση τῆς ὁμοιάζει μὲ χήραν γυναῖκα, πολλάκις ἀπροσάτευτον καὶ ἔρημον, ἢ ὅποια βλαπτομένη καὶ ὀφισαμένη πολλὰς ἀδικίας, ὅταν πρόκειται νὰ φθάσῃ ὁ βασιλεὺς καὶ προπορεύονται δορυφόροι, ἀσπίδοφόροι. Ἰππεῖς καὶ πολλὴ ἄλλη συνοδεία. δὲν τρομάζει ὅτε χρειάζεται προστάτην, ἀλλὰ διασχίζει δλους αὐτοῦς καὶ μὲ πολὺ θάρρος συναυτὰ τὸν βασιλέα, διεκτραγωδοῦσα τὴν ἰδικὴν τῆς συμφορὰν, διότι τὴν ὀδηγεῖ πρὸς τοῦτο ἢ ἴδια ἢ ἀνάγκη. Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν ἠρυθρίασε ὅτε ἐντράπη νὰ ζητήσῃ μόνη τῆς ἀπὸ τὸν ἱερέα πού ἐκάθητο καὶ μὲ πολὺ θάρρος νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν βασιλέα. Δ Ἄλλὰ ἐπιτερώθη ἀπὸ τὸν πόθον καὶ ἀφ' οὗ μὲ τὴν ψυχὴν τῆς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, ὡσάν νὰ ἐδλεπε τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, μὲ τόσην θερμότητα ὡμίλει πρὸς αὐτόν. Καὶ τί λέγει;

Μᾶλλον δὲν λέγει τίποτε κατ' ἀρχὴν, ἀλλὰ κάμνει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς θρήνους καὶ ἀφίνει νὰ τρέξουν πῆλαι θοάμων θακρῶν. Καὶ ὅπως ὅταν πίπτει δυνατὴ θοαγὴ, καὶ ἡ σκληροτέρα γῆ, ὅταν θραγῆ καὶ μαλακώσῃ, γίνεται εὐκόλως πολὺ γόνιμος καὶ καρποφόρος, τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα. Ε Ὅσάν νὰ ἦσαν τὰ δάκρυα τρόπον τι νὰ θρογῆ, ἐμαλάκωσε ἡ μήτρα τῆς καὶ θερμαινομένη ἀπὸ

8. Α' Βασίλ. Ι, 8.

9. Α' Βασίλ. Ι, 6.

τὸν πόνον ἤρχισε νὰ διεγείρεται πρὸς τὴν ὠραίαν ἐκείνην τεκνογονίαν. Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους καὶ τὴν ὠραίαν ἱκεσίαν τῆς «Κλαίουσα», λέγει, «Ἐκλαυσε καὶ ἀπηύθυνεν εὐχὴν πρὸς τὸν Κύριον λέγουσα. Α-ΔΩΝΑ! ΚΥΡΙΕ ΕΛΩΙ ΣΑΒΑΩΘ».¹⁰ Εἶναι φοβεροὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ καὶ γεμάτοι φρίκη. Καὶ ἔκαμε πολὺ καλῶς ὁ συγγραφεὺς καὶ δὲν τὰ μετέφρασε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς μεταφράσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τρόπον πού νὰ ἐκφράσουν ὅλον τὸ δάθος καὶ τὰ πλάτος τῆς ἐννοίας των. ⁷⁰⁸ Α Καὶ ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν τὸν ἐκάλεσε μὲ ἕν μόνον ὄνομα, ἀλλὰ μὲ πολλὰ πού ἤρμζαν εἰς αὐτόν, δεικνύουσα τὸν πόθον τῆς δι' αὐτόν καὶ τὴν θερμὴν τῆς διάθεσιν. Καὶ ὅπως οἱ γραφεῖς πού συντάσσουσιν τὰς αἰτήσεις πρὸς τὸν βασιλέα δὲν προτάσσουσιν ἕν μόνον ὄνομα, ἀλλὰ ἀφ' οὗ τὸν προσφωνήσουσιν πρῶτα τροπαιοῦχον, καὶ ἀγούστον, καὶ αὐτοκράτορα καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα, μετὰ προχωροῦν εἰς τὰ αἰτήματα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αὐτὴ, ἀπευθύνουσα μίαν δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ προῖμιον τῆς δεήσεως προτάσσει πολλὰ ὀνόματα, μὲ τὰ ὅποια ἐκφράζει καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς διάθεσιν, καθὼς εἶπα προηγουμένως, καὶ τὴν τιμὴν πρὸς ἐκείνον εἰς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνει τὴν δέησιν.

Β Καὶ τὴν δέησιν αὐτὴν τὴν ὑπηγόρευσεν ἡ ὀδύνη. Δι' αὐτὸ καὶ εἰσηκούσθη ταχέως, διότι ἔγραψε τὴν δέησιν τῆς μὲ πολλὴν σύνεσιν. Τοιαῦτα εἶναι αἱ προσευχαί, πού γίνονται μὲ συντριβὴν ψυχῆς. Καὶ πράγματι ἀντὶ χάρτου εἶχε τὴν ψυχὴν τῆς, ἀντὶ καλῆμου εἶχε τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀντὶ μελάνης τὰ δάκρυά τῆς. Δι' αὐτὸ καὶ ἔμεινεν ἡ δέησίς τῆς μέχρι σήμερον. Διότι τὰ γράμματα πού διαβρόχονται μὲ ἐκείνην τὴν μελάνην, μένουσιν ἀνεξάλειπτα. Καὶ τὸ προῖμιον τῆς δεήσεως ἦτο αὐτό. Ποία ἦτο ἡ συνέχεια; «Ἐὼν ἀσφαλῶς ἐπιβλέψης», λέγει, «εἰς τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης σου».¹¹ Δὲν ἔλαβεν ἀκόμη τίποτε, καὶ ἔρχισε τὴν προσευχὴν μὲ ὑπόσχεσιν. Ἀνταμείβει ἤδη τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ ἔχη τίποτε εἰς τὰς χεῖράς τῆς. Τόσον πολὺ ἐφλέγτο καὶ ἠσθμαινε διὰ τοῦτο μᾶλλον παρὰ δι' ἐκείνου, καὶ διὰ τοῦτο ἠύχηθη νὰ λάθῃ τὸ παιδίον: «Ἐὼν ἀσφαλῶς ἐπιβλέψης εἰς τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης σου». Δύο δικαιώματα, λέγει, ἔχω, τὴν δουλείαν καὶ τὴν συμφορὰν. «Καὶ δῶσε εἰς τὴν δούλην σου σπέρμα ἀνδρός. Καὶ θὰ τὸ ἀφιερῶ

10. Α' Βασίλ. Ι, 10-11.

11. Α' Βασίλ. Ι, 11.

σω ενώπιόν σου έξ ολοκλήρου». Τί σημαίνει «ενώπιόν σου δοτόν»; Ἀφιερωμένοι εἰς σέ και δλόκληρον δοῦλον. Παραιτούμαι ἀπό πάσαν ἐξουσίαν θέλω δηλαδή τόσον μόνον νά γίνω μήτηρ, ὅσον νά γεννηθῆ ἀπό ἐμέ τό παιδίον D και τοῦ λοιποῦ παραιτοῦμαι ἀπό τά δικαιώματά μου και τό ἀφιερώνω.

Σκέψου λοιπόν τήν εὐλάβειαν τῆς γυναικός. Δέν εἶπε, ἐάν μοῦ δώσης τρεῖς, σοῦ χαρίζω τοὺς δύο, ἐάν πάλι μοῦ δώσης δύο, σοῦ χαρίζω τόν ἕνα, ἀλλά ἐάν μοῦ δώσης μόνον ἕνα, σοῦ ἀφιερώνω δλόκληρον αὐτόν τόν καρπόν. «Και δέν θά πῆ οἶνον ἢ ἄλλο μεθυστικόν ποτόν». Ἀκόμη δέν ἔλαβε τό παιδίον και ἤδη διαπαιδαγωγεῖ προφήτην και συζητεῖ διὰ τήν ἀνατροφήν τοῦ παιδός και συνάπτει συμφωνίαν μέ τόν Θεόν. Ὡ, θάρρος γυναικός. Ἐπειδῆ δέν εἶχε τότε νά καταβάλῃ, διότι δέν ἔλαβε ἀκόμη, καταβάλλει τήν τιμὴν ἀπό αὐτά ποῦ πρόκειται νά λάβῃ. E και ὅπως πολλοί ἀπό τοὺς γεωργούς ποῦ ζοῦν εἰς ἐσχάτην πτωχείαν και δέν ἔχουν χρήματα, ὥστε νά ἀγοράσουν μόσχον ἢ πρόβατα, λαμβάνουν τά ζῶα αὐτά ἀπό τοὺς κυρίους μέ τήν συμφωνίαν νά τοὺς ἀποδώσουν τό ἥμισυ τῶν καρπῶν και ἔτσι ὑπόσχονται νά καταβάλουν τήν τιμὴν ἀπό τήν μελλοντικὴν ἐσοδείαν. Τό ἴδιον ἢ μάλλον κάτι πολὺ περισσότερον ἔκαμε και αὐτή. Διότι δέν λαμβάνει τόν υἱόν μέ τήν συμφωνίαν ν' ἀποδώσῃ τό ἥμισυ τοῦ καρποῦ, ἀλλά νά τόν ἀποδώσῃ δλόκληρον πάλι, και εἰς τήν θέσιν τῶν καρπῶν νά ἀναλάβῃ τήν ἀνατροφήν τοῦ παιδίου. Διότι ἐθεώρησεν, ὅτι ἦτο ἐπαρκὴς ἀμοιβή νά κουρασθῆ διὰ νά ἀνατρέψῃ ἕνα ἱερέα τοῦ Θεοῦ. 709 A «Και δέν θά πῆ οἶνον ἢ ἄλλο μεθυστικόν ποτόν», λέγει. Δέν ἐσκέφθη όμως νά εἶπῃ: Τί θά γίνῃ, ἂν καθῶς εἶναι τρυφερός προσδληθῆ ἢ ὑγεία του ἀπό τήν ὕδροποσίαν; Τί θά συμβῆ ἂν περιπέσῃ εἰς ἀσθένειαν; Τί, ἂν ἀποθάνῃ, προσβληθεῖς ἀπό δαρειὰν ἀσθένειαν; Ἀλλά ἔχουσα κατὰ νοῦν ὅτι αὐτός ποῦ τόν ἔδωκε, αὐτός θά δυνήθῃ νά φροντίσῃ και διὰ τήν ὑγείαν, ἀπό αὐτά τά σπάργανα και τὰς ὀδίνιας τοῦ τοκετοῦ, τόν ἀνεθίβασεν εἰς τήν ἀγιωσύνην, διότι ἀνέθεσε τό πᾶν εἰς τόν Θεόν και ἡ κοιλία τῆς ἠγιάζετο πρό τῶν ὀδίνων κυφοροῦσα προφήτην και ἱερέα και προσφέρουσα ἤδη τό ἀφιέρωμα, ἀφιέρωμα ἐμφυχον.

B Διὰ τοῦτο ὁ Θεός ἠνεύχετο νά λυπηθῆται αὐτή, διὰ τοῦτο θραδέως τῆς ἔδιδε, διὰ νά τήν καταστήσῃ λαμπροτέραν μέ τόν τρόπον τοῦ τοκετοῦ, διὰ νά δώσῃ εἰς αὐτήν μάθημα. Καί πράγματι, ὅταν προσῆλθε νά προσευχηθῆ,

δέν ἐνεθυμήθη τήν ἀντίζηλον, δέν ἀνέφερε τὰς ὕβρεις τῆς, δέν παρουσίασε τοὺς ἀνειδισμούς τῆς, δέν εἶπε: Ἐκδικήσου τήν μαρὰν και κακὴν ἐκείνην γυναῖκα, πράγμα ποῦ κάμνουν πολλαὶ γυναῖκες. Ἀλλά χωρὶς νά ἐνθυμηθῆ τοὺς ἀνειδισμούς ἐκείνους, προσήχετο μόνον διὰ τήν ἰδικὴν τῆς ὠφέλειαν. Τοῦτο κάμε και σύ, ἄνθρωπε, και ὅταν ἴδῃς ἐχθρόν νά σέ λυπῆ, C νά μὴ προφέρῃς δι' ἐκείνον κανένα πικρὸν λόγον, μήτε νά εὐχηθῆς ἐναντίον του διότι σέ μισεῖ. Ἀλλὰ ἀφοῦ εἰσέλθῃς εἰς τόν ναόν και κλίνῃς τὰ γόνατα και δακρύσῃς, παρακάλεσε τόν Θεόν νά σέ ἀπαλλάξῃ ἀπό τήν θλίψιν, νά σθήσῃ τήν λύπην. Πράγμα ποῦ ἔκαμε και αὐτή και ἀπεκόμισε μέγιστον καρπὸν ἀπό τήν ἐχθρὰν γυναῖκα. Διότι ἐκείνη συνετέλεσεν εἰς τήν γέννησιν τοῦ παιδίου. Καί πᾶς (συνετέλεσεν) ἐγὼ σὰς λέγω. Ἐπειδῆ ἐξύβρισεν, ἐλύπησε και κατέστησε μεγαλύτερον τὸν πόνον, μέ τόν πόνον αὐτόν ἢ προσευχὴ ἔγινε θερμότερα, ἢ προσευχὴ ἐνίκησε τήν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ και τόν ἔκαμε νά συγκρατανεῖσθαι και ἔτσι ἐγεννήθη ὁ Σαμουὴλ.

D Ὡστε ἐάν εἰμεθα νηφάλιοι, ὄχι μόνον δέν θά δυνηθοῦν νά μᾶς θλάψουν οἱ ἐχθροί, ἀλλά και θά μᾶς ὠφελήσουν τὰ μέγιστα, διότι μᾶς κάμνουν νά εἰμεθα εἰς ὅλα ἐπιμελέστεροι, ἂν θέλῃα δέν στρεφόμεθα πρὸς λοιδορίας και ὕβρεις, ἀλλὰ ἂν ὀδηγούμεθα εἰς προσευχὰς ἀπό τήν θλίψιν ποῦ ἐκείνοι μᾶς προκαλοῦν. Ὅταν ἐγέννησε τό παιδίον, τό ὠνόμασε Σαμουὴλ, ποῦ σημαίνει «θά ἀκούσῃ τόν Θεόν». Ἐπειδῆ ἐγέννησεν αὐτόν, διότι εἰσηκούσθη ἀπό τόν Θεόν, και μέ προσευχὴν και ὄχι κατὰ τὸν συνήθη φυσικὸν τρόπον, τήν ἀνάμνησιν τῆς εὐεργεσίας αὐτῆς τήν ἐναπέθεσεν εἰς τό ὄνομα τοῦ παιδίου, ὡς ἂν εἰς στήλην γαλκῆν. Καί δέν εἶπε, ὅς τόν ὠνόμασamen μέ τό ὄνομα τοῦ πατρός του ἢ τοῦ θεοῦ E ἢ τοῦ πάππου ἢ τοῦ προσπάππου. Ἀλλὰ εἶπε, αὐτός εἶναι ποῦ ἔδωκε, αὐτός ὅς τιμηθῆ και μέ τό ὄνομα τοῦ παιδίου. Πρὸς αὐτὴν νά ἀμιλλησθε σεις αἱ γυναῖκες, αὐτὴν ὅς μιμηθῶμεν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες, και τόσον πολὺ νά φροντίζωμεν διὰ τὰ παιδία και ἔτσι νά ανατρέφωμεν τὰ τέκνα μας και εἰς ὅλα τὰ ἄλλα και κυρίως εἰς τήν σωφροσύνην. Διότι δι' οὐδέν ἄλλο δέν πρέπει νά φροντίζωμεν 710 A και νά ἀνησυχῶμεν τόσον, ὅσον διὰ τήν σωφροσύνην και τήν σεμνότητα τῶν νέων. Διότι αὐτό τό πάθος κυρίως ταλανίζει αὐτὴν τήν ἡλικίαν. Καί αὐτό ποῦ κάμνομεν μέ τοὺς λύχνους, τό ἴδιον πρέπει

νά προσέχωμεν καὶ μὲ τὰ παιδία. Πολλὰς φορές θεβαίως συμβουλευόμεν τὴν θεραπαινίδα, πού ἀνάπτει τὸν λύχνον, νὰ μὴ μεταφέρῃ τὸν λύχνον ἐκεῖ πού ὑπάρχει καλαμιά ἢ χόρτον ἢ παρόμοια, μήπως ἐν ἀγνοίᾳ μας ἐκπηδήσῃ κανεὶς σπιθῆρ καὶ ἀνάψῃ δλον τὸ εὐφλεκτον ὕλικόν καὶ πυρπολήσῃ δλόκληρον τὴν οἰκίαν. Τὴν ἴδιαν πρόνοιαν πρέπει νὰ λάβωμεν καὶ διὰ τὰ παιδία καὶ νὰ μὴ τὰ φέρωμεν νὰ δλέπουν ἐκεῖ πού εἶναι ἀσελγείς θεραπαινίδες, ἅ ὅπου εἶναι κόραι ἄσωτοι, ὅπου δοῦλαι ἀκόλαστοι, ἀλλὰ νὰ προστάσωμεν καὶ νὰ ἀποτρέπωμεν, ἂν ἔχωμεν τοιαύτην θεραπαινίδα ἢ γείτονα ἢ ἀπλῶς μίαν ἄλλην, οὔτε νὰ ἀντικρύζουσι, οὔτε νὰ συνομιλοῦν μὲ τοὺς νέους, διὰ νὰ μὴ ἐκπηδήσῃ ἀπὸ ἐκεῖ κανεὶς σπιθῆρ καὶ ἀνάψῃ δλην τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου, καὶ ἡ συμφορὰ καταστῇ ἀπαρηγόρητος.

Πρέπει δὲ νὰ ἀπομακρύνωμεν αὐτοὺς ὄχι μόνον ἀπὸ παρόμοια θεάματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀκούσματα χυναῖα καὶ χυδαῖα, διὰ νὰ μὴ γοητεύεται ἀπὸ αὐτὰ ἡ ψυχὴ τους. Μῆτε νὰ τοὺς φέρωμεν εἰς τὰ θεάτρα, οὔτε εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς μέθας, ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλάσσωμεν τοὺς νέους περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰς παρθένοισ, πού μένουσι κλεισμένοι εἰς τοὺς θαλάμους των. Ἐ Διότι τίποτε δὲν κοσμεῖ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν φύσιν του, ὅσον ὁ στέφανος τῆς ἐγκρατείας καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἀσελγείαν. Ἔτσι καὶ αἱ γυναῖκες γίνονται ποθηταὶ εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ἐπιδοθῆ πρώτα εἰς τὴν πορείαν καὶ δὲν εἶναι διεφθαρμένη, ὅταν ὁ νέος γνωρίζῃ μόνον αὐτὴν τὴν γυναῖκα, μὲ τὴν ὁποίαν ἤλθεν εἰς γάμον. Ἔτσι καὶ οἱ ἔρωτες εἶναι θερμότεροι, καὶ ἡ διάθεσις γησιωτέρα καὶ ἡ ἀγάπη εὐλκρινεστέρα, ὅταν οἱ νέοι θαδίζουσι εἰς τοὺς γάμους μὲ ταιούτην προσοχὴν καὶ προφύλαξιν. Διότι, ὅπως συμβαίνουσι τὰ πράγματα σήμερον, αὐτὸ δὲν εἶναι γάμος, ἀλλὰ ἀπλῶς χρηματικὴ συναλλαγὴ καὶ ἐμπόριον. Ἐ Ὅταν δηλαδὴ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον ὁ νέος εἶναι διεφθαρμένος, καὶ μετὰ τὸν γάμον πάλι δλέπῃ πρὸς ἄλλην γυναῖκα, εἰπέ μου, τί χρειάζεται ὁ γάμος; Διότι εἶναι μεγαλυτέρα ἡ κόλασις καὶ ἀσυγχώρητος ἢ ἁμαρτία, ὅταν, ἐνῶ ἔχεις εἰς τὴν οἰκίαν σου γυναῖκα, ἐξευτελίζεσαι μὲ τὰς πόρναις καὶ γίνεσαι μοιχός. Διότι μετὰ τὸν γάμον, καὶ πόρνη ἂν εἶναι ἡ γυναῖκα καὶ πηγαίνει μὲ συνευγεγμένον, τὸ πρᾶγμα εἶναι μοιχεία. Καὶ συμβαίνουσι ὅλ' αὐτὰ, καὶ τρέχουσι πρὸς τὰς ἐταίρας, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ γάμου δὲν ἠσκήθησαν εἰς τὴν ἐγκράτειαν.

Ἐ Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ προέρχονται μάχαι καὶ ὕβρεις καὶ καταστροφὴ οἰκιῶν καὶ καθημερινοὶ πόλεμοι. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ πρὸς τὴν γυναῖκα ἔρωσι ὑποχωρεῖ καὶ μαραινεται, διότι τὸν καταστρέφει ἡ φαίτησις εἰς τὰ πορνεία. Διότι ἐὰν μᾶθῃ νὰ εἶναι ἐγκρατής, θὰ θεωρηθῇ ποθητότερον ἀπὸ δλας τὴν γυναῖκα του καὶ θὰ τὴν δλέπῃ μὲ πολὺ καλὴν διάθεσιν καὶ θὰ ἔχουσι μεταξύ των μεγάλην ὁμόνοιαν. Καὶ ὅταν ὑπάρχῃ εἰρήνη καὶ ὁμόνοια, τότε εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν θὰ εἰσέλθουσι δλα τὰ αγαθά.

711 Ἄ Διὰ νὰ ρυθμίζωμεν λοιπὸν καλῶς καὶ τὰ πράγματα τῆς παρουσίας μας ζωῆς καὶ μαζί μὲ αὐτὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἄς φροντίζωμεν καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ διὰ τὰ τέκνα μας, διὰ τούτην κυρίως τὴν ἐντολήν, διὰ νὰ μὴ εἰσέλθωμεν δηλαδὴ εἰς τὸν πνευματικὸν ἐκείνον γάμον ἐνδεδυμένοι μὲ ρυπαρὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ μὲ μεγάλην παρρησίαν νὰ ἀπολαύσωμεν ἐκεῖ τὴν τιμὴν πού ἔχει ὀρισθῆ διὰ τοὺς ἄξιους. Τὴν ὁποίαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν σιλανθωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα, τιμὴ καὶ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα μαζί μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἐ Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΤΗΣ ΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ¹ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΙΑΝ ΑΥΤΗΣ, ΔΙΑ ΤΗΝ ΘΕΒΕΙΔΟΜΕΝΗΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ ΤΙΜΗΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΦΕΥΧΟΜΕΘΑ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΑΡΧΙΖΟΜΕΝ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΤΕΛΕΙΩΘΩΜΕΝ ΤΟ ΓΕΥΜΑ.

Ἰώως, ἀγαπητοί μου, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἰσάξιον τῆς προσευχῆς, οὔτε δυνατώτερον ἀπὸ τὴν πίστιν. Καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἀληθείας τὰς ἀπέδειξε προηγουμένως ἡ Ἄννα. Ἐ Διότι προσῆλθεν εἰς τὸν Θεὸν μὲ αὐτὰ τὰ δῶρα καὶ ἐπέτυχεν ὄλα ὅσα ἠθέλησε, δηλαδὴ καὶ ἀνάτηρον φύσιν διώρῳσε καὶ μήτραν κλεισμένην ἤνοιξε καὶ τὴν ἐντροπὴν ἀπέσεισε καὶ τοὺς χλευασμοὺς τῆς ἀντιζήλου κατέλυσε καὶ ἀνέκτησε τὴν παρρησίαν τῆς, ἀφοῦ ἐθέρισε ἀπὸ ἀγόνων πέτραν μεστωμένον στάχυν. Καὶ ἠκούσατε ὄλοι πῶς ἐπροσευχῆθη, πῶς ἔθεσε τὸ αἰτήμα τῆς, καὶ πῶς ἔπεισε τὸν Θεὸν καὶ ἔλαβε καὶ ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψε καὶ ἀφείρωσε τὸν Σαμουὴλ εἰς τὸν Θεόν. Ὡστε δὲν θὰ σφάλῃ ἂν κάποιος, ὀνομάσῃ τὴν γυναῖκα αὐτὴν μητέρα μαζί καὶ πατέρα τοῦ παιδιοῦ. Ἐ Βέβαια, ἔσπειρε ὁ ἄνδρας, ἀλλὰ ἡ προσευχὴ ἔδωκεν εἰς τὸ σπέρμα τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ κατέατησε σεμνότεραν τὴν οὐλήψιν τοῦ Σαμουὴλ. Διότι δὲν συνέδη, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας, δηλαδὴ, ὕπνος καὶ ἐνωσις τῶν γονέων μόνον, ἀλλὰ αἱ ἀρχαὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν αἱ προσευχαὶ καὶ τὰ δάκρυα καὶ ἡ πίστις καὶ ἔτσι ὁ προφήτης ἐγεννήθη κατὰ τρόπον σεμνότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἡ γέννησις τοῦ ὀφείλεται εἰς τὴν πίστιν τῆς μητρός του. Δι' αὐτὸ καὶ δίκαια δύναται νὰ εἴπῃ κανένας δι' αὐτὴν τὴν γυναῖκα: «Ὅσοι μὲ δάκρυα ἀπελπίσας ἐξ αἰτίας τῆς ἐρηρασίας σπείρουν τοὺς ἀγρούς των, δταν πέσουν αἱ βρο-

1. Φιλοσοφία ἢ παλλάντις ἀπανετημένη εἰς τὴν παραδοξὴν ἡμῶν λέξις φιλοσοφία, ὡς καὶ τὸ ῥῆμα φιλοσοφῶν, σημαίνει κυρίως τὴς ἀρχῆς καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον καθάρῃ ὁ ἀνθρώπος τὴν ψυχὴν του, δηλαδὴ, τὸν συνδυασμὸν θεωρίας καὶ πράξεως καὶ μάλιστα τὴν ἐκολύτρωσιν καὶ καταβίωσιν τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς δευτέρας. Εἰδικότερα, φανερῶναι τὴν ἐκ τῆς πίστεως πηγάζουσαν θεοφιλή συμπεριφορὰν καὶ ἐνέργειαν.

χαὶ καὶ καρποφορήσουν οἱ ἀγροὶ των, θὰ θερίσουν σκιρτῶντες ἀπὸ ἀγαλλίασιν»?

Ἐ Αὐτὴν λοιπὸν ἄς ζηλεύσωμεν ἄνδρες, αὐτὴν ἄς μιμηθοῦμε γυναῖκες. Διότι ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶναι διδάσκαλος καὶ τῶν δύο φύλων. Ὅσαι γυναῖκες εἶναι στέραι, ἄς μὴ ἀπελπίζωμεν. Ὅσαι εἶναι μητέρες, ἄς ἀνατρέφουν ἔτσι τὰ παιδιά των, δταν γεννηθοῦν. Καὶ ὄλοι ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν φιλοσοφίαν τῆς γυναῖκος πρὸ τοῦ τοκετοῦ, τὴν πίστιν τῆς κατὰ τὸν τοκετόν, τὴν φροντίδα τῆς μετὰ τὸν τοκετόν. Πράγμα, τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ φιλοσοφώτερον ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς γυναῖκος αὐτῆς, ἡ ὁποία ὑπέφερε μὲ πραότητα καὶ γενναϊότητα μίαν συμφορὰν τῶσον ἀφόρητον καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγωνίζεται παρά, δταν κατέλυσε τὸ δεινὸν καὶ ἐπέτυχεν ἕνα θαυμαστόν καὶ παράδοξον τέμμα τοῦ κακοῦ, χωρὶς νὰ ἔχη κανένα σῶμμαχον καὶ βοηθὸν ἐπίγειον. Διότι ἐγνώριζε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου.² Ἐ Δι' αὐτὸ καὶ προσῆλθε μόνη τῆς καὶ ἐπέτυχεν αὐτὸ πού ἠθέλησε. Διότι ἡ διάρβωσις τῆς θλιψῆως ἐκείνης δὲν ἐχρειάζετο ἀνθρωπίνην βοήθειαν, ἀλλὰ τὴν θεῖαν χάριν. Διότι ἡ θλιψὴ τῆς δὲν προήρχετο ἀπὸ χρηματικὴν ζημίαν, ὥστε νὰ τῆς προσφέρῃ κανένας χρυσάφι καὶ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν. Δὲν προήρχετο ἀπὸ σωματικὴν νόσον, διὰ νὰ παρακάλεσθαι τοὺς βοηθοὺς τῶν ἰατρῶν καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τὸ νόσημα. Ἐ φύσις τῆς ἔπασχε καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τῆς ἀνωθεν βοήθειαν. Δι' αὐτὸ ἀφῆσεν ὄλα τὰ ἐπίγεια μέσα καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν Δεσπότην τῆς φύσεως καὶ δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτόν, μέχρις ὅτου τὸν ἔπεισε νὰ λύσῃ τὴν ἀτεκνίαν τῆς καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὴν μήτραν τῆς καὶ ἔτσι τὴν στέραιαν γυναῖκα νὰ τὴν καταστήσῃ μητέρα: Εἶναι λοιπὸν μακαρία καὶ διὰ τοῦτο, ὅχι διότι ἐγενε μητέρα, ἀλλὰ διότι ἐγενε, Ἐ ἐνῶ δὲν ἦταν. Διότι ἐκεῖνο εἶναι συνηθισμένον εἰς τὴν φύσιν, ἐνῶ τοῦτο ἦταν ἕνα ἐξαιρετικὸν κατόρθωμα τῆς γυναῖκος. Εἶναι λοιπὸν μακαρία καὶ διὰ τὰς ὠδύνας ἐκείνας τοῦ τοκετοῦ, δὲν ἦτο ὁμῶς ὀλιγώτερον μακαρία δι' ὄλα ὅσα προηγήθησαν τῶν ὠδίνων. Γνωρίζετε, βέβαια, ὄλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ γίνῃ περισσότερον ἀφόρητον διὰ μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν ἀτεκνίαν. Ἐλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἀπολαμβάνῃ ἀνυπολόγιστον εὐημερίαν, ποτὲ δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ κατανοήσῃ τὸν ψυχικὸν πόνον πού προέρχεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πληγὴν. Ἐάν

2. Ματθ. 19, 5.

τὸ πρῶγμα εἶναι ἀφόρητον σήμερα, ποῦ ἐκλήθηκαμε νὰ φιλοσοφήσωμεν κατὰ τρόπον ἀνώτερον καὶ θαδίζομεν πρὸς τὸν οὐρανὸν C καὶ δὲν ὑπολογίζομεν τὸν παρόντα θιον, ἀλλὰ προετοιμαζόμεθα διὰ ἄλλην ἀνωτέραν ζωὴν καὶ ἐγκωμιάζομεν πολὺ τὴν παρθενίαν, σκέψου πόσον κακὸν πρῶγμα ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι τότε, ποῦ δὲν ὑπῆρχε καμμία ἐλπίς διὰ τὰ μέλλοντα, οὔτε σκέψις κἀν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπρατταν τὰ πάντα διὰ τὸν παρόντα θιον καὶ συνεπῶς τὸ νὰ εἶναι μία γυναῖκα στείρα καὶ ἀγονος ἐνομιζέτο σάν ἓνα εἶδος καταδίκης. Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω οὔτε νὰ παραστήσω τὸν ψυχικὸν πόνον ἀπὸ αὐτὴν τὴν πληγὴν. Τὸ μαρτυροῦν αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐνῶ ἐπέδειξαν ὑπομονὴν δι' ὅλας τὰς ἄλλας συμφοράς, ἐν ταῦτοις αὐτὴν τὴν κακοτεχνίαν δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν ὑποφέρουν. D Ἄλλὰ ἄλλαι μὲν ἐδημιουργοῦσαν προβλήματα εἰς τοὺς ἄνδρας των, ἄλλαι δὲ ἐθεώρησαν τὸν θιον ἁδίων.

Αὐτὴν δὲ τὴν γυναῖκα δὲν τὴν ἐβασάνιζε μόνον ἡ λύπη ἐξ αἰτίας τῆς στειρότητος, ἀλλὰ τὴν ἐτυραννοῦσε καὶ ἄλλο πάθος, ἡ ὀργὴ διὰ τοὺς χλευασμοὺς τῆς ἀντιζήλου. (Καὶ συνέβη μὲ τὴν γυναῖκα αὐτὴν), τὸ ἴδιον ποῦ συμβαίνει, ὅταν ξεσποῦν μὲ ὀργὴν ἀντιθετοὶ ἀνεμοὶ καὶ εὐρεθῆ εἰς τὴν μάχην των αὐτὴν ἓνα σκάφος καὶ σκκῶνεται πολλὰ κύματα εἰς τὴν πρύμνην καὶ εἰς τὴν πῶραν, ἀλλὰ ὁ κυβερνήτης καθήμενος εἰς τὸ τιμόνι διασώζει τὸ σκάφος ἀποκρούων E τὰς ἐπιθέσεις τῶν κυμάτων μὲ τὴν σοφίαν τῆς ἐπιστήμης του. Τὸ ἴδιον λοιπὸν καὶ ἡ γυναῖκα ἐκείνη τότε, ποῦ ὁ θυμὸς καὶ ἡ θλίψις ὤρμησαν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς σάν ἀντιθετοὶ ἀνεμοὶ, καὶ συνέτριβον τὸν λογισμὸν τῆς καὶ ἐσκόπωναν πολλὰ κύματα, καὶ ταῦτα ὄχι δύο ἢ τρεῖς ἢ εἴκοσι ἡμέρας, ἀλλὰ ἐπὶ ἔτη δολόκληρα (διότι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, λέγει, ἐγένετο αὐτὴ), ὑπέμεινε τὴν τρικυμίαν μὲ γενναϊότητα καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ καταποντισθῆ ὁ λογισμὸς τῆς. Διότι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθήμενος εἰς τὸ τιμόνι σάν κυβερνήτης τοῦ σκάφους, τὴν ἔπειθε νὰ ὑπομείνῃ γενναίως τὸν κλυδωνισμὸν ἐκείνου. 713 A Καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ κυβερνᾷ τὴν ψυχὴν τῆς, ἕως ὅτου ὠδήγησε τὸ σκάφος, γεμάτον ἀπὸ τὸ φορτίον, εἰς τὸν ὑψηλὸν λιμένα, καὶ τὴν κοιλίαν τῆς γεμάτην ἀπὸ θησαυρὸν πολῦτιμον. Διότι ἡ κοιλία αὐτὴ δὲν ἐβάσταζε οὔτε χρυσάφι, οὔτε ἀσήμι, ἀλλὰ προφήτην καὶ ἱερέα. Καὶ ὁ ἁγιασμὸς αὐτῆς τῆς κοιλίας ἦταν διπλός, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι τὸ κυφορούμενον παιδί ἦταν προφήτης καὶ ἱερεύς,

ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ σύλληψις εἰς τὴν κοιλίαν τῆς συνετελέσθη μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

B Καὶ δὲν ἦτο μόνον τὸ φορτίον παράδοξον καὶ ἀξιοθαυμασμοῦ, ἀλλὰ παραδοξότερος ἀκόμη ὑπῆρξεν ὁ τρόπος τῆς ἐμπορίας. Διότι δὲν τὸ παρέδωσαν εἰς ἀνθρώπους οὔτε εἰς τίποτε ἐμπόρους καὶ καπηλοὺς, ἀλλὰ ἀμέσως, μόλις τὸ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ σκάφος, τὸ ἐπώλησεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τόσον πολὺ ἐφρόντισε τὸ ἐμπόρευμα αὐτὸ, ὅσον ἦταν φυσικὸν νὰ ἐνδιαφερθῆ δι' αὐτὸ, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο διὰ συμφωνίαν μὲ τὸν Θεόν. Διότι ὁ Θεὸς μόλις ἔλαβε τὸ παιδί τῆς ἀνταπέδωσε ἄλλο τέκνον. Ἦ μάλλον ὄχι ἓνα τέκνον, οὔτε δύο, οὔτε τρία καὶ τέσσαρα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερα. C «Υπῆρξε στείρα», λέγει, «ποῦ ἐγέννησεν ἐπτὰ».ᾠ Καὶ ὁ τόκος ὑπερέβη τὸ κεφάλαιον. Τέτοια εἶναι ἡ συναλλαγὴ μὲ τὸν Θεόν. Δὲν ἀνταποδίδει ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον εἰς τὸ πολλαπλασίον. Καὶ δὲν τῆς ἐχάρισεν μόνον θηλυκὰ παιδιά, ἀλλὰ ἐρρύθμισε τὰς γεννήσεις τῆς, ὥστε νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ δύο φύλα. Ὡστε ἡ χαρὰ τῆς νὰ εἶναι ὠλοκληρωμένη. Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ ὄχι μόνον διὰ νὰ ἐπαινεῖσθε τὴν πίστιν τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐπιδείξετε παρόμοιον ζῆλον πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τῆς, τὴν ὁποῖαν ἠκούσατε ἤδη ἐν μέρει. Διὰ νὰ σᾶς συμπληρώσω καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐπιτρέψατέ μου δι' ὀλίγον νὰ διηγηθῶ τοὺς λόγους ποῦ ἐλέχθησαν πρὸς τὸν ἱερέα καὶ τὸν δαδῶν του, μετὰ τὴν πρώτην προσευχὴν, διὰ νὰ γνωρίσετε τὴν πραότητα καὶ τὸ ἡμέρον φρόνημα τῆς γυναίκος. D «Ἐπειδὴ δὲ αὐτὴ ἐπὶ πολλὴν ὥραν παρέτεινε τὴν προσευχὴν τῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», λέγει, «ὁ ἀρχιερεὺς Ἦλελ παρετήρει τὸ στόμα αὐτῆς».

Ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς μαρτυρεῖ διπλὴν ἀρετὴν διὰ τὴν γυναῖκα, δηλαδὴ καὶ τὴν καρτερίαν τῆς κατὰ τὰς προσευχὰς καὶ τὴν ἐγρηγόρειν τῆς διανοίας τῆς. Τὴν μὲν μίαν μὲ τὸ «ἐπὶ πολλὴν ὥραν παύεινε τὴν προσευχὴν τῆς», τὴν δὲ ἄλλην μὲ τὴν προσθήκην ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Διότι ὄλοι μὲν προσευχόμεθα ὄχι ὁμοῦ ὄλοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅταν τὸ σῶμα εὐρίσκειται εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ στόμα φλυσαρῆ δοκοπα καὶ ἡ ψυχὴ πεοιόχετα: ὄλα τὰ μέρη τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἀγορᾶς, πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος E θὰ ἠμπορέσῃ νὰ εἰπῆ, ὅτι προσηυχῆθη ἐνώπιον τοῦ Θε-

B. A' Περὶ 2, 6.
4 A' Περὶ 1, 12.

οὔ: Διότι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου προσεύχεται αὐτός ποῦ συγκεντρώνει ἀπὸ παντοῦ τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν στιγμήν ἐκείνην δὲν τὸν συνδέει τίποτε μὲ τὴν γῆν, ἐπειδὴ μετέφερε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐξεδίωξε ἀπὸ τὴν ψυχὴν του κάθε ἀνθρώπινον λογισμόν. Ὅπως ἀκριδῶς ἔκαμε τότε καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα, ἡ ὁποία μὲ ἀπόλυτου αὐτοσυγκέντρωσιν καὶ ἔντασιν τῆς διανοίας παρεκάλει τὸν Θεὸν μὲ συντετριμμένην ψυχὴν. Πῶς δὲ λέγει, ὅτι ἐπὶ πολλὴν ὥραν παρέτεινε τὴν προσευχὴν της, ἐνῶ τὸ μέγεθος τῆς προσευχῆς της ἦτο μικρόν; Διότι δὲν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεὸν μακροὺς λόγους, οὔτε παρέτεινε 71^ο Α εἰς ἔκτασιν τὴν προσευχὴν της, ἀλλὰ εἶπε μόνον ὀλίγας καὶ ἀπλᾶς λέξεις: «Κύριε τῶν Δυνάμεων, ἐάν ρίψῃς θλέμμα εὐσπλαχνίας καὶ ἰδῆς τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἐντροπὴν τῆς δούλης σου ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἶμαι στείρα, μὲ ἐνθυμηθῆς εἰς τὸ ἔλεός σου καὶ δὲν μὲ λησμονήσῃς καὶ μοῦ δώσῃς τέκνον, ἐγὼ σοῦ ὑπόσχομαι νὰ ἀφιερῶσω αὐτὸ ἐνώπιόν σου, διὰ νὰ σὲ ὑπηρετῇ διαρκῶς μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του. Ὑπόσχομαι ἐπὶ πλέον, ὅτι οἶνο καὶ οἶνοπνευματώδη γενικῶς ποτὰ Β δὲν θὰ πῆρ τὸ παιδί αὐτὸ εἰς δόλην του τὴν ζωὴν καὶ φαλίδι δὲν θὰ ἀνεβῇ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, διὰ νὰ τοῦ κόψῃ τὴν κόμην.»⁸ Ποῦ εἶναι τὸ πλῆθος τῶν λόγων;

Τὶ ἐνόησεν, λοιπόν, ὅταν ἔλεγε «παρέτεινε ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὴν προσευχὴν»; Ὅτι ἔλεγε συνεχῶς τὰ ἴδια καὶ δὲν ἐκουράζετο νὰ δαπανᾷ πολὺν χρόνον μὲ τοὺς ἴδιους λόγους. Πραγματικὰ, καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὰ Εὐαγγέλια μᾶς ἐπρόσταζε νὰ προσευχόμεθα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.⁹ Ὅταν δηλαδὴ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ προσεύχωνται, ὅπως προσεύχονται οἱ εἰδωλολάτραι καὶ νὰ μὴ φλυαροῦν, μᾶς εἰδίδασκε ταυτοχρόνως καὶ ἕνα μέτρον προσευχῆς. Καὶ ἐφάνερων, ὅτι ἡ δυνατότης νὰ εἰσακουσθοῦν δὲν ἐγκείται εἰς τὸ πλῆθος τῶν λόγων, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐργήγορον τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ πῶς λοιπόν, θὰ εἶπῃ, ἀφοῦ πρέπει νὰ προσευχόμεθα μὲ ὀλίγας λέξεις, εἶπεν εἰς αὐτοὺς μίαν παραβολὴν σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει πάντοτε νὰ προσεύχωνται; Τούς εἶπε δηλαδὴ ὅτι ἦταν μία χήρα γυναῖκα, ἡ ὁποία κατῴρθησε νὰ κάμψῃ ἕνα σκληρόν

5. Ἡ φράσις τοῦ κειμένου «Ἄναστα Κύριε Ἡλιε Σαδουκῆ» περιέχει ἑβραϊκὴς ἀνακρίσεις τοῦ Θεοῦ καὶ σημαίνει Κύριε, Θεέ μου, Κύριε τῶν Δυνάμεων.

6. Α' Βασιλ. 1, 11.

7. Ησαϊ. Ματθ. 6, 7--8.

καὶ ἀπάνθρωπον δικαστὴν ποῦ οὔτε τὸν Θεὸν ἐφοβείτο, οὔτε τοὺς ἀνθρώπους ἐντρέπετο, καὶ τὸ ἐπέτυχεν αὐτὸ μὲ τὰς συχνὰς προσευχὰς καὶ τὴν πικρότητα τῆς ἰκεσίας.⁹ Πῶς δὲ καὶ ὁ Παῦλος μᾶς συμβουλεύει καὶ λέγει «νὰ ἐπιμένετε εἰς τὴν προσευχὴν»;¹⁰ Καὶ πάλιν: «Νὰ προσεύχεσθε χωρὶς διακοπῆς»;¹¹ Διότι, ἐάν δὲν πρέπει ν' ἀπαλειψωμεν μακροὺς λόγους καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀντίθετον, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπεναντίας πολὺ σύμφωνον, διότι καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Παῦλος μᾶς ἐπρόσταζαν νὰ κάμνωμεν τὰς προσευχὰς μας συντόμους καὶ πικνὰς μὲ μικρὰ διαλείμματα. Διότι ἐν δώσῃς μεγάλῃν ἔκτασιν εἰς τὸν λόγον, εἶναι δυνατὸν συχνὰ νὰ δαρεθῆς, ὁπότε δίδεις τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διάβολον νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ σὲ ὑποσκελίσῃ καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν σκέψιν σου ἀπὸ τὰ λεγόμενα. Ἐνῶ, ἀν κάνης τὰς προσευχὰς σου συνεχῆς καὶ πικνὰς, ἡ καλύπτων μὲ τὴν πικρότητα ὅλον τὸν χρόνον, θὰ ἠμπορήσῃς εὐκόλῃ νὰ σωφρονῆς καὶ νὰ κάνης τὰς προσευχὰς σου μὲ πολλὴν πνευματικὴν διαύγειαν καὶ ἐργήγορον. Πράγμα ποῦ ἔκανε καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα, χωρὶς νὰ μακρηγορῇ, ἀλλὰ προσερχομένη εἰς τὸν Θεὸν μὲ μεγάλην συχνότητα. Ἐπειτα, ὅταν τὴν ἀπεστόμωσεν ὁ ἱερεὺς, διότι αὐτὸ ἐνόησε καὶ εἰς τὸν ἱερέα νὰ ὑπακούσῃ, καὶ τὴν προσευχὴν νὰ παύσῃ. Εἶχε σφραγισθῇ λοιπόν ἡ φωνὴ της, ἔδεν ἐσφραγίσθη ὁμως ἡ παρηγορία της, ἀλλὰ ἡ καρδία της ἀπὸ μέσα ἔβόα ἐντονώτερα. Καὶ αὐτὸ εἶναι κατ' ἐξοχὴν προσευχὴ, ὅταν ἡ φωνὴ ἀναπέμπεται ἀπὸ μέσα. Καὶ αὐτὸ κυρίως εἶναι γνώρισμα βασανισμένης ψυχῆς, ὅταν ἐκδηλῶνῃ τὴν προσευχὴν της ὅχι μὲ τὸν τόνον τῆς φωνῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν προθυμίαν τῆς ψυχῆς.

Ἔτσι προσήχετο καὶ ὁ Μωϋσῆς. Δι' αὐτὸ, καὶ ὅταν αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτε, τοῦ λέγει ὁ Θεός: «Τί μὲ φωνάζεις;»¹² Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι ἀκούουν μόνον αὐτὴν τὴν φωνήν, ἐνῶ ὁ Θεός, πρὶν ἀπὸ αὐτήν, ἀκούει τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τὸν κρᾶζουν ἀπὸ μέσα.¹³ Α "Ἄρα εἶναι δυνα-

8. Περλ. Λουκ. 18, 8--6.

9. Ρωμ. 12, 12.

10. Α' Θεσσαλ. 5, 17.

11. Α' Θεσσαλ. 1, 12--13.

12. Ἐβραϊ. 14, 15.

τὸν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν κραυγάζουν, νὰ εἰσακούωνται καὶ ὅταν περιπατοῦν εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ προσεύχωνται ἀπὸ μέσα τοὺς μὲ πολλὴν εὐλάβειαν, καὶ ὅταν εἶναι συντροφιά μὲ τοὺς φίλους τοὺς, καὶ ὅταν κάνουν διτθῆποτε, ἀρκεῖ νὰ καλοῦν τὸν Θεὸν μὲ δυνατὴν φωνὴν, ἐννοῶ τὴν ἐσωτερικὴν φωνὴν χωρὶς αὐτῆ νὰ γίνεται φανερά εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς παρόντας. Πράγμα ποὺ ἔκαμε τότε καὶ ἡ γυναῖκα ἐκεῖνη. «Ἡ φωνὴ τῆς», λέγει, «δὲν ἤκούετο»,¹³ ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὴν εἰσῆκουσε. Τοιαύτῃ ἦτο ἡ ἐσωτερικὴ κραυγὴ τῆς. «Εἶπε δὲ ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἰακώβ, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἰακώβ: ἕως πότε θὰ εἶσαι μεθυσμένη; Σταμάτησε τὴν ἐπιήρσειαν τοῦ οἴνου σου καὶ φύγε μακρὰν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου». «Ἐδῶ προπαντὸς δύνασαι νὰ ἴδῃς τὴν φιλοσοφίαν τῆς γυναίκας. Ἐ εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐχλεύαζεν ἡ ἀντίζηλος. Ἦλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν ἐξύθριον ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἱερέως καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν ἐπετίμησε. Ἀπέφυγε τὴν τρικυμίαν τῆς οἰκίας, ἦλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ συνήτησε πάλι κύματα. Ἦλθε νὰ λάθῃ φάρμακον καὶ οὐ μόνον δὲν ἔλαβε, ἀλλὰ ἐπληγώθη περισσότερο μὲ τὰς ὀφθαλμοὺς καὶ ἡ πληγὴ τῆς ἀνεξέστη περισσότερο. Γνωρίζετε, βέβαια, πῶς αἰσθάνονται αἱ πνευμένα ψυχὰ ἀπὸ τοὺς χλευασμοὺς καὶ τὰς ὀφθαλμοὺς. Ὅπως δηλαδὴ τὰ μεγάλα τραύματα χειροτεροῦν καὶ δὲν ἀνεχονται ὅτε νὰ τὰ ἐγγίσῃ κανένας ἑλαφρὰ μὲ τὸ χεῖρ, ἔτσι καὶ ἡ ταραγμένη ψυχὴ εἶναι δύσκολη καὶ δυσφορεῖ μὲ ὅλα καὶ πληγώνεται ἀπὸ τὴν τυχαίαν λέξιν. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἡ γυναῖκα δὲν ἔπαθε τίποτε παρόμοιον, καὶ μάλιστα ἐνῶ τὴν ἐλαιδάρει ὁ ὑπηρέτης. Διότι ἐάν τὴν εἶγεν ὀφθαλμοὶ ὁ ἱερεὺς, δὲν θὰ ἦταν ὅσον ἀξιοθαύμαστος ἢ ἀνεξικακία τῆς. Διότι τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος καὶ τὸ ὄρος τῆς ἐξουσίας τοῦ θὰ τὴν ἐπειθάν νὰ σωφρονῇ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν τῆς. Τώρα ὅμως δὲν εἶδε δυσάρσειαν ὅτε πρὸς τὸν ὑπηρέτην τοῦ ἱερέως. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπέσπασε περισσότερο τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἐάν, μολοντί ἔχομεν ὑποστῆ λαιδορίας καὶ ἔχομεν πάθει ἀναριθμητὰ κακὰ, ἀνεχώμεθα μὲ γενναϊότητα ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τότε θὰ προσελκύσωμεν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ.

¹³ Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό; Ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ συ-

13. Α' Βασίλ. 1, 18.
14. Αὐτόθι 1, 14.

ἔδρασαν εἰς τὸν Δαυὶδ.¹⁵ Τί ἔπαθεν αὐτὸς ἄρα γε; Κάποτε ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ ἐκινδύνευσε ἢ ἐλευθερία καὶ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ του καὶ καθὼς ὁ στρατὸς ἐπῆγε μὲ το μέρος τοῦ ἀκαλόστου νεανιακοῦ, τοῦ τυράννου ἐκείνου καὶ πατροκτόνου, ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον καὶ δὲν ἐδυσανασχετήσεν ὅτε ἀπεγοητεύθῃ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅτε εἶπε: Τί εἶναι αὐτὸ τέλος πάντων ποῦ συνέβη; Ἐπέτρεψεν εἰς τὸν υἱὸν νὰ ἐξεγεροθῇ ἐναντίον τοῦ πατρός του; Διότι ἀκόμη καὶ ἂν εἶχε λόγους νὰ τὸν κατηγορήσῃ, δὲν ἔπρεπε τὸ πράγμα νὰ φθάσῃ, ἕως ἐκεῖ. Ἐ ἐνῶ τώρα χωρὶς νὰ ἔχη ἀδικηθῆ ὅτε δάλγρον ὅτε πολὺ, περιφέρεται καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μολύνῃ τὴν χεῖρα του μὲ τὸ πατρικὸν αἷμα καὶ ὁ Θεὸς τὰ βλέπει αὐτὰ καὶ τὰ ἀνεχεται. Δὲν εἶπε ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Καὶ τὸ πλεόν σημαντικόν καὶ ἀξιοθαύμαστον εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἐπλανᾶτο καὶ κατεδιώκετο ἀπὸ ὄλους, τοῦ ἐπετέθη ἕνας Σεμεὶ, ἄνθρωπος ποιηρὸς καὶ μικρὸς, καὶ τὸν ἀπεκάλεε δολοφόνον καὶ φονεὴ καὶ τὸν ἔλαυσε μὲ μυριάς ἄλλας ὀφθαλμοὺς.¹⁶ Ἀλλ' αὐτὸς ὅτε εἰς αὐτὴν τὴν περιπτώσειν ἐξηγριώθη. Καὶ ἐάν εἶπῃ κάποιος: ἦ ἂν εἶναι τὸ θαυμαστόν; Ἀπλούστατα, δὲν ἀντεστάθη, διότι ἦταν ἀσθενὴς καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν. Εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν τῶν ἰσχυρισμῶν, πρῶτον μὲν δύναμαι νὰ εἰπῶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν θὰ τὸν ἐθαύμαζα ὅσον, ἐάν ἠνεύχετο νὰ λαιδορήθῃ, ἐνῶ εἶχε τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλείαν καὶ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὅσον τὸν ἐπαινώ καὶ τὸν θαυμάζω τώρα, διότι τότε τὸ ὄρος τῆς ἐξουσίας του καὶ ἡ εὐτέλεια τοῦ ὀφθαλμοῦ, θὰ τὸν ἔκανε πολλὰς φορὰς νὰ τὸν περιφρονῇ. Καὶ πολλοὶ ἄλλοι βασιλεῖς ἠνέχθησαν πολλὰς φορὰς τοιαύτας ἐκδηλώσεις κρίνοντες, ἢ ὡς ἐλαφθοντικόν, τὴν ὑπερβολικὴν μανίαν τῶν ὀφθαλμῶν. Πραγματικὰ, οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν μᾶς πειράζουσι τὸ ἴδιον, ὅταν εὐτυχώμεν καὶ ὅταν δυστυχώμεν. Ὅταν ὅμως πταίσωμεν, τότε μᾶς κτυποῦν μὲ μεγαλυτέραν δύναμιν καὶ μᾶς πληγώνουν ὑπερβολικὰ. Ἐπὶ πλέον, ἠμποροῦμε νὰ εἰποῦμε καὶ τοῦτο, ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀμυνθῆ, ἀλλὰ δὲν ἠμύνθη. Καὶ διὰ τὴν αἰτίαν, ὅτι ἡ στάσις του αὐτῆ προήρχετο οὐκ ἀπὸ ἀδυναμίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνεξικακίας, ὅταν ὁ στρατηγὸς ἤξωσε νὰ τοῦ ἐπιτραπῆ νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν ἐκείνου, οὐκ μόνον δὲν ἐπέτρεψεν ὁ Δαυὶδ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἠμώδισε λέγων: «Διατί, υἱὲ τῆς Σα-

15. Πρὸς Β' Βασίλ. 15 45ης.
16. Πρὸς Β' Βασίλ. 16, 5-18.

ρουσίας,¹⁷ αναμιγνύεσαι εἰς τὰς ἰδικὰς μου ὑποθέσεις; Ἀφήσατέ τον νὰ μὲ C καταρᾶται μήπως ὁ Θεὸς ἴδῃ αὐτὸν τὸν ἐξευτελισμὸν μου καὶ μὲ ἀνταμείψῃ μὲ ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας, ἢ ὅποια κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐξεσφειδονίσθη ἐναντίον μου». Πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ ἐγίνε.¹⁸

Βλέπεις πὼς γνωρίζει ὁ δίκαιος, ὅτι τὸ νὰ ὑπομῆναι μὲ γενναϊότητα τὰς λοιδορίας γίνεται ἀφορμὴ μεγαλυτέρας ἀναδείξεως; Διὰ τοῦτο κάποτε συνέλαβε τὸν Σαουλ ἐντὸς διπλοῦ τοίχου καὶ ἠδύνατο νὰ τὸν σφάξῃ, τὸν ἐλυπήθη. Καὶ τοῦτο τὴν στιγμήν ποῦ οἱ παρευρισκόμενοι ἐξώθουν αὐτὸν νὰ σύρῃ τὸ ξίφος,¹⁹ Ἄλλὰ δὲν τὸν ἔκαμαν νὰ σύρῃ τὸ ξίφος, οὐτὶ ἡ ἀνεσις ποῦ τοῦ παρείχεν ἡ ἐξουσία, D οὐτὶ ἡ παρότρυνσις τῶν ἄλλων, οὐτὶ τὸ γεγονός ὅτι εἶχε ὑποστῆ πολλὰ δεινά, οὐτὶ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ πάθῃ χειρότερα, καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι αὐτὸς ὁ στρατὸς ἐπρόκειτο νὰ μάθῃ, ὅτι διέπραξεν αὐτὴν τὴν σφαγὴν. Διότι ἦταν σπῆλαιον ἐκεῖ καὶ δὲν ἦταν παρὼν κανένας ἄλλος, ἀλλὰ εὐρίσκετο μόνος του. Καὶ δὲν εἶπεν αὐτὸ ποῦ ἔλεγε κάποιος μοιχευόμενος: «Ὁλόγυρά μου εἶναι σκότος καὶ τοίχι, διατὶ φοβοῦμαι»;²⁰ Ἄλλὰ ἔβλεπε τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν καὶ ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κυρίου εἶναι ἀπείρωσις φωτεινότεροι ἀπὸ τὸν ἥλιον. E Διὰ τοῦτο εἶπα τὰ ἔπραττε καὶ ὠμίλει κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς νὰ ἦταν ἐκεῖνος παρὼν καὶ νὰ ἔκρινε τὰ λεγόμενά του, καὶ λέγει: «Ποτὲ δὲν θὰ δάλω τὴν χεῖρα μου εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν φονεύσω, διότι αὐτὸς ἔχει χρισθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον ὡς βασιλεὺς καὶ εἶναι βασιλεὺς».²¹ Δὲν βλέπω τὴν πονηρίαν, ἀντιθέτως βλέπω τὴν ἀξίαν. Μὴ μοῦ εἴπῃ κανένας ὅτι αὐτὸς εἶναι θείος καὶ μιὰς. Διότι ἐγὼ σέβομαι καὶ τιμῶ τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς μοῦ φαίνεται ἀνάξιος. Διότι δὲν εἶναι ἰδικὸν μου ἐγκλημα, ὅτι αὐτὸς ἐφάνη ἀνάξιος τῆς τιμῆς. Αὐτὸ ἄς τὸ ἀκούσουν ὅσοι καταφρονοῦν τοὺς ἱερεῖς καὶ ἄς μάθουν πόσῃν εὐλάβειαν ἐπέδειξεν αὐτὸς πρὸς τὸν βασιλέα. 717 A Καὶ δέδομαι ὁ ἱερεὺς εἶναι περισσότερο ἀξιότιμος καὶ ἀξιολάτρευτος παρὰ ὁ βασιλεὺς, καθ' ὅσον τὸ λειτούργη-

17. Μητέρα τοῦ Ἰωάν. ἀνεκτετακτοῦ τοῦ Δαυὶδ. Καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ αὐτοῦ; ἐβράβησαν πλὴκτὸν τοῦ Δαυὶδ, κατέχοντα ἐπιφανεῖς θέσεις, ὅς ὃ ἐν προκειμένῳ ὑπονοούμενος Ἰσραὴλ. Πρὸλ. B' Βασιλ. 16, 9.

18. Πρὸλ. Α' Βασιλ. 18, 10, 12.

19. Πρὸλ. Α' Βασιλ. 24 ἐξῆς.

20. Σοφ. Σαίρ. 23, 18.

21. Α' Βασιλ. 24, 7.

μά του εἶναι ἑψηλότερον. Ἄς μάθουν λοιπὸν νὰ μὴ κρίνουν μήτε νὰ ζητοῦν εὐθύναι, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται καὶ νὰ ὑποχωροῦν. Διότι οὐ μὲν δὲν γνωρίζεις τὴν ζωὴν τοῦ ἱερέως, καὶ ἂν εἶναι κάπως φαῦλος ἢ ἀδιάφορος. Αὐτὸς ὅμως ἐγνώριζε μὲ ἀκρίβειαν ὅλα ὅσα ἔκαμεν ὁ Σαουλ. Ὁμοίως καὶ πάλι ἀνεγνώριζε καὶ ἐσέθετο τὴν ἐξουσίαν, ἢ ὅποια τοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅτι δὲ δὲν δικαιολογεῖσαι, οὐτὶ συγχωρεῖσαι νὰ καταφρονῆς τοὺς προϊεταμένους καὶ νὰ παρακούῃς τὰ κελεύσματά των, ἀκόμη καὶ ἂν τοὺς γνωρίζῃς μὲ ἀκρίβειαν, ἔκουσε πὼς ὁ Χριστὸς ἀπέριψε καὶ αὐτὴν τὴν πρόφασιν, μὲ ἐκεῖνα ποῦ λέγει εἰς τὰ Εὐαγγέλια: B «Ἐπὶ τοῦ διδασκαλικοῦ θρόνου τοῦ Μωϋσέως ἐκάθισαν οἱ νομοδιδάκαλοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Ὅλα λοιπὸν, ὅσα ἐπὶ τῇ θέσει τοῦ νόμου θὰ σὰς εἰποῦν αὐτοὶ νὰ τὰ φυλάττετε, φυλάττετε καὶ πράττετε αὐτά. Μὴ ποῦττετε ὅμως σύμφωνα πρὸς τὰ ἔργα των καὶ τὸ παράδειγμά των».²² Βλέπεις λοιπὸν, ὅτι δὲν ἀπίμασε τὴν πασάνεισιν οὐτὶ ἀπέριψε τὴν διδασκαλίαν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὁ θίος ἦταν τόσο διεφθαρμένος, ὥστε νὰ εἶναι θεῖος διαβολῆς εἰς τοὺς μαθητάς του; Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ ὅχι διότι θέλω νὰ κατηγορήσω τοὺς ἱερεῖς, μὴ γένοιτο, διότι σεις οἱ ἴδιοι εἰσθε μάρτυρες καὶ τῆς συμπεριφορῆς των καὶ ὅλης τῆς εὐλαθείας. Ἄλλὰ τὰ λέγω, διὰ νὰ παρέχωμεν εἰς αὐτοὺς ἀφθόνως τὸν σεβασμὸν μας καὶ τὴν τιμὴν. C Διότι δὲν θὰ ὠφελῶμεν τόσον πολὺ αὐτοὺς, ὅσον ἡμᾶς τοὺς ἴδιους. «Ἐκεῖνος ποῦ ὑποδέχεται καὶ ὑποστηρίζει καὶ συντρέχει προφήτην λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι προφήτης, θὰ λάβῃ τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβὴν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ προφήτης».²³

Ἐάν λοιπὸν δὲν μᾶς εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ κρίνωμεν ὁ ἴνας τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου, πολὺ περισσότερο αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὴν ζωὴν τῶν πατέρων. Ἄλλὰ αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἔλεγα (εἶναι ἀνάγκη, δέδομαι, νὰ ἐπανεέλθω πάλιν εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα), ὅτι καὶ τὸ νὰ ὑποφέρῃς μὲ γενναϊότητα τὰς λοιδορίας γίνεται αἴτιον πολλῶν ἀγαθῶν, συνέδη καὶ εἰς τὸν Ἰωβ. Καὶ πραγματικῶς, ἐκεῖνον δὲν τὸν θαυμάζω τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν παραίνεσιν τῆς γυναίκος, ὅσον μετὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην συμβουλίην. Καὶ μὴ νομίζῃ κανένας, ὅτι αὐτὸ ποῦ λέγω εἶναι παράδοξον. D Διότι πολὺς φορὰς ἀνθρώπους, ποῦ δὲν τοὺς ὑπεσκελίσει ἡ φύσις

22. Ματθ. 23, 2-8.

23. Ματθ. 10, 41.

τῶν πραγμάτων, τοὺς κατέστρεψεν ἕνας λόγος καὶ μία ὀλεθρία παραίνεσις. Πράγμα τὸ ὁποῖον ἐγνώριζε καλὰ καὶ ὁ διάβολος καὶ μετὰ τὴν δοκιμασίαν τοῦ πλήγματος, ἐπέφερε καὶ τὴν προσβολὴν τῶν λόγων. Ὅπως, δηλαδή, ἔκαμε καὶ εἰς τὸν Δαυὶδ. Διότι ὅταν τὸν εἶδε, ὅτι ὑπέμεινε μὲ γενναιοῦτητα τὴν ἐπαύστασιν τοῦ παιδιοῦ καὶ τὴν παράνομον ἐκείνην τυραννίαν, θέλων νὰ κάμψῃ τὴν ψυχὴν του καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἐξοργισθῇ, ἔστειλεν ἐναντίον του ἐκείνου τὸν Σεμεὶ, ἀφοῦ τὸν προετοίμασε νὰ κεντήσῃ τὴν ψυχὴν του μὲ πικροὺς λόγους. Τὸ ἴδιον κακαῦργημα ἐσκέφθη καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰωδ. Ἐ Διότι ὅταν εἶδε ἐκείνου νὰ περιφροῦν τὰ βέλη του καὶ νὰ ἰσταται μὲ γενναιοῦτητα σὰν ἀδαμάντινος πύργος εἰς ὄλα, ἐξώπλισε τὴν γυναῖκα, ὥστε ἡ συμβουλὴ νὰ εἶναι ἀνύποπτος καὶ ἔκρυψε τὸ δηλητήριον εἰς τοὺς λόγους ἐκείνης καὶ διεξετραγώδησε τὴν συμφορὰν. Τί ἀπήντησε λοιπὸν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος; «Διατί ὠμίλησες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, σὰν νὰ εἶσαι μία ἀπὸ τὰς ἀπερισκέπτους καὶ ἀνοήτους γυναῖκας; Ἐάν τὰ ἀγαθὰ εὐχαρίστως ἐδέχθημεν ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ Κυρίου, τὰς θλίψεις καὶ τὰς συμφορὰς δὲν θὰ τὰς ὑπομείνωμεν;»²⁴ 718 Α Τὸ βαθύτερον νόημα τῶν λόγων αὐτῶν εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἄν δὲν ἦν Δεσπότης καὶ δὲν ὑπερείχεν ἡμῶν τόσον πολὺ, ἀλλὰ ἦταν ἕνας φίλος ἰσότητος μὲ ἡμᾶς, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ εἶχαμε. ἐνῶ ἔχομεν δεχθῆ τὸ σὰς εδερνεῖσας ἀπὸ αὐτόν, νὰ τοῦ ἀνταποδίδωμεν τὰ ἀντίθετα: εἶδες κρίσιν φιλόθεον, καὶ πῶς δὲν μεγαλοφρονεῖ ὅτε καρδιάνει πού ὑπέφερε γενναίως, τὰς πληγὰς ἐκείνας, πού ὑπερβαίνουν τὴν φυσικὴν ἀντοχὴν, ὅτε θεωρεῖ σὰν δῆγμα σοφίας καὶ μεγαλοψυχίας τὴν τόσην ὑπομονήν, ἀλλὰ ἔτσι ἀβουσιῆτως ἀπειτόμωσε τὴν γυναῖκα. ὥσ- ἄν νὰ ἐξεπλήρωσεν ἀναγκαῖον χρέος καὶ νὰ μὴν εἶνε πάθει τίποτε τὸ παράλονον; Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὴν γυναῖκα αὐτὴν. Β Ἐπειδὴ δηλαδή, τὴν εἶδε νὰ ὑπομῆν τὴν ἀτεκνίην μὲ γενναιοῦτητα καὶ νὰ προσπίπτῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐκίνησεν ἐναντίον της τὸν ὑπέρτερον τοῦ ἱερέως ὥστε νὰ τὴν ἐξαναοῖσῃ περισσώτερον. Ἄλλὰ ἡ γυναῖκα δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ καθὼς εἶχε συνήθειαν νὰ ὑπομῆν τὰς λοιδορίας εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ εἶχε γυμνασθῆ εἰς τοὺς ὀνειδικτούς τῆς ἀντιζήλου, ἀντιμετώπισεν ἀφόδως τὰς προσβολὰς αὐτάς. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπεδεικνυε εἰς τὸν ναὸν μεγάλην ἐπιείκειαν,

24. 166 2, 10.

καὶ ὑπέμεινε μὲ ἀνδρείαν καὶ μεγαλοψυχίαν τοὺς ὀνειδικ- σμούς διὰ τὴν μέθην καὶ τὸ παραλήρημα. Καὶ ἦταν ὥσάν νὰ μὴ ἤκουσεν αὐτὰ τὰ λόγια. Διότι, ὅταν τῆς εἶπεν ὁ ὑπέρτερος: C «Σταμάτησε τὴν ἐπίφρῃαν τοῦ οἴνου σου καὶ φύγε μακρὰν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου», ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα καὶ τοῦ εἶπε: «Ὁχι, Κύριε, δὲν εἰμαι μεθυσμένη.» Τὸν ὄριστὴν τὸν ὠνόμασε Κύριον. Καὶ δὲν εἶπεν αὐτὸ πού λέγουσιν πολλοὶ ἄνθρωποι. Μοῦ λέγει αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ ἱερεὺς; Αὐτὸς πού διδάσκει τοὺς ἄλλους μὲ ὀνειδίσει διὰ μέθην καὶ παράκρουσιν; Ἄλλὰ τί ἔπραξε; Ἐφρόντισε ν' ἀποκρούσῃ μόνον τὴν ὑπόνοιαν, ἂν καὶ δὲν ἦταν ἀληθής.

Ἡμεῖς ὁμως, πολλές φορές, ὅταν ὀδρισιθῶμεν, ἐμῶ πρέπει ν' ἀπολογηθῶμεν διὰ ν' ἀπαλλαγώμεν, ἐξαπτόμεθα καὶ B ὥσάν θηρία ὀρωῶμεν ἐναντίον τῶν ὄδριστῶν καὶ τοὺς σφίγγομεν ἀπὸ τὸν λαϊκόν, τοὺς σῶρομεν, τοὺς ζητοῦμεν εὐθύνως διὰ τοὺς λόγους των καὶ, μὲ ὄλας αὐτάς τὰς ἐκδηλώσεις μας, ἐπιβεβαιώνομεν τὰς εἰς δάρος μας ὑπονοίας. Διότι, ἐάν βέλης ν' ἀποδείξῃς εἰς τοὺς ὄδρι- στάς ὅτι δὲν μεθύεις, δεῖξέ το μὲ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν, ὅχι μὲ τὴν ὄδριν καὶ τὸν χλευασμόν. Διότι, ἂν κτυπήσῃς αὐτόν πού σὲ ὄδρισε, θὰ σὲ κατακρίνουν ὄλοι σὰν μεθυσμένον. Ἄν, ὁμως ὑπομείνης γενναίως, ἀπέκρου- σες ἤδη ἐμπρόκτως τὴν πονηρὰν ὑπόψιν. Πράγμα, τὸ ὁ- ποῖον ἔκαμε καὶ ἡ γυναῖκα καὶ, ὅταν εἶπε «ὄχι Κύριε», μὲ τὴν ἴδιαν τὴν στάσιν της ἐδείκνυε, ὅτι ἡ ὑπόψια ἦταν ψευ- δής. E Ἀπὸ πού ὁμως ἐγεννήθη ἡ ὑπόψια αὐτὴ εἰς τὸν ἱερέα; Μήπως τὴν εἶδε νὰ γελά; Μήπως τὴν εἶδε νὰ χα- ρεῦρῃ; Μήπως τὴν εἶδε νὰ τρεκλίξῃ καὶ νὰ πίπτῃ κάτω; Μήπως τὴν ἤκουσε νὰ λέγῃ κανένα ἀισχρὸν καὶ ἀπρεπὲ λόγον; Ἀπὸ πού λοιπὸν τοῦ ἐγεννήθη αὐτὴ ἡ ὑπόψια; Ὁχι ἐπιπόλαια, ὅτε τυχαία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς ἡ- μέρας. Διότι ἦταν μεσημέρι τότε πού ἔκανε τὴν προσευ- χὴν της. Ἀπὸ πού γίνεται τοῦτο φανερόν; Ἀπὸ τὰ προ- ηγουόμενα. Διότι λέγει: «Ἐπειτα ἀπὸ τὸ φαγητὸν εἰς τὴν Σηλῶ, καὶ ἀφοῦ ἤπιαν, 719 Α ἡ Ἄννα ἔσηκώθη, καὶ ἐστά- θη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.»²⁵ Βλέπετε; Τὴν ὥραν, πού ὄλοι οἱ ὄλλοι ἐσκουράζονται, αὐτὴ τὴν ἔκαμε ὥραν προσευ- χῆς, καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ ἔτρεχε διὰ τὴν ἱεσίαν καὶ ἄφη- νε νὰ τρέξουν πηγαὶ δακρύων καὶ εἶχε τὴν ψυχὴν της σῶ-

25. Α' Βασιλ. 1, 14, 15.

26. Α' Βασιλ. 1, 8.

φρονούσαν και άγρυπνον και μετά τό φαγητόν τόσον πολυ προσυχθή, ώστε έλαβε δώρον πέραν τών φυσικών δυνατοτήτων, κατέλυσε τήν στερότητα και διώρθεσε τήν άσθενή της φύσιν.

Αυτά λοιπόν έκερδίσαιμεν από τήν γυναίκα, ώστε έμάθαμε να προσευχώμεθα μετά τήν εύχλιαν. Διότι αυτός που είναι προετοιμασμένος διά προσευχήν, ποτέ δεν θα έκπέση εις μέθην και παράκρουσιν, Β ποτέ δεν θα σκάσθι από τήν πολυφαγίαν, αλλά έχων τήν προσδοκίαν της προσευχής σαν χαλινόν εις τούς λογισμούς του, παίρνει μέ μέτρον από όλα τά εκτεθειμένα επί της τραπέζης και πλημμυρίζει μέ εύλογίαν τήν ψυχήν και τό σώμα. Διότι τράπεζα που αρχίζει μέ προσευχήν και καταλήγει εις προσευχήν, ποτέ δεν θα είναι έστερημένη, αλλά θα μάς προσφέρη όλα τά αγαθά μέ άφθονίαν μεγαλυτέραν και από τήν άφθονίαν της πηγής. "Ας μη παραβλέπωμεν λοιπόν ένα τόσον μέγα κέρδος. Διότι είναι άτοπον οι μόνιμοί μας δούλοι, αν τούς δώσωμεν κάτι από τά αγαθά μας, να μάς εύχαριστουν και να μάς έγκωμιάζουν. C όταν αναχωρούν, έμείς ημείς που απολαμβάνομεν τόσα αγαθά να μη ανταποδίδωμεν εις τόν Θεόν άνάλογον τιμήν, και μάλιστα όταν πρόκειται να απολαύσωμεν μεγάλην ασφάλειαν. Διότι όπου υπάρχει προσευχή και εύχαριστία, εκεί έρχεται ή χάρις του άγιου Πνεύματος και εκδιώκονται οι δαιμονες και κάθε έχθρική δύναμις δραπέτεται και χάνεται μακριά.

Εκείνος που σκεπτεύει να προσευχηθή, δεν τολμά να ειπή τίποτε τό άτοπον, ούτε και εις τήν κορύφωσιν της εύχλιας. Καί αν ειπή κάτι, μετανοεί άμέσως. Δι' αυτό πρέπει και κατά τήν αρχήν και κατά τό τέλος της τραπέζης να εύχαριστώμεν τόν Θεόν. Καί δεν θα περιπέσωμεν ποτέ εις μέθην εύκολα, όπως ειπα παραπάνω, D αν διαπαύωμεν τόν εαυτόν μας εις αυτήν τήν συνήθειαν. "Οστε ακόμη και αν σηκώθης από τό τραπέζι εν κρατάλη και μέθην, να μη καταλύθης τήν συνήθειαν. ούτε εις τήν περίπτωσιν αυτήν, αλλά ακόμη και αν έχωμεν βαρείαν τήν κεφαλήν και αν τρεκλίζωμεν και αν πίπτωμεν κάτω, πάλιν να εύγηθώμεν και να μη αφήσωμεν τήν συνήθειαν να εκουλιισθή. Διότι αν τήν προηγουμένην ήμεραν προσευχθής, εις αυτήν τήν κατάστασιν, τήν έπομένην θα διοσώσης τήν άσχημίον εκείνου της προηγουμένης. "Οταν λοιπόν γευματίζωμεν, ας ένθυμούμεθα αυτήν τήν γυναίκα και τά δάκρυά της και τήν ώραίαν αυτήν μέθην της.

Διότι, πραγματικά, έμέθυσεν ή γυναίκα, όχι όμως από οίνου, αλλά από μεγάλην εδλαθειαν. E Διότι, εάν έδειξεν αυτήν τήν διαγωγήν μετά τό γεύμα, πώς θα συμπεριεφέρθη τό πρωί; "Αν μέ τόσην εύλαθειαν προσήχεται μετά τό φαγητόν και τό ποτόν, πόσον εύλαθής πρέπει να ήτο πριν να φάγη!

"Ας επανέλθωμεν λοιπόν πάλιν εις τούς λόγους αυτής, οι όποιοι είναι γεμάτοι σοφίαν και πραότητα. Διότι, αφού ειπε «όχι, Κύριε», έσυνέχισε: «Είμαι μία σύζυγος, ή όποια διέρχεται πολύ πικράς ήμέρας. Οίνου και άλλα οινόπνευματώδη ποτά δεν έχω πεί». Βλέπεις, ότι ούτε εδώ αναφέρει τούς άνειδισμούς της αντίζηλου, 720 Α ούτε αποκαλύπτει τήν παγηρίαν εκείνης, ούτε διεκτραγωδεί τήν ιδικήν της συμφοράν, αλλά τόσον μόνον αποκαλύπτει τήν άθυμίαν της, ώστε άπάντησεν εις τόν Ιερέα άπλώς: «Είμαι μία σύζυγος, ή όποια διέρχεται πολύ σκληράς ήμέρας. Οίνου και άλλα οινόπνευματώδη ποτά δεν έχω πεί, αλλά έχόνω τόν πόνον της ψυχής μου ενώπιον του Κυρίου». Δέν ειπε προσεύχομαι εις τόν Θεόν, Ικετεύω τόν Θεόν, αλλά «εχόνω τόν πόνον της ψυχής μου ενώπιον του Κυρίου». Δηλαδή, παρέδωσα όλόκληρον τόν εαυτόν μου εις τόν Θεόν, μετήγγισα εις αυτήν όλην τήν διάνοιάν μου. Έκαμα τήν προσευχήν μου μέ όλην τήν δύναμιν της ψυχής μου, διηγλήθην εις τόν Θεόν όλην τήν συμφοράν μου, έδειξα τήν πληγήν μου. Β "Εκείνος δύναται να επιθέσθι τό φάρμακόν του. «Μη θεωήσης έμέ τήν δούλην σου ως άμαρτωλήν και άσεδή γυναίκα». Πάλιν αποκαλεί εαυτήν δούλην και σπεύδει, ώστε να μη δημιουργήσθι εις τόν Ιερέα κακήν έντύπωσιν. Καί δεν ειπε μέσα της: Διατί να άνησυχώ δια τήν διαβολήν του; Έντελώς έπιπάλαια μέ κατηγορήσε μέ βάσιν μίαν άστοχον ύποψίαν. "Η συνείδησίς μου να είναι καθαρά και ας μέ κατηγορούν όλοι. "Αλλά έφήρμοζε τόν άπιστολικόν εκείνον νόμον, ο όποιος προστάσσει να προσέχωμεν τήν συμπεριφοράν μας όχι μόνον ενώπιον του Κυρίου, αλλά και ενώπιον τών ανθρώπων. C Καί άπέκρουε τήν ύποψίαν με κάθε τρόπον λέγουσα: C «Μη θεωρήσης έμέ τήν δούλην σου ως άμαρτωλήν και άσεδή γυναίκα». Τί σημαίνει λοι-

97. Α' Βασίλ. 1, 16.

98. Αδελφ.

99. Αδελφ. 1, 16.

80. Πρωτ. Παρ. 29, 17.

πόν, «εις πρόσωπον;». Μη νομίσῃς ὅτι εἶμαι ἀνάσχυ-
τος καὶ ἰταμῆ. Ἡ παρησία μου προέρχεται ἀπὸ ἀθυμίαν
καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνοησίαν, ἀπὸ δόδυνῃ καὶ ὄχι ἀπὸ μέθην. Τί
ἔκαμε λοιπόν, ὁ ἱερεὺς; Παρατήρησε τὴν σύνοιαν καὶ ἔ-
κείνου; Δὲν ἠρώτησε μὲ περιέργειαν λεπτομερείας διὰ τὴν
συμφορὰν, δὲν ἠθέλησε νὰ λεπτολογῆσῃ τὴν αἰτίαν, ἀλ-
λὰ τί λέγει; «Πήγαινε εἰς τὸ καλὸ. Εὐχόμεαι νὰ εκπληρω-
σῇ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ὁλόκληρον τὸ αἴτημά σου καὶ νὰ
σοῦ δώσῃ αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐζητήσῃς».⁵¹ Ἔτσι ἡ γυναῖκα
μετέβαλε τὸν κατήγορον εἰς συνήγορον. Τόσον μέγα κα-
λαβε ἄρετὰ ἐφόδια καὶ ἀπῆλθε Ἰ καὶ εἶχε προστάτην
καὶ προσθευτήν αὐτὸν ποῦ προηγουμένως τὴν ἐπετίμη-
σε. Καὶ πάλιν δὲν ἀπομακρύνεται, ἀλλὰ λέγει: «Εἶθε ἔ-
γώ, ἡ δούλη σου, νὰ εἶρω χάριν ἐνώπιόν σου καὶ ὁ Κύρι-
ος νὰ εἰσακούσῃ τὴν εὐχὴν σου».⁵² Δηλαδή, μακάρι νὰ
μάθῃς ἀπὸ τὴν τελικὴν ἔκδοσιν τοῦ πράγματος, ὅτι ἔκα-
μα αὐτὴν τὴν προσευχὴν καὶ τὴν δέησιν ὄχι ἀπὸ μέθην,
ἀλλὰ ἀπὸ δόδυνῃ. Καὶ συνεχίζει: «Ἀνεχώρησεν ἔπειτα
ἡ γυνὴ καὶ τὸ πρόσωπόν της δὲν ἐφαίνετο πλέον θλιμμέ-
νον».⁵³ Εἶδες πῶς τὴν γυναῖκα; Πρὶν λάθῃ αὐτὸ ποῦ ἐζη-
τήσῃ, ἀπέκτησε θάρρος ὅταν νὰ τὸ ἔλαβε. Καὶ αἰτία τοῦ-
του εἶναι τὸ γεγονός ὅτι προσνηχῆθῃ μὲ μὴ γάλην ἔντα-
σιν, μὲ ἀδιάπτωτον φροντίδα. Διὰ τοῦτο ἔφυγε ὅταν νὰ
εἶχε λάθει τὸ πᾶν. Ἐ ἔξ ἄλλου, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεδίωξε τὴν
ἀθυμίαν της, ἐπειδὴ ἔμελλε νὰ τῆς χαρίσῃ τὸ δῶρον.

Αὐτὴν λοιπόν τὴν γυναῖκα δε μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μὲ
ζῆλον καὶ εἰς ὅλας τὰς συμφασὰς δε καταφεύγωμεν εἰς τὸν
Θεόν. Καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν παιδία, νὰ ζητῶμεν ἀπὸ αὐτόν.
Καὶ ἂν τὰ λάθωμεν, νὰ τὰ ἀνατοξέψωμεν μὲ μεγάλην φρον-
τίδα καὶ νὰ ἀπομακρύνωμεν τοὺς νέους ἀπὸ κάθε κακίαν,
πρὸ παντὸς ἀπὸ ἀσελείαν. Γιατί αὐτὸς ὁ πάλαιος εἶναι
σκληρὸς καὶ τίποτε δὲν ἐνοελεῖ τόσον τὴν ἡλικίαν ἐκεί-
νην, ὅσον αὐτὸ τὸ πάθος.⁷²¹ Α. Ἄς τοὺς βιασκιζώμεν
λοιπόν ἀπὸ πᾶντοῦ καὶ μὲ συμβουλὰς, καὶ μὲ παραινή-
σεις, καὶ μὲ φόβους καὶ ἀπειλάς. Ἄν κατανικήσουν οὐ-
τὴν τὴν ἐπιθυμίαν, δὲν θὰ ὑποκύψουν εὐκόλως καὶ εἰς ἄλ-
λην, ἀλλὰ θὰ εἶναι καὶ γονιμάτων ἀνώτεροι, καὶ εἰς τὴν
μέθην θὰ ἀντισταθῶν καὶ τὰς ἀνοήτους πράξεις καὶ τὰς

51. Α' Βασίλ. 1, 17.
52. Αὐτόθι: 18.
53. Αὐτόθι.

πονηρὰς συναναστροφὰς θὰ ἀποκρούσων μὲ κάθε προθυ-
μίαν, καὶ θὰ εἶναι περισσότερο ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς γονεῖς
των καὶ σεβαστότεροι εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Διότι
καὶ ποῖος δὲν θὰ σεβασθῇ ἕνα νέον μὲ σωφροσύνην; Καὶ
ποῖος δὲν θὰ ἀγαπήσῃ καὶ δὲν θὰ ἀσπασθῇ τὸν νέον ποῦ
ἐχαλίνωσε τὰς ἀτόπους ἐπιθυμίας; Καὶ ποῖος ἀπὸ τοὺς
πολύ πλουσίους δὲν θὰ προτιμῆσῃ μὲ μεγάλην εὐχαρί-
στησιν νὰ δώσῃ τὸ κορίτσι του εἰς αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν
εἶναι ὁ πτωχότερος ὄλων; Β. Ὅπως δηλαδή κανένας δὲν
εἶναι τόσον ἀθλιὸς καὶ ταλαίπωρος, ὥστε νὰ θελήσῃ νὰ
λάβῃ ὡς γαμβρόν του ἕνα ἄσωτον ποῦ τρέχει εἰς τὰς
πόρναι, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι ὁ πλουσιώτερος ὄλων. Ἔτσι
πάλιν κανεὶς δὲν εἶναι τόσον ἀνόητος, ὥστε τὸν σώφρο-
να καὶ σεμνὸν νὰ τὸν ἀποκρούσῃ καὶ νὰ μὴ τὸν τιμῆσῃ.
Διὰ νὰ γίνων λοιπόν τὰ παιδία μας καὶ σεβαστὰ εἰς τρούς
ἀνθρώπους καὶ προσφιλεῖ εἰς τὸν Θεόν, δε στολιζώμεν
τὰς ψυχὰς των καὶ δε τοὺς ὀδηγοῦμεν εἰς τὸν γάμον μὲ
σωφροσύνην. Ἔτσι καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ παρόντος βίου
θὰ τρέχουν εἰς αὐτὰ, ὅταν ἀπὸ πηγῆν, καὶ τὸν Θεόν θὰ ἔ-
χουν προστάτην καὶ θὰ ὀπολαύσων καὶ τὴν παρουσίαν καὶ
τὴν μέλλουσαν δόξαν, C τὴν ὅποιαν εἶθε ὅλοι μας ν' ἀπο-
κτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ἁγίου καὶ εἰς τὸν Πατέ-
ρα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, μαζὶ καὶ εἰς τὸ
ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

Σ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΚΑΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΛΑΣΜΟΝ ΤΟΥ ΣΑΜΟΥΘΑ ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΒΡΑΣΙΤΗΣ, ΚΑΙ ΑΚΟΜΗ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΝ ΚΑΙ ΣΦΑΔΕΡΟΝ ΝΑ ΜΗ ΦΡΟΝΤΙΖΗ ΚΑΝΕΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.

Ἄν δὲν φαίνομαι εἰς μερικοὺς ὅτι γίνομαι ἀνιαρὸς καὶ φορτικὸς, ἐπιθυμῶ πάλιν νὰ θίξω τὸ ἴδιον θέμα, τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως σὰς ἀνέπτυξα, καὶ νὰ σὰς χειραγωγῶ πάλιν πρὸς τὴν Ἄνναν καὶ νὰ σὰς εἰσαγάγω εἰς τὸν λειμῶνα τῶν καταρρωμάτων τῆς γυναίκος αὐτῆς. Ἐνα λειμῶνα ποῦ δὲν ἔχει ρόδα, οὔτε ἀνθη, ποῦ μαραινόνται, ἀλλὰ ἔχει πολλὴν προσευχὴν καὶ πίστιν καὶ ἀνεξικακίαν. Διότι αὐτὰ εἶναι πολὺ εὐωδέστερα ἀπὸ τὰ ἔαρινά ἀνθη, διότι δὲν ποτίζονται ἀπὸ πηγαία ὕδατα, ἀλλὰ ἀπὸ βροχὴν δακρῶν. Διότι αἱ πηγαὶ τῶν ὕδατων δὲν κἀμνουν τοὺς κήπους τόσο ἀνηθροῦς, ὅσον αἱ πηγαὶ τῶν δακρῶν, ποῦ ποτίζουν τὸ δένδρον τῆς προσευχῆς καὶ τὸ καθιστοῦν πανόφηλον. Ὁ Πρᾶγμα ποῦ συνέβη καὶ μετὰ τὴν γυναῖκα αὐτὴν. Διότι μόλις ὤμιλησε μετὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἡ προσευχὴ τῆς ἀνέβηκεν ἀμέσως εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔφερεν εἰς αὐτὴν ὄριμον καρπὸν, τὸν ἅγιον Σαμουὴλ. Μὴ δυσανασχετήσητε λοιπὸν, ἂν ἀρχίζωμεν πάλιν τὸ ἴδιον θέμα. Διότι δὲν θὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ θὰ εἰπωμεν μερικὰ νέα καὶ πρόσφατα. Διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὀλικῆς τραπέζης ἀπὸ ἑνα τρώσιμον ἤμπορεῖ κάποιος νὰ παρασκευάσῃ πολλὰ φαγητά. Ἐπίσης παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ αἱ χρυσοχοὶ ἀπὸ μίαν μάζαν χρυσοῦ ⁷² κατασκευάζουσιν καὶ βραχιόλια καὶ περιδέραια καὶ πολλὰ ἄλλα κοσμήματα. Διότι ἂν εἶναι ἕνός ἴδους ἡ ὄλη, δημιουργεῖ ὁμοῦ τὴν ποικίλιαν ἢ τὴν γέννη καὶ δὲν στενοχωρεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ οὐσία εἶναι μία καὶ μόνη, διότι εἶναι αὐτὴ πλουσιοπάροχος καὶ πολυμήχανος. Ἐὰν αὐτὸ συμβαίη μετὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα, πολὺ περισσότερον συμβαίνει μετὰ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

Ἐπειδὴ εἶναι ποικίλη καὶ πολύτροπος καὶ πολύμορφος

ἡ τράπεζα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, ἀκούσε τὸν Παῦλον ποῦ τὸ λέγει: «Διότι εἰς ἄλλον μὲν δίδεται ἀπὸ τοῦ Πνεύματος λόγος, ποῦ ἐξηγεῖ μετὰ σοφίαν τὰς μυστηριώδεις δουλὰς καὶ σωτηριοὺς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἄλλον δὲ δίδεται λόγος, ποῦ ἐξηγεῖ εἰς τοὺς πιστοὺς ὅσα ὁ λόγος τῆς σοφίας ἀποκαλύπτει καὶ μεταδίδει εἰς αὐτοὺς τὴν σωτήριον γνώσιν. Εἰς ἄλλον δὲ δίδεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος χάρισμα πίστews, μετὰ τὸ ὁποῖον γίνονται θαύματα. Εἰς ἄλλον δὲ χάρισματα θεραπείας διαφόρων ασθενειῶν, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, τὸ χάρισμα νὰ ὁμιλῇ διαφόρους γλώσσας. Ὅλα δὲ αὐτὰ, τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα χάρισματα, ἐνεργεῖ τὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μοιράζει ἰδιαίτερος καὶ χωριστὰ εἰς τὸν καθένα, σύμφωνα μετὰ τὴν θέλαιν θέλησιν». Ἐλέπεις πῶς εἶναι ποικίλη ἡ τράπεζα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος; Οἱ ποταμοὶ, λέγει, εἶναι πολλοὶ, ἀλλὰ ἡ πηγὴ εἶναι μία. Β Διαφορὰ τὰ φαγητά, ἀλλὰ ὁ μάγειρος εἶναι ἓνας. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶναι τόσοσιν μεγάλη ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἂς μὴ ἀποκάμωμεν.

Εἶδαμε τὴν Ἄνναν νὰ εἶναι στείρα, τὴν εἶδαμε ποῦ ἔγινε μητέρα, τὴν εἶδαμε νὰ δακρῶσῃ, τὴν εἶδαμε νὰ χαίρεται. Ἐπονήσαμεν τότε μαζί τῆς, ἂς χαρῶμεν σήμερον μαζί τῆς. Αὐτὸ μᾶς ἐπρόσταξε καὶ ὁ Παῦλος: «Χαίρετε μαζί μετὰ ἐκείνους ποὺ χαίρουσιν καὶ κλαίετε μαζί μετὰ ἐκείνους ποὺ κλαίουσιν». Καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐφαρμόζωμεν μόνον εἰς τοὺς συγχρόνους μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ποὺ ἔζησαν παλαιά. Καὶ μὴ μοῦ εἰπῆ κανένας: Τί κέρδος θὰ ἔχω ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ἄνναν καὶ ἀπὸ τὰς διηγήσεις τῆς; Διότι καὶ αἱ στείραι θὰ δυνηθοῦν νὰ μάθουν πῶς νὰ γίνουσι μητέρες, Ὁ ἄλλα καὶ αἱ μητέρες θὰ μάθουν πάλι ποῖος εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Καὶ ὅχι μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, διότι θὰ διδαχθοῦν νὰ συμπεριφέρονται μετὰ ἡμερότητα πρὸς τὰς γυναῖκας των, ἔωτα καὶ ἂν ὑποφέρουν ἀπὸ ἀτεκνίαν, ὅπως συμπεριεφέρετο πρὸς τὴν Ἄνναν ὁ Ἐλεῖανά. Καὶ δὲν θὰ ἀποκομίσουν τοῦτο τὸ κέρδος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ἄκωμη μεγαλύτερον, ἀφοῦ θὰ μάθουν ὅτι πρέπει ὅλοι οἱ γονεῖς νὰ ἀνατρέφουν τὰ παιδιὰ των σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ νομιζώμεν, λοιπὸν, ὅτι εἶναι δι' ἡμᾶς ἀχρηστος ἡ ἀκρόασις, Ὁ ἐπειδὴ δὲν δυ-

1. Α' Κορινθ. 12, 8—11.
2. Ρωμα. 12, 15.

νάμεθα να λάβωμεν από αὐτὴν τὴν ἱστορίαν χρυσάφι ἢ ἀσήμι, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν θεωροῦμε περισσότερο ἐπι-
κερδῆ καὶ ὠφέλιμον δι' αὐτὸ ἄκριτως, ἐπειδὴ δὲν μᾶς
προσφέρει χρυσάφι καὶ ἀσήμι, ἀλλὰ μᾶς δεικνύει ἐκεῖνο,
ποῦ εἶναι πολὺ σημαντικώτερον ἀπὸ αὐτά, δηλαδὴ τὴν
εὐλάθειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς οὐρανοὺς θησαυροὺς, καὶ
μᾶς διδάσκει κατὰ ποῖον τρόπον θ' ἀντιμετωπίσωμεν κά-
θε κίνδυνον.

Διότι, νὰ δώσης χρήματα, εἶναι εὐκόλον καὶ εἰς τοὺς
ἀνθρώπους. Νὰ διορθώσης ὁμῶς τὴν φύσιν καὶ νὰ διαλύ-
σης τοιαύτην ἀθυμίαν καὶ νὰ θανατώσης τὴν ὀδύνην καὶ
νὰ ἀνορθώσης καὶ στηρίξης ψυχὴν ποῦ πρόκειται νὰ κα-
ταπέση, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ κανένα ἀν-
θρώπου, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῆς φύσεως. Σὺ
δὲ, εἴν ὑποφέρῃς ἀπὸ ἀνιάτου νόσημα καὶ περιήλας ὅλην
τὴν πόλιν Ε καὶ ἐδαπάνησες χρήματα καὶ κατέφυγες εἰς
πολλοὺς ἰατροὺς χωρὶς νὰ εὐρῃς καμμίαν παρηγορίαν, καὶ
ἐσφινικὰ συνήνητες ἄλλην γυναῖκα ποῦ ὑπέφερον ἀπὸ τὴν
ἴδιαν πάθῃσιν καὶ ἐθεραπεύθη, δὲν θὰ ἔπαυες ποτὲ νὰ τὴν
ἰκετεύῃς καὶ νὰ τὴν παρακαλῆς θερμῶς, μέχρις ὅτου τὴν
πεισῇς νὰ σοῦ φανερῶσιν αὐτὸν ποῦ τὴν ἀπήλασε ἀπὸ
τὴν νόσον. Καὶ τώρα ποῦ βλέπεις τὴν Ἄνναν νὰ ἱσταται
ἐνώπιόν μας καὶ νὰ διηγῆται τὸ πάθημά της καὶ νὰ λέγῃ
τὸ φάρμακον, καὶ νὰ δεικνύῃ τὸν ἰατρόν, χωρὶς νὰ τὴν ἰ-
κετεύωμεν, 723 Α χωρὶς νὰ τὴν παρακαλέσωμεν, δὲν θὰ
προσέλθῃς νὰ λάθῃς τὸ φάρμακον, οὔτε θὰ ἀκούσῃς τὴν
ἱστορίαν μὲ μεγάλην προσοχὴν; Καὶ ποῖον ἀγαθὸν θὰ
ἠμπορέσῃς ποτὲ νὰ ἐπιτύχῃς; Ἄλλὰ ἄλλοι καὶ μεγάλα
πελάγη διέσχισαν πολλακίς, καὶ πολλὰ ταξίδια ἔκαναν,
καὶ χρήματα ἐδαπάνησαν, καὶ μόχθους ὑπέμειναν, διὰ νὰ
συναντήσωσιν τὸν ἰατρόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔμαθαν ὅτι θε-
ραπεύει, εἰς ξένην χώραν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ τρέφουσιν
καὶ μεγάλας ἐλπίδας, ὅτι ὁπωσδήποτε θ' ἀπαλλαγῶν ἀ-
πὸ τοῦ νόσημα. Σὺ ὁμῶς, γυναῖκα, ἐνῶ δὲν πρόκειται νὰ
σταλῇς εἰς ὑπερπόντιον ἀποδημίαν, οὔτε νὰ μεταβῇς πέ-
ραν ἀπὸ Β ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας, οὔτε νὰ ὑπομείνης
παρομοίους μόχθους, ἀλλὰ διότι ὁμιλῶ διὰ διάβασιν τῶν
συνόρων, Ἄφου οὔτε αὐτὸ τὸ κατώφλι τῆς οἰκίας δὲν
ἀναγκάζουσι νὰ διέλθῃς, ἀλλὰ δύνασαι καὶ μέσα εἰς τὸ
δωμάτιόν σου νὰ συννηθῇς μὲ τὸν ἰατρόν καὶ χωρὶς κα-
νένα μεσάζοντα νὰ συζητήσῃς μὲ αὐτὸν δι' ὅλα ὅσα θέλεις
(«διότι», λέγει, «ἐγὼ εἶμαι Θεὸς ποῦ ἐδρίσκομαι πλησίον,

καὶ ὄχι Θεὸς ἀπὸ μακρὰν»), ἀναβάλλεις καὶ ἀδιαφορεῖς;
Καὶ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχῃς; Ποῖαν συγγνώμην θὰ λά-
θῃς, ὅταν, ἐνῶ δύνασαι νὰ εὐρῃς εὐκόλον τὴν ἀπαλλαγὴν
ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπικείμενα κακὰ, ἀμελῆς καὶ προδίδῃς τὴν
ἰδικὴν σου σωτηρίαν; Διότι αὐτὸς ὁ ἰατρός δὲν δύναται
νὰ θεράπειῃ μόνον τὴν στέρωσιν, C ἀλλὰ καὶ ὁτιδήποτε
ἄλλο νόσημα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀρκεῖ μόνον
νὰ τὸ θελήσῃ.

Καὶ τὸ θῆξιν θαυμασμοῦ, δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ὅτι
δηλαδὴ θεραπεύει χωρὶς κόπον καὶ ἀποδημίαν, καὶ δαπά-
νην, καὶ μεσίτας, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι θεραπεύει χωρὶς πόνον.
Διότι δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὴν πάθῃσιν μὲ οἰδηρὰ ἐργαλεία
καὶ πῦρ, ὅπως κάμνουν οἱ δοθητοὶ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ ἀρκεῖ
νὰ κάμῃ ἓνα νεῦμα μόνον καὶ κάθε ἀθυμίαν, κάθε ὀδύνην καὶ
κάθε πάθῃσιν θεραπεύει καὶ ἐξαφανίζεται.

D Συνεπῶς, ἄς μὴ ἀμελῶμεν, οὔτε νὰ ἀναβάλλω-
μεν, καὶ ἄς εἴμεθα πτωχοὶ, καὶ ἄς ἔχωμεν περίεσι εἰς
ἐσχάτην ἕνδειαν. Διότι δὲν χρειάζεται νὰ καταβάλωμεν
χρήματα, ὥστε νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν πενίαν μας. Διότι
αὐτὸς ὁ ἰατρός δὲν ἀπαιτεῖ χρήματα ὡς ἀμοιβήν, ἀλλὰ
θάβρα καὶ προσευχὰς καὶ πίστιν. Καὶ ἂν ἔλθῃς πρὸς αὐ-
τόν, ἔχων ὅλα αὐτά, θὰ λάθῃς ὁπωσδήποτε διὰ τὴν ζήτησιν
καὶ θὰ ἀπέλθῃς μὲ πολλὴν εὐφροσύνην. Καὶ τοῦτο εἶναι
δυνατόν νὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ πολλὰς περιστάσεις, πρὸ παν-
τὸς ὁμῶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν γυναῖκα. Διότι ἔλαβε αὐτὸ ποῦ
ἐζήτησε καὶ ἀπήλασε, χωρὶς νὰ καταβάλῃ χρυσάφι καὶ ἀ-
σήμι, ἀλλὰ μόνον προσευχὴν καὶ δάκρυα. Ε Ἄς μὴ νο-
μίζωμεν, λοιπόν, ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι χωρὶς κέρδος.
«Διότι αὐτὰ», λέγει, «ἐγράφησαν διὰ νὰ ναυθετηθῶμεν
καὶ σωφρονισθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν οἱ
ἐσχατοὶ χρόνοι, κατὰ τοὺς ὁποίους ἤρχισεν ἡ νέα περί-
στος τοῦ Μεσοῖου καὶ μετὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἐπακολουθήσῃ
ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου καὶ ἡ δευτέρα παρουσία». Ἄλλὰ
ἄς προσέλθωμεν εἰς αὐτὴν καὶ ἄς μάθωμεν, πῶς ἐθεραπεύ-
θη τὸ νόσημά της καὶ τί ἔκαμε μετὰ τὴν θεραπείαν καὶ
πῶς ἐχρησιμοποίησε τὸ δῶρον ποῦ τῆς ἐδόθη ἀπὸ τὸν
Θεόν: «Ἐκάθισεν», λέγει, «καὶ ἐθήλασε τὸν Σαμουὴλ». Ἐ
Πρόσθετε λοιπόν, νὰ ἰθῆς πῶς ἐβλεπε τὸ παιδί ἐκεῖνο, ὄχι
μόνον ὡς παιδί, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀφιέρωμα. Καὶ ἦταν διπλό

8. Ἰερουσ. 28, 28.
4. Α' Κορινθ. 10, 11.
5. Α' Βασίλ. 1, 28.

τὸ φίλτρον τῆς δι' αὐτὸ, τὸ ἕνα προερχόμενον ἀπὸ τῆς φύσιν, τὸ ἄλλο προερχόμενον ἀπὸ τὴν χάριν. 724 Α Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι καὶ ἐσέβητο τὸ παιδί τῆς, καὶ ἦσαν φυσικὸν αὐτὸ. (Σκεφθῆτε), ὅτι ἴσως πρόκειται νὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν Θεὸν φιάλας καὶ ποτήρια, ὅταν κατασκευασθῶν καὶ τὰ παραλάθωσιν, καὶ τὰ ἔχουν εἰς τὴν οἰκίαν των μέχρι τῆς ἡμέρας, ποὺ θὰ τὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν ναόν, δὲν τὰ βλέπουν σὺν κοινᾷ σκευῇ, ἀλλὰ σὺν ἀφιέρωματα καὶ δὲν τολμοῦν νὰ τὰ ἐγγίσουν, ἀπλᾶ καὶ ἄσκοπα, ὅπως τὰ ἄλλα σκευῇ. Πολὺ περισσότερον ἢ γυναῖκα αὐτῆ, ποὺ ἐπρόσχευε τὸν υἱὸν τῆς μὲ τὴν φροντίδα, καὶ πρὶν ἀκόμη τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν ναόν, καὶ τὸν ἡγάπα περισσότερον ἀπὸ παιδί τῆς, καὶ τὸν ἐπεριποιεῖτο σὺν ἀφιέρωμα, διότι ἐπίστευε ὅτι μὲ αὐτὸν ἡγιαζέτο. Καὶ πραγματικά, τὸ σπῆτι τῆς ἔγινε ναός, διότι εἶχε μέσα τὸν προφήτην καὶ τὸν ἱερέα. Β Καὶ δύνασαι νὰ ἴδῃς τὴν εὐλαδείαν τῆς ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸν ἔταξεν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐτόλμησε νὰ πατήσῃ εἰς τὸν ναόν πρὶν τὸν ἀπογαλακτίσῃ. «Διότι», λέγει, «εἶπεν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς: Ἐγὼ θὰ παραμείνω καὶ δὲν θὰ ἀνεβῶ εἰς τὸν ναόν τοῦ Κυρίου, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἐποχὴ καὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναβῇ καὶ τὸ τέκνον μας αὐτὸ μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν του. Τότε θὰ τὸ παρουσιάσωμεν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἰσοδύως.» Βλέπετε; Δὲν ἐθεωροῦσεν ἀσφαλὲς νὰ ἀφήσῃ τὸ παιδί εἰς τὸ σπῆτι καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν ναόν. Μετὰ θελαδῆ, τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἠνείχετο νὰ ἐμφανισθῇ εἰς αὐτὸν χωρὶς τὸ δῶρον: Νὰ τὸ πάρῃ πάλιν καὶ νὰ τὸ φέρῃ μαζί τῆς, ἐφοβεῖτο νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸν ναόν. C Διὰ τοῦτο ὑπέμεινε τὸν χρόνον, ὥστε νὰ ἐμφανισθῇ μαζί μὲ τὸ δῶρον.

Καὶ τὸ ἔφερε λοιπὸν εἰς τὸν ναόν, καὶ τὸ ἔφερε, καὶ δὲν ἐδυσανασχέτησε τὸ παιδί, ὅταν ἔπαυσε νὰ δηλάζῃ. Γνωρίζετε, βέβαια, πῶς συνηθίζουν τὰ παιδιὰ νὰ δυσφοροῦν ὅταν ἀπογαλακτίζονται. Ἄλλὰ ἐδῶ οὔτε ἐκεῖνος ἐδυσφόρει, ποὺ ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀλλὰ ἔστρεφε τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν Δεσπότην, ὁ ὁποῖος καὶ ἐκείνην τὴν ἔκανε μητέρα, οὔτε αὐτὴ πάλιν ἠσθάνετο πόνον ποὺ ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τὸ παιδί. Διότι ἡ χάρις παρεμβαίνουσα ἐνίκησε τὴν φυσικὴν συμπάθειαν καὶ εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ζοῦν μαζί. D Καὶ ὅπως ἡ ἀμπελος, ποὺ ἔχει φυτευθῆ εἰς ἓν μέρος, ἀπλώνει τὰ κλήματα εἰς μεγάλην

6. Α' Βασιλ. 1, 22.

ἔκτασιν καὶ παρὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν τὸ κρεμασμένο σταφύλι συνδέεται μὲ τὴν ρίζαν, τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα. Ἐνῶ θελαδῆ ἔμενε εἰς τὴν πόλιν, ἠπλώσε τὸ κλῆμα τῆς ἕως τὸν ναόν καὶ ἐκρέμασεν ἐκεῖ τὸ γινόμενον σταφύλι. Καὶ ἡ ἀπόστασις δὲν ἠμπόδιζε καθόλου, ὥστε ἡ μητέρα νὰ συνδέεται μὲ τὸν υἱὸν μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν καὶ ἦσαν ἀνώριμος εἰς τὴν ἡλικίαν, εἶχεν ὁμως μέσα του ὄριμον τὴν ἀρετὴν καὶ ἐγένετο διδάσκαλος πολλῆς θεοσεβείας εἰς ὄλους ἄσους ἀνέβαινον εἰς τὸν ναόν. E Καθὼς θελαδῆ ἠρώτων μὲ περιέργειαν καὶ ἐμάθωνον τὸν τρόπον τῆς γεννησεώς του, ἔλαμβανον ἀρετὴν ἐγκαρδίωσιν διὰ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ καθένας ποὺ ἔβλεπε τὸ παιδί, δὲν κατέβαινε σιωπηλὰ ἀπὸ τὸν ναόν, ἀλλὰ ὅλοι ἐδόξαζον τὸν Θεόν ποὺ τὸ ἔδωκε ἀνέλπιστα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνέβαλε τὴν γέννησιν, διὰ νὰ ἐπιτείνῃ αὐτὴν τὴν χάριν καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν γυναῖκα περιφανεστέραν. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἐγνωρίζον τὴν συμφωρὰν τῆς, ἐγένοντο μάρτυρες τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὡστε τὸ γεγονός ὅτι ἡ γυναῖκα αὐτῆ ἔμεινε ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀτεκνος, τὴν κατέστησε περισσότερον γνωστὴν εἰς ὄλους, ὥστε τώρα νὰ μακαρίζεται καὶ νὰ θαυμάζεται ἀπὸ ὄλους 725 Α καὶ ἐδημιούργησε τὰς προῖτασθεις, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ ἀναπέμπωνται εὐχαριστίαι πρὸς τὸν Θεόν.

Αὐτὰ τὰ λέγω, ὥστε καὶ ἡμεῖς ἂν ἴσοῦμε ἀγίας γυναῖκας, ποὺ ζοῦν ἀτεκνοὶ ἢ εὐρίσκονται εἰς ἄλλην παρομοίαν συμφωρὰν, νὰ μὴ δυσανασχέτωμεν οὔτε νὰ δυσφοροῦμε, οὔτε νὰ λέγωμεν μέσα μας: Διατί τέλος πάντων ὁ Θεὸς κατεφρόνησε μίαν γυναῖκα ποὺ ζῆ μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ δὲν τῆς ἐχάρισε ἕνα παιδί; Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς ἀμελεῖ, ἀλλὰ ὅτι γνωρίζει μὲ μεγαλυτέραν ἀκρίβειαν τὸ συμφέρον μας. Ἀνήρχετο λοιπὸν εἰς τὸν ναόν, καὶ εἰσῆγαγεν τὸ ἀρνίον εἰς τὸ ποίμνιον καὶ τὸν μόσχον εἰς τὴν ἀγέλην, καὶ εἰς τὸν λειμῶνα τὸ ρόβον τὸ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰς ἀκάνθας, ρόβον ποὺ ποτὲ δὲν μαραίνεται. Β Ἄλλὰ διαρκῶς ἀνθεὶ καὶ δύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, τοῦ ὁποῖου τὴν εὐωδίαν ἀσφραίνονται μέχρι σήμερα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς. Τόσα πολλὰ χρόνια ἐπέρασεν καὶ ἡ εὐωδία αὐτῆς τῆς ἀρετῆς δυναμάνει καὶ δὲν ἔγινε ἀσθενεστέρα ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ χρόνου. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν.

Ἀνέθηκε λοιπὸν εἰς τὸν ναόν μεταφυτεύουσα τὸν ὦ-

ραϊόν αὐτὸν δαστὸν καὶ ὅπως οἱ φιλόπονοι ἰσχυροὶ φυτεύουσι πρῶτα εἰς τὴν γῆν Ἐ σπόρους κυπαρίσσιων ἢ ἄλλων παρομοίων δένδρων καὶ ἔπειτα, ὅταν ἴδουσι τὸν σπόρον νὰ γίνεται δένδρον, δὲν τὸν ἀφήνουν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἀλλὰ τὸ ξεριζώνουν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὸ μεταφυτεύουσι εἰς ἄλλον τόπον, ὡστε ἡ γῆ πού τὸ ἐδέχθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς νεαρᾶν, νὰ διαθεῖται ἀκεραία καὶ δολοκλήρον τὴν δύναμιν τῆς εἰς τὴν βρέξιν ἐκείνης τῆς ρίζης. Ἔτσι ἔκαμε καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα. Τὸ παιδί δηλαδή, πού ἐσπάρη εἰς τὴν κοιλίαν ἐκείνην, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, τὸ μετέφερεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ ἐφύτευσεν εἰς τὸ ναόν, ὅπου ὑπάρχουν ἀστείρευτοι πνευματικαὶ πηγαὶ καὶ ἀρδεύσεις. Καὶ ἡμπορούσας νὰ ἰδῆς νὰ ἐκπληροῦται εἰς αὐτοὺς ὁ προφητικὸς ἐκεῖνος λόγος, τὸν ὅποιον ἐψάλλεν ὁ Δαυὶδ: Ὁ «Τρισευτυχισμένος καὶ εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, πού δὲν ἐπορεύθη ποτὲ δρόμον σύμφωνα μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰ θελήματα τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων, καὶ οὔτε πρὸς στιγμήν δὲν ἐστάθη ἐκεῖ ὅπου διέρχονται οἱ ἀμαρτωλοὶ, οὔτε ἐκάθισε νὰ λάβῃ μέρος εἰς συναστροφὰς ἀνθρώπων, πού εἶναι διεφθαρμένοι καὶ διαφθεῖρουσι τὴν κοινωνίαν. Ἄλλ' ἐξ ἀντιθέτου μὲ ὅλην τὴν καρδίαν ἔχει βῶσει τὴν θέλησίν του καὶ τὴν σκέψιν του εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου καὶ τὸν Νόμον αὐτὸν θὰ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα. Αὐτὸς θὰ ὁμοιάσῃ μὲ τὸ δένδρον, πού εἶναι φυτεμένον κοντὰ εἰς τὰ πλοῦσια τρεχοῦμενα νερὰ καὶ τὸ ὅποιον θὰ ἀποδώσῃ τοὺς ὠρμούς του εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν». Πραγματικὰ, δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀφοῦ πρῶτα ἐγνώρισεν αὐτήν, ἀλλὰ ἐδέχθη τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὰ σπάργανα. Δὲν ἔλαθε μέρος εἰς παράνομα συνέδρια, οὔτε μετέσχεν εἰς συναθροίσεις πλήρεις ἀσεθείας, Ἐ ἀλλὰ ἀπὸ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, ἀπὸ τὸν μαστὸν τῆς μητρός ἦλθεν εἰς ἄλλον μαστὸν πνευματικόν. Καὶ ὅπως ἓνα δένδρον, πού ποτίζεται ἀκατάπαυστα, γίνεται πανύψηλον, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, ποτιζόμενος ἀπὸ τὴν ἀδιάλειπτον ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων. Ἄλλὰ ἅς ἴδωμε πῶς τὸν ἐφύτευσε. Ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν γυναῖκα, ἅς εἰσελθῶμεν μαζί της εἰς τὸν ναόν:

«Κατόπιν ἀνέθηκε καὶ αὐτὴ μὲ τὸν σύζυγόν της εἰς Σηλωμ,⁷ φέρουσα μαζί της ὡς θυσίαν αἱματηρὰν ἓνα μό-

7. Ψαλμ. 1, 1—9.

8. Ἦναι ἡ πόλις εἰς τὴν ἔσθιν διὰ μεγάλου χρόνου διδάσθη ἡμεῖ-

αχον τριῶν ἐτῶν». Ἦταν διπλῆ λοιπὸν ἡ θυσία πού ἐγίνετο. Καὶ ὑπῆρχε μάχος, ὁ μὲν ἓνας ἄλογος, ὁ δὲ ἄλλος λογικός. ⁷²⁶ Α Καὶ τὸν μὲν ἓνα τὸν ἐθυσίασεν ὁ ἱερεὺς, τὸν ἄλλον τὸν ἀφίερωσεν ἡ γυναῖκα. Καὶ ἡ θυσία τῆς γυναίκος ἦταν πολὺ ἀνωτέρα τῆς θυσίας, τὴν ὅποιαν προσέφερεν ὁ ἱερεὺς. Διότι ἐκείνη ἐγίνετο ἱέρεια τῶν ἰδικῶν τῆς σπλάγγων καὶ ἐμιμήθη τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ καὶ συναγωνίσθη πρὸς ἐκεῖνον. Ἄλλὰ ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔλαθε τὸν υἱὸν του, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ σπίτι του. Αὐτὴ δὲμος τὸν ἀφῆσε νὰ μένῃ διαρκῶς εἰς τὸν ναόν. Μᾶλλον δὲ καὶ ἐκεῖνος τὸν ἀφίερωσε πλήρως. Μὴ δλέπησθι ὅτι δὲν τὸν ἐσφασίασε, δὲμος εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ εἶχε ἀποφασίσει καὶ τὰ εἶχε ἐκτελέσει ὅλα. Εἶδες γυναῖκα καὶ συναγωνίζεται πρὸς ἄνδρα; Εἶδες ὅτι οὐδόλως ἡμποδίσθη ἀπὸ τὴν γυναικίαν φύσιν τῆς νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὸν πατριάρχην; Β Ἄλλὰ ἅς ἴδωμε πῶς τὸν ἀφιερώνει: «Ἀφοῦ πλησίασε τὸν ἱερέα τοῦ εἶπε: Παρατηρήσατέ με, Κύριε.⁸ Τί σημαίνει αὐτὸ τὸ «ἐν ἔμοί»; Πρόσχε με ἀκρίθειαν τὰ λεγόμενά μου, λέγει. Ἐπειδὴ δηλαδή ἐπέρασε πολλὸς χρόνος, θέλει νὰ φέρῃ εἰς τὴν μνήμην του ὅσα ἐλέγχθησαν παλαιότερα. Δι' αὐτὸ λέγει: «Παρατηρήσατέ με, Κύριε. Ὅσον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι σεις εἰσαθε ὁ Ἥλιε, ἄλλο τόσο εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ γυναῖκα ἐκείνη, ἡ ὅποια εὐρέθη καὶ ποτὲ ἐνώπιόν σου προσευχομένη πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸ παιδί αὐτό. Προσηχθήθη πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἐδέχθη τὸ ἀτιμὰ μου καὶ ἐπραγματοποίησεν αὐτὸ τὸ ὅποιον τοῦ ἐζητοῦσα. Καὶ ἐγὼ σήμερον ἀφιερῶν αὐτὸ τὸ παιδί μου εἰς τὸν Κύριον διὰ νὰ ὑπηρετῇ τὸν Κύριον ἰσοδύως.» Δὲν εἶπεν: Ὁ ἐγὼ ἡ γυναῖκα, τὴν ὅποιαν ἐξυθρίασε, τὴν ὅποιαν ἐλοιδορήσας, τὴν ὅποιαν ἐχλεύασας δι' ἀφροσύνην καὶ μέθη. Δι' αὐτὸ σοῦ ἀπέδειξεν ὁ Θεός, ὅτι δὲν μεθῶ, ἐνῷ σὺ μὲ κατηγοροῦσας ἀπερίσκεπτα. Δὲν ἐπρόφερε καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς τραχείας λέξεις, ἀλλὰ ἀπαντᾷ μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν. Ἄν καὶ εἶχε ἀκλόνητον ὑπὲρ ἑαυτῆς μαρτυρίαν τὴν ἔκθασιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἠδύνατο τῶρα μὲ τὴν σειράν της, νὰ ἐμυθρίσῃ τὸν ἱερέα, ὅτι ἄνευ αἰτίας καὶ ἀπερίσκεπτα τὴν ἐκατηγόρησε τότε, δὲν κάνει τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ ἀναφέρει μόνον τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρό-

726. Ἡ ἀκρὴ τοῦ μαρτυρίου ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναοῦ (πρὸς. Ἰηρ. Νουῆ 18, 1 ἔλ.). Ἐπὶ λέγεται ἐνέτα μιλία θορπέως τῆς Βασιλῆς.

8. Α' Βασιλ. 1, 24.

10. Α' Βασιλ. 1, 26.

11. Α' Βασιλ. 1, 27—28.

σεχε να ιδής φρόνησιν δούλης. **D** "Όταν υπέφερε, δεν απέκάλυψεν εις κανένα την συμφοράν της, ούτε ειπε προς τον Ιερέα: Έχω αντίζηλον γυναίκα και εκείνη, ενώ με εξευτελίζει και με ύβριζει, έχει δλόκληρον χορόν παιδιά, ενώ εγώ, ή οποία ζω με δικαιοσύνη, δεν κατώρθωσα ακόμη μέχρι σήμερα να γίνω μήτηρ, αλλά ξεφραξε την μήτραν μου ο Θεός και, ενώ με έβλεπε να θλιθώμαι, δεν με εσπλαχνίσθηκεν. Δεν ειπε τίποτε από αυτά, αλλά απέσιώπησε τό εϊδος της συμφοράς και έδύλωσεν άπλώς, ότι κατέχεται από άθυμϊαν, με τό να ειπή: «Είμαι μιá σύζυγος, ή οποία διέρχεται πολύ πικράς ημέρας». ¹² Και ούτε αυτό δεν θα έλεγε, εάν δεν την ήνάγκαζεν ο Ιερεύς, διότι υποπτεύθηκε, ότι είναι μεθυσμένη. "Όταν όμως ο Θεός της εθεράπευσε την πληγήν εκείνην και της έδωσε, ότι έζητει, τότε φανέρωσεν εις τον Ιερέα την ευεργεσίαν, διότι ήθελε να τον καταστήση κοινωνόν της ευχαριστίας, όπως τότε τον ειχε βοηθόν εις την προσευχήν. Και λέγει: «Διά τό παιδίον τουτο εγώ τότε προσευχήθη, ο δε Κύριος έδέχθη τό αιτημά μου και έπραγματοποίησε αυτό τό οποίον του έζητούσα. Και εγώ σήμεραν αφιερώνω αυτό τό παιδί μου εις τον Κύριον». ¹³ Πρόσεχε, πώς μετριάζει τό πράγμα. Μή νομίσης, λέγει, ότι κάνω κάτι μέγα και θαυμαστόν που αφιερώνω τό παιδίον. ¹⁴ Δέν ήρχισα εγώ πρώτη αυτό, τό μεγάλο έργον, αλλά ανταποδίδω άπλώς μιαν όφειλήν. Διότι έλαθα παρακαταθήκην και την παραδίδω πάλιν εις αυτόν που την έδωσε. Και ενώ έλεγεν αυτούς τούς λόγους, αφιέρωνε και τον εαυτόν της μαζί με τό παιδίον, προσδένουσα τον εαυτόν της εις τον ναόν δια της φυσικής συμπαθείας, ώσαν δια τινος άλυσιδος.

"Εάν πραγματικά ή καρδιά του ανθρώπου είναι εκεί που είναι και ο θησαυρός του, ¹⁵ πολύ περισσότερον και ή ψυχή της γυναίκός ήταν εκεί που και τό παιδίον της και ή κοιλία της έπλημμύριζε πάλιν από εύλογϊαν. "Όταν ειπεν αυτούς τούς λόγους και προσηχώθη, άκουσε τί λέγει ο Ιερεύς προς τον "Ελεϊανά: **B** «Εϊθε ο Κύριος να σου δώση πολλά παιδιά από την γυναίκα αυτήν αντί του τάματος, τό οποίον έδωκες εις αυτόν, αντί του παιδιού σας τούτου». ¹⁶ Εϊς την αρχήν δεν έλεγε «εϊθε να σου ανταποδώση», αλλά

12. Α' Βασίλ. 1, 15.

13. Α' Βασίλ. 1, 27--28.

14. Πρώτ. Μαρτ. 6, 31' Δωκ. 12, 34.

15. Α' Βασίλ. 2, 20.

τί έλεγε: «Εϊθε να δώση εις σε ο Κύριος ότι ζητείς». ¹⁶ "Όταν όμως κατέστησε τον Θεόν όφειλέτην, τότε λέγει: «εϊθε να σου ανταποδώση» στηρίζων καλάς έλπίδας δια τό μέλλον. "Εάν δε έδωσε χωρίς να όφειλη, πολύ περισσότερον θ' ανταποδώση, αφού έλαθε. Και ο μόν πρώτος έλαθε την αρχήν του από την προσευχήν, ενώ οι μετά από αυτόν από την εύλογϊαν. Και έτσι ήγιαζετο δλόκληρος ο καρπός της γυναίκός. Και ο μόν πρώτος ήταν κατόρθωμα της γυναίκός, ο δε δεύτερος ήταν κοινός αυτής και του Ιερέως. Και όπως ή γή ή λιπαρά και εύφορος, αφού δεχθή τούς σπόρους, αναδίδει άφθονα τ' άβέρσιτα στάχυα, έτσι και ή γυναίκα αυτή, αφού έδέχθη με πίστιν τούς λόγους, του Ιερέως, έφερον εις ήμάς άλλα άφθονα στάχυα και μετέτρεψε την παλαιάν κατάραν με τό να γεννηση με την δύναμιν της προσευχής και της εύλογϊας.

Και ου λοιπόν, γυναίκα, να την μιμηθής και, αν μόν εισαι στείρα, να επιδείξης τέτοια προσευχήν και επί πλέον να παρακαλέσης τον Ιερέα να σου συμπαρασταθή με την μεσολάθησιν του. Πάντως, αν δεχθής με πίστιν τούς λόγους, ή εύλογϊα των πατέρων θα καταλήξη εις ώραϊον και ώριμον καρπόν. Και αν γίνης μητέρα, αφιέρωνε και συ τον υϊόν σου. "Εκείνη τον έφερε εις τον ναόν. **D** ου ανύψωσε τον εαυτόν σου εις ναόν θασικόν. «Τό σώματά σας», λέγει, «είναι μέλη του Χριστού και ναός του άγιού Πνεύματος, τό οποίον κατοικεί μέσα σας». ¹⁷ Και πάλι: «Θά κατοικήσω μέσα των και θα περιπατήσω μεταξύ των». ¹⁸ Διότι πώς δέν είναι παράλογον να διορθώνωμεν πεπαιωμένην οικίαν, που πρόκειται να καταρρεύση και χρήματα να δαπανώμεν και οϊκοδόμους να μισθώνωμεν και δι' όλα να φροντίζωμεν, και την οικίαν του Θεού (διότι οικία του Θεού δύναται να γίνη ή ψυχή του νέου) να μην την θεωρούμε άξιαν της παραμικράς φροντίδος; Πρόσεχε μήν ακούσης τό 'διον που ήκουσαν και οι 'Ιουδαίοι. Ε' Εκείνοι, δηλαδή, όταν επανήλθαν από την αιμαλωσίαν, έδουλευαν αυτόν τον υλικόν ναόν παραμελημένον, αλλά εκαλλώπιζαν τάς οικίας των, και έτσι παρώζοναν τόσον πολύ τον Θεόν, ώστε έστειλε τον προφήτην και ήπειλησε λιμόν και μεγάλην έλλειψιν των αναγκαϊων και εφανέρωσε την αίτιαν αυτής της άπειλής. Και αυτή ήταν ότι: «Σεις κατοικείτε εις

16. Α' Βασίλ. 1, 17.

17. Α' Κορινθ. 6, 19.

18. Π' Κορινθ. 6, 16.

πολυτελείς οικίας με φωτῶματα, ἐνῶ ὁ ἰδικός μου οἶκος μένει ἔρημος.¹⁹ Ἐάν λοιπὸν ἡ ἀμέλεια διὰ τὸν ναὸν ἐκεῖνον ἐξήγειρε τόσον πολὺ τὴν ἀργίην τοῦ Θεοῦ, πολὺ μᾶλλον ἡ ἀδιαφορία διὰ τὸν ναὸν τοῦτον θὰ ἐξοργίσῃ τὸν Κύριον.²⁰ Ἀ Διότι αὐτὸς εἶναι πολυτιμότερος ἀπὸ ἐκείνου, καθ' ὅσον ἔχει καὶ μεγαλύτερα τὰ σύμβολα τοῦ ἁγιασμοῦ.

Μὴ ἀφήνης, λοιπὸν, τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ σπήλαιον ληστῶν, διὰ νὰ μὴ ἀκούσης καὶ ἄλλην ἐπιτίμησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγων: «Ὁ οἶκος τοῦ Πατρὸς μου εἶναι οἶκος προσευχῆς. Σεῖς δὲ τὸν ἐκάματε σπήλαιον, πού συχνάζουσι οἱ λησταί.»²¹ Πῶς γίνεται σπήλαιον τῶν ληστῶν; Ὅταν ἀφήσωμεν νὰ εἰσέλθουν καὶ νὰ εἰσδύσασιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἀνελευθέρων καὶ δουλικαὶ ἐπιθυμίαι καὶ κάθε ἀσέλγεια. Διότι οἱ λογισμοὶ αὐτοὶ εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ ληστὰς, ἅ ἐπειδὴ ἐξανδραποδίζουν τὴν ἐλευθερίαν τῶν παιδιῶν καὶ τοὺς καθιστοῦν δούλους τῶν ἀλόγων παθῶν, τοὺς κατατρύπουν ἀπὸ παντοῦ καὶ γεμίζουν τὴν ψυχὴν των μὲ πολλὰ τραύματα. Δι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει καθημερινῶς νὰ τὰ ἐπιβλέπωμεν καὶ χρησιμοποιοῦντες τὸν λόγον ὡς μᾶστιγμα νὰ ἀποδιώκωμεν ὅλα τὰ πάθη αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀπὸ τὴν ψυχὴν των, διὰ νὰ δυναθῶσιν τὰ παιδιά μας νὰ μετᾶσχουν εἰς τὴν οὐράνιον πολιτείαν καὶ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸν ἐκεῖ προορισμὸν τους. Δὲν εἶδατε, ὅτι ὅσοι ζοῦν εἰς τὰς πόλεις, πολλές φορές τὰ τέκνα των, μόλις ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸν μητρικὸν μαστόν, τὰ κάνουνε θαλασφόρους,²² ἀγωνοθέτας, γυμνασιάρχους καὶ χοροδιδασκάλους; Ἐ Αὐτὸ θὰ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀπὸ τὴν θρεφικὴν ἡλικίαν θὰ τὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὴν οὐράνιον πολιτείαν. Διότι αὐτὴ ἡ ἐπίγειος εἶναι μόνον δαπανηρὰ, καὶ δὲν ἔχει κανένα κέρδος.

Διότι ποῖον κέρδος δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ τοὺς ἐπαίνοους τοῦ λαοῦ; Πές μου. Διότι, ὅταν ἔλθῃ ἡ νύκτα, ὅλα ἐκεῖνα τὰ χειροκροτήματα καὶ ὁ θόρυβος μαραινέται, καὶ ὅταν παρέλθῃ ἡ πανηγυρίς, ὡσανὺ νὰ ἀπήλασαν ἕνα δεινον, μένουσι πάλιν ἔρημοι ἀπὸ κάθε χαρῶν καὶ εὐφροσύνης, καὶ δὲν δύναται νὰ εὐρουν, ἐνῶ ἀναζητοῦν, οὔτε τὴν εὐθυμίαν πού ἐχάρησαν ἀπὸ τὸν στέφανον οὔτε ἀπὸ τὴν

19. Ἄγγ. 1, 4.

20. Ματθ. 21, 18. Λουκ. 19, 46.

21. Θαλασφόροι: οἱ φέροντες κλώνους ἑλίας κατὰ τὴν ἐσπέρην τῶν Παναθηναίων.

22. Ἀγγελοὶ, εἰς ἀπαχαλῶσεις, αἱ βλαβεῖς ἡμετέρας συντελοῦν εἰς τὴν προαγωγήν τῆς εὐσεβείας.

λαμπρὰν στολὴν καὶ ἄλλην ἐν γένει τὴν φαντασμαγορίαν, Ἐ Διότι ὅλα ἐπέρασαν καὶ ἔφυγαν ταχύτερα ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἐνῶ ἡ πολιτεία τῶν οὐρανῶν εἶναι τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον. Χωρὶς καμμίαν δαπάνην φέρει εἰς ἡμᾶς μέγα καὶ μόνιμον τὸ κέρδος. Διότι αὐτὸν πού διάγει εἰς τὴν οὐράνιον πολιτείαν δὲν τὸν χειροκροτοῦν διαρκῶς ἄνθρωποι μεθυσμένοι, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων. Καὶ διὰ τὴν λέγω τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων; Θὰ τὸν ἐπαινέσῃ καὶ θὰ τὸν ὑποδεχθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων. Ὁ δὲ ἐπαινούμενος ἀπὸ τὸν Θεὸν ὄχι μίαν, οὔτε δύο, οὔτε τρεῖς ἡμέρας, Ἐ ἀλλὰ αἰώνια πανηγυρίζει φορῶν τὸν στέφανον καὶ ποτὲ δὲν δύνασαι νὰ ἰδῆς τὴν κεφαλὴν του γυμνὴν ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνου. Διότι ὁ χρόνος τῆς πανηγύρεως αὐτῆς δὲν περιορίζεται εἰς ὠρισμένους μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ ἐκτείνεται πρὸς τὴν μελλοντικὴν ἀθανασίαν. Ἡ πενία δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ κώλυμα δι' αὐτὴν τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν καὶ ὁ πτωχὸς νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὴν τὴν λειτουργίαν, καὶ πρὸ παντὸς ὁ πτωχὸς, διότι εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε κοσμικὴν ματαιοδοξίαν. Διότι δὲν χρειάζεται ἐδῶ δαπάνη χρημάτων καὶ περιουσίας, ἀλλὰ ψυχὴ καθαρὰ καὶ νηφάλιος νοῦς. Διότι ἀπὸ αὐτὸν ὑφαίνονται εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἰμάτια τῆς πολιτείας ἐκείνης καὶ πλέκεται ὁ στέφανος.²² Ἐ Ὡστε, ἂν δὲν εἶναι στολισμένη μὲ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰς τίποτε δὲν τὴν ὠφελεῖ ὁ πολὺς χρυσός. Ὅπως ἐπίσης οὔτε ἡ πενία ἐπιφέρει καμμίαν βλάβην, ἂν ἔχη πολὺν τὸν ἑσωτερικὸν πλοῦτον. Αὐτὴν τὴν λειτουργίαν ἄς τὴν ἐκτελοῦν ὄχι μόνον οἱ ἄρρενες παῖδες, ἀλλὰ καὶ αἱ θυγατέρες μας. Διότι δὲν περιορίζεται ὁ νόμος τὴν ἀσκησὶν αὐτῶν τῶν λειτουργῶν εἰς τοὺς ἄνδρας μόνον, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν κοσμικὴν πολιτείαν, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ θέατρον δέχεται καὶ γέροντας καὶ νέους καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους. Διότι ὅπου γίνεται ἐπίδειξις τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς, κανένα ἔμπόδιον δὲν ὑπάρχει, οὔτε ἡ φύσις οὔτε ἡ ἡλικία οὔτε τὸ κοσμικὸν ἀξίωμα οὔτε ἄλλο, ἀλλῆς φύσεως, ἔμπόδιον.

Ἐ Διὰ τοῦτο λοιπὸν, σᾶς παρακαλῶ ὄλους, ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἡλικίαν νὰ παραδίδετε καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας σας εἰς τοιαύτας λειτουργίας καὶ νὰ ἐναποθέτετε ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς ψυχὰς των τὸν πλοῦτον πού ἀρμόζει εἰς αὐτὰν τὸν τρόπον ζωῆς, χωρὶς νὰ κρύπτετε εἰς τὴν γῆν χρυσόν, οὔτε νὰ συγκεντρῶντε ἀργυρον, ἀλλὰ νὰ ἐναποθέτετε εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν ἐπιείκειαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν οἰκονομίαν καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς. Διότι ἡ λει-

τουργία εκείνη χρειάζεται αυτή την δαπάνη. Ἄν λοιπὸν συγκεντρώσωμεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ διὰ τὰ τέκνα μας τὸν πλοῦτον αὐτὸν καὶ κατὰ τὸν παρόντα θίον θ' ἀπολαύσωμεν μεγάλην λαμπρότητα καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ ἀκούσωμεν τὴν μακαρίαν ἐκείνην φωνήν, Ἐ μετὴν ὅποιον ὁ Χριστὸς ἀνακηρύττει ἄλους ἄσοι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Ὁμολογία δὲν εἶναι αὐτὴ ποῦ ἐκφράζεται μετὴν πίστιν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἔργα, διότι ἐὰν δὲν μᾶς συνοδεύῃ καὶ αὐτὴ, κινδυνεύομεν νὰ τιμωρηθῶμεν μαζί με τοὺς ἀρνητὰς τῆς πίστεως. Διότι δὲν ὑπάρχει ἕνας μόνος τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ διάφοροι, τοὺς ὁποίους ἔγραψε δι' ἡμᾶς ὁ Παῦλος ὡς ἑξῆς: «Ὁμολογοῦν, ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, μετὰ τὰ ἔργα των ὁμοῦ τὸν ἀρνοῦνται».²³ Καὶ πάλιν: «Ἐὰν δὲ κανένας ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τούτους δὲν λάβῃ προνοιαν διὰ τοὺς ἰδικούς του ἀνθρώπους καὶ μάλιστα διὰ τοὺς οἰκιακούς του, αὐτὸς ἔχει ἀρνηθῆ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἀπίστον, ὁ ὁποῖος συνήθως δὲν στερείται τὴν φυσικὴν στοργήν».²⁴ Καὶ πάλιν: «Ἀποφεύγετε τὴν πλεονεξίαν, ἣ ὅποια εἶναι λατρεία εἰς τὸ εἶδωλον τοῦ χρηματός».²⁵ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπάρχουν τόσοι πολλοὶ τρόποι ἀρνήσεως, εἶναι φανερόν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ὁμολογίας ἐξ Ἰσοῦ πολλοὶ τρόποι, Ἐ καὶ πολὺ περισσότεροὶ μάλιστα. Τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθήσωμεν ἄλους, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν τιμὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ ταῦ ὅποιου ἀνέκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23. Τίτ. 1, 16.

24. Α' Τιμοθ. 5, 8.

25. Κολλοσ. 3, 5.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΡΟΣ ΕΒΕΚΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ ΤΑΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΙΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ, ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ Ε ΕΙΝΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΧΡΗΣΙΜΩΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΝ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΝ ΕΓΧΑΡΙΣΤΟΣ. ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΡΗΞΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΗΣ ΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΣΥΝΕΧΕΣ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΘΑ ΕΙΣ ΚΑΝΕ ΤΟΠΟΝ ΕΙΤΕ ΕΓΓΙΣΤΟΜΕΘΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΝ ΕΙΤΕ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟΝ ΕΙΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΜΑΣ.

Δὲν γνωρίζω καὶ ἐγὼ ποίους λόγους νὰ χρησιμοποιήσω σήμερα. Διότι, ἐνῶ βλέπω τὰς συνάξεις νὰ ἐλαττώωνται, τοὺς προφήτας νὰ ὑβρίζωνται, τοὺς ἀποστόλους νὰ καταφρονῶνται, τοὺς πατέρας νὰ παραβλέπωνται, τὴν προσβολὴν νὰ μεταβαίνει ἀπὸ τοὺς δούλους εἰς τὸν Κύριον, θέλω μὲν ν' ἀπαγγείλω κατηγορίαν, δὲν βλέπω ὁμοῦ
780 Α νὰ εἶναι παρόντες αὐτοὶ ποὺ ἀφείλουν ν' ἀκούσουν τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ βλέπω σὰς, ποὺ δὲν ἔχετε καθόλου ἀνάγκην ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραινέσιν καὶ τὴν νοουθεσίαν. Ἐν ταῦτοις καὶ πάλιν δὲν πρέπει νὰ σιωπήσωμεν. (Διότι θὰ λάθωμεν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα), ὥστε καὶ ἡ λύπη μας δι' ἐκείνους νὰ διοχετευθῇ σιγὰ - σιγὰ πρὸς τὰ ἔξω, διότι θὰ τὴν ἐξωτερικεύσωμεν μετὰ τὰ λόγια καὶ θὰ τοὺς κάμωμεν νὰ ἐντραποῦν καὶ νὰ κοκκινίσουν, ἀφοῦ θὰ ἐξαπαλῶσωμεν ἐναντίον των τόσοσους πολλοὺς κατηγορούς, δηλαδὴ ἄλους σὰς ποὺ με ἀκούετε. Πραγματικά, ἐὰν ἤρχοντο ἐδῶ, θὰ ἤκουον μόνον ἐμένα νὰ τοὺς ἐπιτιμῶ. Β Τώρα ὁμοῦ ποὺ ἀποφεύγουν τὴν ἐπιτιμήσιν ἀπὸ ἐμένα, θὰ τὰ ἀκούσουν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ σὰς. Ἔτσι κάνουν καὶ οἱ φίλοι. Ὄταν δὲν εὑρουν τοὺς ὑπευθύνους, συναντοῦν τοὺς φίλους ἐκείνων, ὥστε, ὅταν φύγουν νὰ μεταφέρουν εἰς αὐτοὺς τὰ λεχθέντα. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Θεός, Ἄφοῦ δηλαδὴ ἀφῆσεν ἐκείνους ποὺ ἡμάρτησαν εἰς αὐτόν, ἀπευθύνεται εἰς τὸν Ἰερεμίαν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπραξε καμμίαν ἀδικίαν, καὶ τοῦ λέγει: Εἶδες

τί μου έκαμε ή άσύνετος θυγατέρα του 'Ιούδα;¹ Διά τούτο και ήμεις άπευθυνόμεθα εις σάς διά να κατηγορήσωμεν έκείνους, ώστε, όταν απέλθετε, να τους διορθώσετε. Διότι ποίος δύναται να ύποφέρη τήν τόσον μεγάλην άδιαφορίαν των;

Μίαν φοράν τήν εβδομάδα συγκεντρωνόμεθα έδω και δεν άνέχονται ούτε αυτήν τήν ήμέραν να παραμερίσουν τας διωκτικάς μερίμνας. C Και άν τους κατηγορή κανένος, άμέσως προβάλλουν τήν πείναν και τήν τροφήν που έχουν ανάγκην και τας κατεπειγούσας άσχολίας, έχουν δηλαδή εκ των προτέρων έτοιμην μίαν δικαιολογίαν, που είναι χειροτέρα από κάθε κατηγορίαν. Διότι παία κατηγορία θα ήδύνατο να γίνη χειροτέρα από αυτήν, από τό να θεωρήτε, δηλαδή, άναγκαιότερον και περισσότερον κατεπείγον κάτι άλλο, παρά τά θέματα που άναφέρονται εις τον Θεόν; Ακόμη και άν τούτο ήταν άληθινόν, ή δικαιολογία θα άποτελούσε κατηγορίαν, όπως είπα. Διά να έννοήσητε όμως, ότι και αυτά άποτελοϋν δικαιολογίαν και πρόσφασιν και προκαλύμματα τής άδιαφορίας, χωρίς έγω να λέγω τίποτε, ή μεθαιριανή ήμέρα θα τους έλέγξη όλους αυτούς, που προβάλλουν ταιούτας δικαιολογίας, D ε αν δη ή πόλις θα μεταθί εις τον ίπποδρόμον και τά σι τια και αι άγοραι θα άδειάσουν έξ αίτίας του παρανόμου εκείνου θεάματος. Και έδω δεν ύπάρχει περίπτωσης να ίδούμε να γεμίση ούτε ο κύριος χώρος τής εκκλησίας, ενώ εκεί όχι μόνον τό ίπποδρόμιον, αλλά και οι έξώσται και τά σπίτια και τά δώματα και οι κρημνοί και χίλιοι άλλοι τόποι καταλαμβάνονται. Και τίποτε δεν σταματά αυτήν τήν άκάθεκτον μανίαν, ούτε ή πείνα ούτε ή άσχολία ούτε ή άδυναμία του σώματος ούτε ή άσθένεια των ποδιών, ούτε κάτι άλλο παρόμοιον. Αλλά γέροντες άνθρωποι τρέχουν εκεί με μεγαλύτεραν μανίαν από νέους εις τήν άκμήν τής ηλικίας των, καταισχύουν τήν λευκήν κεφαλήν των, εκθέτουν τήν ηλικίαν των και καθιστούν καταγέλαστον αυτό τό γήρας. Και όταν εισέρχωνται έδω, εις τήν εκκλησίαν, αισθάνονται να ένοχλοϋνται και να καταλαμβάνονται από ναυτίαν, και άπέρχονται, όταν φθάνη ή στιγμή τής άκρόσεως των θείων λόγων, ισχυριζόμενοι ότι στενοχωροϋνται, πνίγονται και άλλα παρόμοια. Έν τούτοις εκεί αισθάνονται σαν να εύρίσκωνται εις βροσερόν λειμώνα και άς δέχωνται τον ήλιον εις τήν γυμνήν κεφαλήν των, και άς πατώνται και άς ώ-

1. Ηβρλ. 'Ιερ. 3, 6 εβρλ.

θούνται και πιέζωνται με μεγάλην σφοδρότητα, και άς ύποφέρουν άπειρα άλλα δεινά.² A Διά τούτο αι πόλις μας είναι διεφθαρμένα, διότι είναι πονηροί διδάσκαλοι τής νεότητος.³

Πώς όμως θα ήμπορέσης να σωφρονίσης τον νέον, ο οποίος είναι άκοσμος και άσεληγής, όταν σύ, που έχεις λευκήν κόμην, παρουσιάσης ταιούτας έκδηλώσεις, και ύστερα από τόσον χρόνον δεν έχορτασες τό άχάριστον αυτό θέαμα; Πώς θα ήμπορέσης να διαπαιδαγωγήσης τον υιόν σου, να τιμωρήσης τον δούλον σου, όταν σφάλλη, πώς θα συμβουλεύσης τά δέοντα εις άλλον που είναι άμελής, όταν σύ εις τό έσχατον γήρας άσχημονής; Και άν κάποιος νέος προσβάλη κανένα γέροντα, άμέσως έπικαλείται τήν ηλικίαν του και ύπάρχουν άμέτρητοι που άγανακτούν μαζί με αυτόν. Όταν όμως χρειάζεται να σωφρονίση τον νέον και να γίνη αυτός ύπόδειγμα άρετής, B τότε δεν κάνουν καθόλου λόγον διά τήν ηλικίαν, αλλά τρέχουν εις τά παράνομα θεάματα με μεγαλύτεραν μανίαν από εκείνους. Όλα αυτά τά λέγω και επιτίθεμαι έναντίον των ηλικιωμένων, όχι διότι θέλω να άπολλάξω τους νέους από τήν κατηγορίαν και τήν επιτίμησιν, αλλά διότι θέλω να άσφαλίσω αυτούς με εκείνους. Διότι άν όλα αυτά δεν άρμόζουν εις τον ηλικιωμένον, πολύ περισσότερο δεν άρμόζουν εις τον νέον. Έκει μόν πλεονάζει ο γέλιος και ή άσχημία, ενώ έδω ο δλεθρος είναι θαρύτερος, τό θάραθρον είναι θαθύ, καθ' όσον εις τους νέους αι επιθυμίας είναι ισχυρότεροι, C ή φλόγα είναι άρμητική και, άν λάθη έξώθεν και μικράν μόνον άφορμήν, κατακαίει τά πάντα. Διότι ο νέος πίνει εύκολώτερα και εις τον θυμόν και εις τας επιθυμίας. Δι' αυτό και χρειάζεται περισσοτέραν προφύλαξιν, σφοδρότερον χαλινόν, άσφαλέστερον περιτειχισμα και εμπόδιον.

Μά, μη μου είπής, άνθρωπέ μου, ότι τό θέαμα προσφέρει άπόλαυσιν. Αλλά θέλω να με διαφωτίσης ως προς τούτο, άν δηλαδή μαζί με τήν άπόλαυσιν προκαλεί και δλάσην. Τί λέγω και δλάσην; Διότι θα μόθης καθαρά, ότι

2. Τά ένταθα λεγόμενα, πόνον παραστατικά περιγράφουν και τήν σύμμερον επικρατοσίαν κατάστασιν, κατά τήν όποίαν τήν μόν προίαν τής Κυριακής αι εκκλησίαι παραμένουν κενάι, ενώ άρρηκτιών από τον ανωσισημόν του κόσμου οι ληϊκάί άγοραι, οι πλατείαι και τά κρημνοί, και κατ'εργείαι ή νόμος τής διαχωρήσειν κατά τής άπογευματικής όρας μόν εις τά κτήεα, κατά τήν ύστερινάς εις τά πόσος φώσεως «έντρα διακρίσεως» έπος γέγονται.

τὸ πρᾶγμα δὲν προσφέρει καθόλου ἀπόλαυσιν. Ὅταν ἀποχωρῆς ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἱπποδρομίαν, φρόντισε νὰ συναντήσῃς αὐτοὺς πού φεύγουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. **Δ** καὶ ἐρώτησε νὰ μάθῃς μὲ ἀκρίθειαν, ποῖος ἐδοκίμασε μεγαλύτεραν ἀπόλαυσιν; Ἐκεῖνος πού ἤκουσε προφήτας, πού ἔλαβε τὴν εὐλογίαν καὶ ἀπῆλθε τὴν διδασκαλίαν καὶ παρεκάλεσε τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἔκαμε ἐλαφρότεραν τὴν συνείδησίν του καὶ δὲν ἔχει καμμίαν τύψιν; Ἡ σὺ πού ἀφῆσες τὴν μητέρα καὶ ἠτίμασες τοὺς προφῆτας καὶ ἐξῆδρισε τὸν Θεὸν καὶ ἐχάρησες μαζί μὲ τὸν διάβολον καὶ ἤκουσες ἀνθρώπους νὰ δλασφημοῦν καὶ νὰ διασύρωνται καὶ ἔχασες τὸν καιρὸν σου ἐπιπόλαια καὶ ἄσκοπα, χωρὶς νὰ ἔμπορῃς νὰ φέρῃς εἰς τὸ σπίτι σου κανένα κέρδος ἀπὸ ἐκεῖ, οὔτε σωματικὸν οὔτε πνευματικόν; **Ε** Ὅστε χάριν ἀπολαύσεως ἐδῶ πρὸς παντὸς πρέπει νὰ ἐρχόμεθα. Διότι ἐκεῖ μὲν ὑπάρχει ἄμεσος καταδική, τύψις τῆς συνειδήσεως, μετάνοια δι' ὅσα συνέδησαν, ἐντροπή καὶ δνειδος καὶ ὀφθαλμοὶ χαμηλωμένοι. Ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχουν ἐντελῶς τὰ ἀντίθετα, ἡ παρηγορία, ἡ ἐλευθεροστομία καὶ ἡ ἐλευθερία συζητήσεως μὲ ἄλλους δι' ὅλα ὅσα ἀκούονται ἐδῶ. Ὅταν λοιπὸν ἔλθῃς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ Ἰησοῦς ἄλλους νὰ πρέχουν εἰς τὰ θέματα ἐκεῖνα, σὺ νὰ καταπύγῃς ἄμεσως εἰς τὴν ἐκκλησίαν.⁷³² **Α** καὶ, ἀφοῦ κἀνῆς ὑπομονὴν δι' ὀλίγον χρόνον, νὰ ἐντροφᾶς διαρκῶς εἰς τοὺς θεῖους λόγους. Ἄν παρασυρῆς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ μεταθῆς καὶ σὺ ἐκεῖ, θὰ ψυχαγωγῆθῃς ὀλίγον καὶ ἄλλην τὴν ἡμέραν θὰ πονῆς, καὶ τὴν ἐπομένην καὶ ἐπὶ πολλὰς ἄλλας ἡμέρας, κατακρίνων τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐνῶ ἂν συγκρατήσῃς ὀλίγον τὸν ἑαυτὸν σου, θὰ δύνασαι νὰ ἀπολαμδάνῃς ἄλλην τὴν ἡμέραν. Καὶ δὲν συμβαίνει τοῦτο συνήθως εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Διότι ἡ κακία προσφέρει μὲν κάποιαν πρόσκαιρον χαρὰν, ἀλλὰ διαρκὴ πόνον. Ἐνῶ ἡ ἀρετὴ ἐνέχει σύντομον μόχθον καὶ διαρκές κέρδος μαζί μὲ τὴν εὐφροσύνην. **Β** Παραδείγματός χάριν, προσμηχρήθη κάποιος εἰς τὸν Θεόν, ἐδόκρουσεν, ἐπόνεσεν ὀλίγον χρόνον κατὰ τὴν προσευχὴν. Ἄλλος πάλιν ἐχαίρετο ἄλλην τὴν ἡμέραν, ἔπειτα ἐδῶσεν ἐλεημοσύνην, ἐνήστευσεν, ἔπραξεν ἄλλην ἀγαθὴν πρᾶξιν ἢ ὕβρισθεις δὲν ἀνταπέδωσεν τὴν ὕβριν. Εἰς μίαν μικρὰν λοιπὸν στιγμὴν τοῦ χρόνου συνεκράτησε τὸν θυμὸν του καὶ χαίρεται καὶ εὐφραίνεται διὰ παντὸς ἐνθυμούμενος τὰ κατορθώματά του αὐτά.

Μὲ τὴν κακίαν ὁμοῦ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ὑβριζόμενος ἀνταποδίδει τὴν ὕβριν.

μενος ἀνταποδίδει τὴν ὕβριν. Ἐπειτα, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν του, κατατρώγεται μόνος του ἀναλογιζόμενος τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι πολλὰς φορές τὸν ἐβλαψαν πολὺ. Ὅστε, ἂν ἐπιδικῆς τὴν χαρὰν, **Ζ** «φεύγε μακρὰν ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας, πού ἐπικρατοῦν κυρίως εἰς τοὺς νεωτέρους κατὰ τὴν ἡλικίαν», καὶ φρόντισε διὰ τὴν σωφροσύνην σου καὶ πρόσχε εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων. Αὐτὰ τὰ λέγομεν πρὸς σᾶς, ὥστε σεῖς νὰ τὰ εἰπῆτε εἰς ἐκείνους καὶ συνεχῶς νὰ τοὺς διαποτίζητε μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους, διὰ νὰ τοὺς ἀποσπάσῃτε ἀπὸ κάθε κακὴν συνήθειαν καὶ νὰ τοὺς πείσητε νὰ ἐνεργοῦν πάντοτε μὲ τὴν προσήκουσαν σκέψιν. Διότι οὔτε τὸν ζῆλον θὰ ἔμπορούσε κανένας νὰ κρίνῃ ἄξιον ἐπαίνου εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐνεργοῦν ἐπιπόλαια καὶ ἄσκοπα. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ θὰ τὸ ἀποδείξω μὲ τὴν ἐπομένην σύναξιν. Ὅταν δηλαδὴ θὰ ἐορτάζωμεν τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν, θὰ προστρέξῃ τὸσον πλῆθος, ὥστε θὰ ὑπάρξῃ ἐδῶ μέγας συνωστισμός. **Δ** Ἀλλὰ δὲν ἀποδέχομαι αὐτὴν τὴν ἰστροπήν. Διότι προέρχεται ἀπὸ συνήθειαν καὶ οὐκ ἀπὸ εὐλόγειαν. Τί ἄλλο χειρότερον θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτοὺς, ὅταν καὶ ἡ ραθυμία τῶν εἶναι γεμάτη παραβάσεις καὶ ὁ φαινομενικὸς ζῆλος τῶν εἶναι ἔρημος ἐγκωμίαν; Διότι αὐτὸς πού μετέχει εἰς αὐτὴν τὴν θείαν σύναξιν μὲ ζῆλον καὶ πόθον καὶ μὲ σώφρονα σκέψιν, πρέπει αὐτὸ νὰ τὸ κάμῃ συνεχῶς, καὶ νὰ μὴ ἐμφανίζεται μόνον κατὰ τὴν ἐορτὴν μὲ τοὺς πολλοὺς καὶ μὲ ἐκείνους νὰ φεύγῃ πάλιν, ὀδηγούμενος ἄσκοπα σὺν τῷ ζῷα.

Λοιπὸν, θὰ ἔμπορούσα νὰ παρατείνω περισσότερον τὸ προσίμιον τοῦ λόγου μου. **Ε** Ἀλλὰ ἐπειδὴ γνωρίζω καλὰ ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἰδικῆς μου παραίνεσεως σεῖς κάνετε τὸ χρέος σας καὶ θὰ εἰπῆτε εἰς αὐτοὺς περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ πού ἐλέχθησαν, διὰ νὰ μὴ φανῶ ἐνοχλητικὸς εἰς τὰς ἐναντίον τῶν ἐπιτιμήσεως, ἀφήνω ὅλα τὰ ὑπόλοιπα εἰς σᾶς καὶ ἀρχίζω τὴν συνήθη μᾶς διδασκαλίαν, ἐπιναφέρων, τὸν λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης. Καὶ μὴ σᾶς φαῖν παραδόξον, πού δὲν ἐγκαταλείπομεν τὸ θέμα αὐτό. Διότι, δὲν δύναμαι νὰ ἀπομακρύνω ἀπὸ τὴν σκέψιν μου τὴν γυναῖκα αὐτήν. Τόσον πολὺ θαυμάζω τὴν ὡραῖαν τῆς ψυχῆν καὶ τὸ κάλλος τῆς διασώσεως τῆς.⁷³³ **Α** Διότι ἀγαπῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πού δακρῶσιν κατὰ τὰς προσευχάς, πού εἶναι πάντοτε προσεκτικοί, ἀγαπῶ τὰ χεῖλη

καί τὸ στόμα ποῦ δὲν κοκκινίζει ἀπὸ τὰς σαφάς, ἀλλὰ καλλωπίζεται μὲ τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἦταν τὸ ἰδικόν τῆς στόμα. Αὐτὴν τὴν θαυμάζω διότι ἐφιλοσόφησεν, τὴν θαυμάζω ὁμως περισσότερο, διότι ἐφιλοσόφησε ἂν καὶ ἦταν γυναίκα, τὴν ὁποῖαν πολλοὶ ἐκατηγοροῦσαν πολλές φορές: «Διότι ἀπὸ τὴν γυναῖκα», λέγει, «δηλοῦν ἀπὸ τὴν Εὐαν, ἦλθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀποθνήσκουσι ὅλοι.»⁴ Καὶ πάλιν: «Κάθε ἄλλη κακία εἶναι μικρὰ ἐμπρὸς εἰς τὴν κακίαν τῆς γυναικός.»⁵ Καὶ ὁ Παῦλος λέγει: Β «Διότι ὁ Ἀδὰμ δὲν ἐξηπατήθη ἀπὸ τὸ φίδι, ἡ γυνὴ ὁμως ἐξηπατήθη ἀπὸ τὴν συμβουλήν τοῦ φιδίου καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν παράβασιν.»⁶ Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὴν θαυμάζω, διότι ἀπέκρουσε τὰς παραβάσεις αὐτὰς, διότι ἀπέσεισε τὴν κατηγορίαν, διότι ἐνῶ ἀνήκεν εἰς τὸ διασαλλόμενον καὶ κατηγορούμενον γένος, ἀπέπλυνε ὅλα τὰ ὄνειδη, διδάσκουσα διὰ τῶν ἔργων, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι δὲν ὑπῆρξαν ἐκ φύσεως τοιαῦτα, ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησίν των καὶ τὴν προσωπικὴν των ἀμέλειαν, καὶ ὅτι εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν δύναται νὰ συναντήσῃ κανένας ἄκραν ἀρετήν. Διότι αὐτὸ τὸ πλάσμα εἶναι φιλόδικον καὶ ζωηρόν, καὶ ἂν ἀποκλίνῃ εἰς τὴν πονηρίαν γίνεται πρόξενος μεγάλων κακῶν. C Ἄν ὁμως ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ἀρετήν, θὰ χάσῃ πρῶτα τὴν ζωὴν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πρόθεσίν τῆς.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἐνίκησε τὴν φύσιν τῆς καὶ παρεβίασε τὴν ἀνάγκην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς προσευχῆς κατάρθρωσε νὰ ἀποκτήσῃ τέκνον ἀπὸ ἀνάτηρον μήτραν. Διὰ τοῦτο, καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ ζητούμενον, πάλιν καταφεύγει εἰς τὴν προσευχὴν λέγουσα: «Ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδία μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ.»⁷ Τί σημαίνει λοιπὸν, «ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδία μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου;». Τὸ εἶπα προηγουμένως εἰς τὴν ἀγάπην σας καὶ εἶναι πλέον φανερόν εἰς σὰς. Τώρα ὁμως θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ ἐξημενύσω τὴν ἐπομένην ρῆσιν τῆς. Διότι ἀφοῦ εἶπεν «ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδία μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου», προσέθεσε: D «Ἐξυ-

4. Σοφ. Σειρὰκ 96, 94.
5. Σοφ. Σειρὰκ 26, 19.
6. Α' Τιμὴ 2, 14.
7. Α' Βασίλ 2, 1.

ψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». Τί σημαίνει λοιπὸν, «κέρας μου» («ἡ δύναμις μου;»). Διότι ἡ Γραφή χρησιμοποιοῖ συνεχῶς αὐτὴν τὴν λέξιν, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Ἐξυψώθη κέρας αὐτοῦ»⁸ καὶ «ὑψώθη κέρας Χριστοῦ αὐτοῦ».⁹ Τί ἐννοεῖ τέλος πάντων μὲ τὴν λέξιν «κέρας»; Ἐννοεῖ τὴν δύναμιν, τὴν δόξαν, τὸ κύρος, καὶ κάμνει τὴν μεταφορὰν ἀπὸ τὸ κέρας τῶν ζώων. Διότι εἰς τὰ ζῶα ἐχάρισεν ὁ Θεὸς τὸ κέρας μόνον ἀντὶ δόξης καὶ δόλου, καὶ ἂν τὸ χάσουν, ἔχασαν ἤδη τὸ μέγιστον τῆς δυνάμεώς των. Καὶ ὅπως οἰχμαλωτίζεται εὐκολὰ ἓνας στρατιωτῆς δούλος, εἶται καὶ ὁ ταῦρος, χωρὶς κέρατα, συλλαμβάνεται εὐκολὰ. E Ἡ γυναίκα λοιπὸν αὐτὴ δὲν λέγει τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον, ὅτι ἐξυψώθη ἡ δόξα μου. Καὶ πῶς ἐξυψώθη: «Διὰ τοῦ Θεοῦ μου», λέγει. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄψος εἶναι ἀσφαλές, διότι ἔχει ρίζαν σταθερὰν καὶ ἀκίνητον.

Πραγματικὰ, ἡ δόξα ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μιμεῖται τὴν εὐτέλειαν τῶν ἀνθρώπων ποῦ τὴν προσφέρουν, δι' αὐτὸ καὶ χάνεται εὐκολὰ. Ἐνῶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ δὲν φθίρειται, ἀλλὰ μένει ἀμετακίνητος διὰ πάντοτε. Καὶ ὁ προφήτης ὑποδηλῶν καὶ τὰ δύο ταῦτα, δηλαδή καὶ τὴν ἀστάθειαν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης καὶ τὴν μονιμότητα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, λέγει τὸ ἑξῆς: «Κάθε σὰρξ εἶναι ὡσάν τὸ χόρτον, καὶ κάθε δόξα προερχομένη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ὡσάν τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου.»¹⁰ A «Ὅταν ξηραίνεται τὸ χόρτον, πίπτει καὶ τὸ ἄνθος.»¹¹ Διὰ τὴν δόξαν ὁμως τοῦ Θεοῦ δὲν ὀμιλεῖ εἶται, ἀλλὰ πῶς: «Ὁ λόγος ὁμως τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.»¹² Καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν γυναῖκα. Διότι βασίλεις καὶ στρατηγοὶ καὶ δυνάσται, ἀφοῦ κατάρθρωσαν πολλές φορές πολλὰ καὶ μεγάλα ἔργα, ὥστε ἡ ἀνθυμῆσις των νὰ μείνῃ ἀληθινή, ἀφοῦ ἔκτισαν λαμπροὺς τάφους καὶ ἔστησαν ἀνδριάντας καὶ πολλὰς εἰκόνας εἰς πολλὰ μέρη καὶ ἀφησαν χίλια ἐνθυμήματα τῶν κατορθωμάτων των, ἐν τούτοις ἐληρωμήθησαν ὀλοκληρωτικὰ καὶ δὲν εἶναι γνωστοὶ οὔτε μὲ τὴν ὀπλὴν ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματός των. Ἐνῶ αὐτὴ ἡ γυναίκα ὕμνεῖται σήμερα εἰς ἅλην τὴν οἰκουμένην. B Καὶ ἂν μεταθῆς εἰς τὴν Σκυθίαν, ἢ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ εἰς τοὺς Ἰνδοὺς, ἀκόμη καὶ ἂν φθάσῃς εἰς

8. Ψαλμ. 74, 11.
9. Α' Βασίλ 2, 10.
10. Ψαλμ. 40, 6-7.
11. Ψαλμ. 40, 8.

αυτά τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, θά ἀκούσης νά ψάλλουν ὅλοι τὰ κατορθώματα αὐτῆς τῆς γυναίκος καί γενικῶς ἡ δόξα τῆς Ἄννης καταλαμβάνει ὅλην τὴν ὑφήλιον. Καί τὸ ἀξιολογούμενον δὲν εἶναι μόνον τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἐγκωμιάζεται αὐτὴ ἡ γυναίκα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι, καίτοι παρήλαθε τόσοσ χρόνος, οὐ μόνον δὲν ἐσθῆσαν ἡ δόξα τῆς, ἀλλὰ καί αὐξάνει καί ἐπεκτείνεται πολὺ περισσότερο καί ὅλοι γνωρίζουν καί τὴν φιλοσοφίαν τῆς καί τὴν ὑπομονήν τῆς καί τὴν καρτερίαν τῆς καί παντοῦ θά ἀκούσης νά ἐγκωμιάζεται ἡ γυναίκα αὐτή, καί εἰς τοὺς ἀγρούς, καί εἰς τὰς οἰκίας, καί εἰς τὰ στρατόπεδα, C καί εἰς τὰ πλοῖα, καί εἰς τὰ ἐργαστήρια. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς θελήσῃ νά δοξάσῃ κάποιον, ἡ δόξα ἐκείνη ἀνεῖται διαρκῶς καί οὐδαίς θά δυνηθῇ νά ἐπισκοπίσῃ τὴν λαμπρότητά τῆς, ἀκόμη καί ἂν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, κ' ἂν παρέλθῃ χρόνος πολὺς, καί ἂν συμβῇ ὅ,τιδήποτε ἄλλο.

Διὰ τοῦτο καί αὐτὴ ἀνέφερε τὸν αἴτιον τῆς δόξης τῆς, διὰ νά μᾶς διδάξῃ ὅλους ἡμᾶς πού τὴν ἀκούομεν, ὅτι δὲν πρέπει νά καταφεύγωμεν εἰς τὰ ἐφήμερα αγαθά, ἀλλὰ εἰς ἐκείνα πού μένουσιν σταθερὰ καί ἀμετακίνητα. Διότι, ἀφοῦ πρῶτα εἶπεν, ὅτι «ἡ λυπημένη καί κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μετὰ τὴν δύναμιν καί τὴν χάριν τοῦ Κυρίου», προσέθεσεν: «Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». Δι' αὐτῶν ὑπὲρῆσαι τοῦ δι' ἡμᾶς διπλὰ τὰ αγαθά, τὰ ὅποια εἶναι δύσκολον νά συμβῶσιν καί τὰ δύο μαζί ταχέως. D Καί πραγματικὰ, ἀπηλλάγη, λέγει, τῆς ταραχῆς καί ἀπέβαλον τὴν ἀτιμίαν καί ἀπήλαυσα τὴν ἀσφάλειαν καί μετέσχον τῆς δόξης. Δὲν εἶναι εὐκόλον ὁμοῦ νά ἰδῇ κάποιος αὐτὰ νά συμβαδίζουσιν. Διότι πολλοὶ ἀπαλλάσσονται μὲν ἀπὸ τοῦ κινδύνου, δὲν ἔχουσιν ὁμοῦ ἐνδοξον βίον. Ἄλλοι πάλιν ἀπολαμβάνουσιν τὴν δόξαν καί τὴν φήμην, ἀναγκάζονται ὁμοῦ νά κινδυνεύουσιν δι' αὐτὴν τὴν δόξαν. Ἐπὶ παραδείγματι, πολλοὶ ἐρρίφθησαν πολλὰς φορές εἰς τὰς φυλακάς, ἄνθρωποι μοιχοὶ καί ἀπατεῶνες καί τυμωροὶ καί ἄλλοι πού διέπραξαν παρόμοια ἀδικήματα. Ἐπειτα ἀφέθησαν ἐλεύθεροι χάρις εἰς μίαν βασιλικὴν φιλανθρωπίαν. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, E δὲν ἀπέπλυνον ὁμοῦ τὸ στίγμα, ἀλλὰ ἡ καταισχύνῃ τούς ἀκολουθεῖ. Ἄλλοι πάλιν γενναῖοι στρατιῶται, πού ἐπέδωκαν τὸν λαμπρὸν καί ἐνδοξον βίον, ἀντιμετώπισαν τοὺς ἐχθρούς των ριψοκινδύνως καί πολλὰς φορές ἐδέχθησαν πολλὰ τραύματα καί τελικῶς εὐρήκαν

τὸν θάνατον πρό τῆς ὥρας των. Αὗτοι, ἐπειδὴ ἐπεθύμησαν τὴν δόξαν, ἔχασαν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς αὐτὴν ὁμοῦ τὴν γυναίκα συνέδησαν καί τὰ δύο αὐτά, δηλαδὴ ἀπήλαυσε καί τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ ἐπέτυχε καί τὴν δόξαν. Τὸ ἴδιον συνέδη καί μετὰ τοὺς τρεῖς παῖδας.¹² 735 A Διότι καί ἀπὸ τοῦς κινδύνου ἀπηλλάγησαν, καθὼς διέφυγον τὸ πῦρ, καί ἔγιναν ἐνδοξοί, καθὼς ἐνίκησαν κατὰ τρόπον ὑπερφυσικόν τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ στοιχείου. Τοιαῦτα εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ Θεοῦ. Ἐσφαλίζουσιν δηλαδὴ λαμπρὸν μαζί καί ἀσφαλὴ βίον. Αὐτὰ ἀκριβῶς ὑπὲρῆσαι καί αὐτὴ, ὅταν εἴπῃ: «Ἡ λυπημένη καί κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μετὰ τὴν δύναμιν καί τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». Δὲν εἶπε ἀπλῶς «διὰ τοῦ Θεοῦ», ἀλλὰ «διὰ τοῦ Θεοῦ μου», ἀρπάξουσα διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς τὸν κοινὸν δεσπότην τῆς οἰκουμένης. Μετὰ τὴν πρῶτην τῆς αὐτὴν δὲν ἤθελε νά ἐλαττώσῃ τὴν κυριότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ ἤθελε νά δείξῃ τὸν ἰδικόν τῆς ἔρωτα καί νά παρηγορηθῇ. Αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθεια τῶν ἀνθρώπων πού ἀγαποῦν. Δὲν ἀνέχονται νά ἀγαποῦν μαζί μετὰ πολλοῦς, B ἀλλὰ θέλουσιν ὑπερβολικὰ καί ἰδιαίτερα νά φανερώσουσιν τὴν μεγάλην των ἀγάπην. Τὸ ἴδιον κάνει καί ὁ Δαυὶδ, ὅταν λέγῃ: «Θεέ μου, πού εἶσαι ὁ Θεός μου, ἀπὸ πολὺ πρῶτι, ἀπὸ τὰ χαράματα, προσεύχομαι πρὸς σέ».¹³ Ἀφοῦ δηλαδὴ ἀνέφερε τὴν κοινήν δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ, προσέθεσε κατὸ πιν καί ἐκέλευεν πού προσιδιάζει εἰς τοὺς ἁγίους. Καί πάλιν: «Θεέ μου, Θεέ μου, ὅσως πρόσσχῃ εἰς τὸν πόνον μου. Διὰ τί με ἔχεις ἐγκαταλείψει».¹⁴ Καί πάλιν: «Θά εἴπω καί θά λέγω πρὸς τὸν Κύριον: Σὺ εἶσαι ὁ δοξαστὴς μου».¹⁵ Αὗτοι εἶναι λόγοι ψυχῆς φλογερᾶς καί θερμῆς, πού φλέγεται ἀπὸ τὸν πόθον. Ἔτσι ἔκαμε καί αὐτὴ ἡ γυναίκα. Ἄλλὰ τὸ πρῶτον αὐτὸ δὲν εἶναι θαυμαστόν νά τὸ κάνουν οἱ ἄνθρωποι. Ὅταν ὁμοῦ ἰδῆς τὸν Θεὸν νά κἀνῃ αὐτό, τότε νά ἐκπλαγῆς. Ὅπως δηλαδὴ αὗτοι δὲν τὸν καλοῦν ἀπὸ κοινοῦ μαζί μετὰ τοῦς ἄλλους, ἀλλὰ θέλουσιν νά εἶναι καί ἰδιαίτερος ἰδικός των Θεός. Ἔτσι καί αὐτὸς, δὲν λέγει ὅτι εἶναι ὁ κοινὸς Θεός ὅλων, C ἀλλὰ ὅτι εἶναι καί ἰδιαίτερος διὰ μερικῶς ὁ Θεός των. Δι' αὐτὸ λέγει: «Ἐγὼ

12. Πρῶτ. 3:9 ἔβ.

13. Ψαλμ. 68, 1.

14. Ψαλμ. 21, 1.

15. Ψαλμ. 90, 2.

εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰακώβ,¹⁶ χωρὶς νὰ περιορίσῃ τὴν δεσποτεῖαν του, ἀλλὰ μάλλον τὴν ἐπέκτειναι. Διότι τὴν ἐξουσίαν του δὲν τὴν ἀποδεικνύει τόσο τὸ πλήθος τῶν ἀρχομένων, ὅσον ἡ ἀρετὴ αὐτῶν. Καὶ δὲν χαιρεται τόσο, ὅταν ὀνομάζεται Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ὁ- λῶν ὅσα περιέχονται εἰς αὐτά, ὅσον χαιρεται, ὅταν ὀνο- μάζεται Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰα- κώβ. Καὶ αὐτὸ ποῦ δὲν γίνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ δύ- νασαι νὰ τὸ ἴδῃς νὰ συμβαίνει εἰς τὸν Θεόν. Παραδειγματός χάριν, μεταξύ τῶν ἀνθρώπων οἱ δούλοι ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς κυρίους των καὶ ἔτσι συνηθίζουν νὰ λέγουν ὅλοι, ὁ τάδε ἐπίτροπος τοῦ δεῖνα, ὁ δεῖνα οἰκονόμος τοῦ δεῖνα στρατηγοῦ, ὑπάρχου. Συνηθίζομεν λοιπὸν νὰ ὀνομάζωμεν τοὺς κατωτέρους ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους.

Μὲ τὸν Θεὸν ὁμοῦ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Διότι δὲν λέγεται μόνον, ὅτι ὁ Ἀβραάμ εἶναι τοῦ Θεοῦ, Ἐ ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ὁ Κύριος δηλαδὴ ὀνομάζεται ἀ- πὸ τὸν δαῦλον. Ἀκριβῶς τὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος ἐκ- πληττόμενος: «Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐντρέπεται νὰ ὀνομάζεται Θεὸς των».¹⁷ Δὲν ἐντρέπεται λοιπὸν, λέ- γει, νὰ ὀνομάζεται ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς δούλους. Διαιτὶ δὲν ἐντρέπεται; Λέγει τὴν αἰτίαν. Διὰ νὰ τὸν μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, Ἀλλὰ ἐκεῖνοι, λέγει «ἦσαν ξένοι καὶ παρεπίδημοι ἐπὶ τῆς γῆς».¹⁸ Καὶ ὁμοῦ καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐντρέ- πεται. Διότι ὁ ξένος θεωρεῖται εὐτελής καὶ καταφρονημέ- νος. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὄγιοι δὲν ἦσαν ξένοι μὲ τὴν ἔνοιαν αὐτῆν, ποῦ συνήθως διδομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ μὲ κάποιαν ἄλ- λην καὶ παράδοξον ἔνοιαν.¹⁹ Ἡμεῖς δηλαδὴ ὀνομά- ζομεν ξένους αὐτοὺς ποῦ ἄφησαν τὴν πατρίδα των καὶ ἦλθαν εἰς ξένην χώραν. Ἐκεῖνοι ὁμοῦ δὲν ἦσαν ξένοι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καταφρόνησαν ὅλην τὴν οἰκου- μένην καὶ νομίσαντες, ὅτι ἡ γῆ ἦταν μικρά, προσέβλεπον πρὸς τὴν ἐπουράνιον πόλιν, ὄχι ἀπὸ ἀλαζονείαν, ἀλλὰ ἀπὸ μεγαλοψυχίαν, ὄχι ἀπὸ ἀπόγνωσιν, ἀλλὰ ἀπὸ θαυ- τέραν σκέψιν. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐμελέτησαν ὅλα τὰ ἐπίγεια, καὶ εἶδον ὅτι μεταβάλλονται καὶ χάνονται, καὶ τίποτε δὲν εἶναι σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ βασιλεία, οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἡ ἰβία ἢ ζωὴ, Ἐ ἀλλὰ ὅλα ἔ-

16. Ἐβρ. 8, 6.
17. Ἐβρ. 11, 16.
18. Ἐβρ. 11, 13.

χουν ἓνα τέλος καὶ καθένα ἀπευθεῖ πρὸς τὸ ἴδικόν του τέρμα, ἐνῶ τὰ οὐράνια δὲν εἶναι τοιαῦτα, ἀλλὰ εἶναι ἀτε- λειωτα καὶ ἀθάνατα, ἐπροτίμησαν νὰ ἀποξεκωθοῦν ἀπὸ τὰ μεταβλητὰ καὶ φθαρτὰ, διὰ νὰ κερδίσουν τὰ σταθερά. Ἦσαν λοιπὸν ξένοι, ὄχι διότι δὲν εἶχαν πατρίδα, ἀλλὰ διότι ἐπόθησαν τὴν πατρίδα ποῦ μένει σταθερὰ πάντοτε. Πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκεῖνος ὑπεδήλωσε ὅταν ἔλεγε: «Διότι αὐτοὶ ποῦ ἔλεγαν τέτοια, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ξένοι καὶ ταξιδιωτὰ εἰς τὴν γῆν, ἐφανερώσαν καὶ ἀπεδείκνυν μὲ τὰ λόγια των αὐτὰ, ὅτι ἐζήτησαν μὲ πῶσαν πατρίδα μόνιμον καὶ ἀληθινὴν, καὶ τέτοια εἶναι ὁ οὐρανός, ὁ ὁποῖος μόνον διὰ τῆς πίστεως βλέπεται».²⁰ Εἰπέ μου, ποῖαν πα- τρίδα; Ἀρὰ γε τὴν προηγουμένην, ποῦ ἐγκατέλειψαν; Ὅχι, λέγει. «Διότι ἐὰν ἐνεθυμοῦντο ἐκείνην τὴν πατρίδα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐγῆγκαν, θὰ εὕρισκαν εὐκαρίαν νὰ ἐπι- στρέψουν πάλιν εἰς αὐτήν. Τώρα ὁμοῦ ἐπιθυμοῦν καλυ- τέραν πατρίδα, τοῦτέστι πατρίδα ἐπουράνιον, τῆς ὁποί- ας τεχνίτης καὶ δημιουργός ἦτο ὁ Θεός. Ἐ Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐντρέπεται νὰ ὀνομάζεται Θεὸς των».²¹

Ἐς μιμηθῶμεν λοιπὸν αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς, σὰς παρα- καλῶ. Ἐς καταφρονήσωμεν τὰ παρόντα, Ἐς ἐπιθυμήσω- μεν τὰ μέλλοντα, Ἐς λάβωμεν διδάσκαλον αὐτῆν τὴν γυ- ναῖκα καὶ Ἐς καταφεύγωμεν πάντοτε εἰς τὸν Θεὸν καὶ Ἐς ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτὸν τὰ πάντα. Διότι τίποτε δὲν εἶναι ἰ- σάξιον πρὸς τὴν προσευχὴν. Διότι αὐτὴ καθιστᾷ τὰ ἀ- δύνατα δυνατὰ καὶ τὰ δύσκολα εὐκόλα καὶ τὰ ἀκατόρθω- τα κατορθωτὰ. Αὐτὴν ἐτίμα καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ. Καὶ δι' αὐτὸ ἔλεγε: «Ἐπτά φορές κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέ- ρας σὲ ἐδοξολόγησα διὰ τὰς δικαίας κρίσεις σου».²² Ἐ Ἐ- ἂν ὁμοῦ ἓνας βασιλεὺς, θυσιασμένος εἰς μυρίας φροντίδας, καὶ πανταχόθεν περισπώμενος, παρεκάλει τὸν Θεὸν τό- σας φορές τὴν ἡμέραν, ποῖαν δικαιολογίαν ἢ συγγνώμην θυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, ποῦ ἔχομεν τόσην δύνασιν, ἂν δὲν τὸν ἰκετεύωμεν συνεχῶς, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται ν' ἀποκομίσωμεν τόσο μέγα κέρδος; Διότι εἶναι ἀδύνα- τον, ὅπως ὅποτε ἀδύνατον, νὰ ἁμαρτήσῃ ποτὲ ἄνθρω- πος ποῦ προσεύχεται μὲ τὴν ἀρμόζουσαν προθυμίαν καὶ παρακαλεῖ συνεχῶς τὸν Θεόν. Καὶ θὰ σὰς εἰπῶ ἀμέσως μὲ ποῖον τρόπον γίνεται αὐτό.

19. Ἐβρ. 11, 14.
20. Ἐβρ. 11, 15-16, καὶ 10.
21. Ψαλμ. 118, 164.

Αυτός που ἐθέρμανε τὴν διάνοιάν του καὶ ἀνέστησε τὴν ψυχὴν του καὶ μετέφερε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάλεσε τότε τὸν Δεσπότην του καὶ συνωμίλησε μαζί του διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἐ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ φανῆ εὐμενὴς καὶ ἐπιεικὴς, ἀπὸ τὴν γνωριμίαν του αὐτὴν μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποδιώκει πᾶσαν διωκτικὴν μέριμναν καὶ πτεροῦται καὶ γίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Καὶ ἂν ἰδῆ ἔχθρὸν μετὰ τὴν προσευχὴν, δὲν θὰ τὸν ἰδῆ πλέον σάν ἔχθρὸν. Καὶ ἂν ἰδῆ ὠραίαν γυναῖκα, δὲν θὰ ταραχθῆ ἀπὸ τὴν θέαν τῆς, διότι παραμένει μέσα του τὸ πῦρ τῆς προσευχῆς καὶ ἀπῶθι κάθε ἀσπιον λογισμὸν.⁷¹⁷ Ἄλλα, ἐπειδὴ σάν ἀνθρώποι που εἴμεθα, εἶναι φυσικὸν νὰ περιπέσωμεν εἰς ἀδιαφορίαν, στὰν παρέλθῃ μία ὥρα καὶ δευτέρα καὶ τρίτη μετὰ τὴν προσευχὴν καὶ ἰδῆς, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ σου ἐκ τῆς προσευχῆς θερμότης πρόκειται θαυμασιῶς νὰ διαρρεύσῃ, σπεῦσε ἀμέσως πάλιν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ θέρμανε τὴν διάνοιάν σου, που εἶχε ψυχραθῆ. Καὶ ἂν αὐτὸ τὸ κᾶνης δὴλῃ τὴν ἡμέραν, διαθερμαίνων τὰ ἐνδιάμεσα διαστήματα μὲ τὴν πυκνότητά τῆς προσευχῆς, τότε δὲν θὰ δώσης ἀφορμὴν εἰς τὸν διάβολον νὰ εἰσδύσῃ σάν πολέμιος τῶν λογισμῶν σου. Καὶ αὐτὸ που κάμνομεν, στὰν ἐτοιμάζωμεν τὸ πρόγευμα καὶ πρόκειται νὰ πῶμεν, θέτομεν δηλαδὴ πάλιν ἐπάνω εἰς τὴν ἐσχάραν τὸ θερμὸν ὕδωρ, στὰν τὸ ἴδιον νὰ ἐκκρῶσει, ὥστε νὰ ἀναθερμανθῇ ἀμέσως, τὸ ἴδιον νὰ κάμνωμεν καὶ ἐδῶ. Νὰ θέσωμεν δηλαδὴ τὸ στόμα εἰς τὴν προσευχὴν, Ἐ ὡς εἰς ἀνθρώπους καὶ νὰ θερμάνωμεν τὴν διάνοιάν μας εἰς τὴν εὐλόθειαν, μιμούμενοι τοὺς οικοδόμους. Διότι καὶ ἐκεῖνοι, στὰν πρόκειται νὰ κτίσουν μὲ πλίνθους, ἐξ αἰτίας τῆς σαθρότητος τοῦ οικοδομικοῦ ὕλικου, σφίγγουν τὴν οικοδομὴν μὲ μακρὰ ξύλα, καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάμνουν κατὰ ἀραιὰ διαστήματα, ἀλλὰ κοντὰ-κοντὰ, ὥστε μὲ τὴν πυκνότητά τῶν ξύλων αὐτῶν νὰ καταστήσουν ἀσφαλεστέραν τὴν συναρμογὴν τῶν πλίνθων.

Τὸ ἴδιον κάμε καὶ σὺ καὶ φρόντισε νὰ διαποτίσης δὺλας τὰς διωκτικὰς σου πράξεις μὲ τὴν συνέχειαν τῶν προσευχῶν, ὥσάν νὰ τὰς συγκρατῆς μὲ ξυλίνους ἱμάντας, καὶ περιφράξῃ ἀπὸ παντοῦ τὴν ζωὴν σου. Ἄν λοιπὸν ἐνεργῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀκόμη καὶ ἂν πνεύσουν μύριαι ἀνεμοὶ, C κ' ἂν ἐπέλθουν πειρασμοὶ ἢ ἀθύμια ἢ μερικὸι ἀτοποὶ συλλογισμοὶ ἢ δεισιπτοεῖ ἄλλο δεινόν. δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ γκρεμίσῃ τὴν οἰκίαν ἐκείνην, που εἶναι στερεω-

μένη μὲ πυκνὰς προσευχὰς. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, ἀνθρώπος κοινωνικός, καθηλωμένος εἰς τὸ δικαστήριον, νὰ προσεύχεται τρεῖς ὥρας τὴν ἡμέραν καὶ νὰ τρέχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Εἶναι δυνατόν καὶ πολὺ εὐκόλον. Διότι, καὶ ἂν δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ τρέξῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ ἐκεῖ πρὸ τῶν θυρῶν καὶ προσηλωμένος εἰς τὸ δικαστήριον νὰ προσευχῆθῇ. Διότι ἡ προσευχὴ δὲν χρειάζεται τόσο φωνὴν ὡς διάνοιαν, οὔτε ὑψωμένας χεῖρας, Ἐ ὡς συγκλονισμένην ψυχὴν, οὔτε χειρονομίας, ἀλλὰ φρόνημα. Διότι καὶ αὐτὴ ἡ Ἄννα δὲν εἰσηκούσθη, ἐπειδὴ ἀνέβιδε δυνατὴν φωνὴν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν δυνατὴ ἡ ἐσωτερικὴ φωνὴ τῆς καρδίας τῆς. «Διότι ἡ φωνὴ τῆς», λέγει, «δὲν ἤκούετο καθόλου καὶ τὴν εἰσήκουσεν ὁ Θεός».⁷¹⁸ Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλὰς φορὰς καὶ, ἐνῶ ἀπὸ μέσα ἐφώνασεν ὁ ἄρχων, ἠπείλει, ἐχειρονόμει, ἐμαίνετο, ἀφοῦ ἐστάθησαν σιωπηλοὶ πρὸ τῶν θυρῶν καὶ προσηυχῆθησαν προφέροντες κατὰ διάνοιαν ὀλίγας λέξεις, εἰσήλθαν καὶ τὸν μετέβαλαν καὶ τὸν ἐπράϊναν καὶ ἀπὸ ἄγριον τὸν κατέστησαν ἡμερον. Καὶ ἀπὸ τίποτε δὲν ἠμποδίσθησαν, ὥστε νὰ προσευχηθῶν, οὔτε ἀπὸ τὸν τόπον, Ἐ οὔτε ἀπὸ τὸν καιρὸν, οὔτε ἀπὸ τὴν σιωπὴν.

Τὸ ἴδιον κάμε καὶ σὺ. Στέναξε πικρῶς, ἐνθυμήσου τὰς ἁμαρτίας σου, στρέψε τὸ βλέμμα σου πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰπέ ἀπὸ μέσα σου: «ἔλεησόν με ὁ Θεός» καὶ ἡ προσευχὴ σου ἔχει συντελεσθῆ. Διότι ἐκεῖνος που εἶπε «ἔλεησόν», ἐπέδειξεν ἐξομολόγησιν καὶ ἀνεγνώρισεν τὰ ἁμαρτήματά του. Διότι ἡ εὐσιπλαχνία ἀνῆκει εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς.⁷¹⁹ Ἄ Ἐκεῖνος που εἶπε «ἔλεησόν με», ἔλαθεν ἤδη συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Διότι ἐκεῖνος που ἠλεήθη ἀπὸ τὸν Θεόν, δὲν τιμωρεῖται. Αὐτὸς που εἶπε «ἔλεησόν με», ἐπέτυχε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι αὐτὸν, που θὰ τὸν ἐλεήσῃ ὁ Θεός, δὲν τὸν ἀπαλλάσσει μόνον ἀπὸ τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀξιώνει ν' ἀπολαύσῃ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Ἄς μὴ προφασίζωμεθα λοιπὸν λέγοντες, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλησίον ναὸς διὰ νὰ προσευχηθῶμεν. Διότι ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατέστηρεν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους ναοὺς τοῦ Θεοῦ, ἂν ἀγρυπνώμεν, ὥστε ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἔχομεν μεγάλην εὐκόλιαν διὰ τὴν προσευχὴν. Διότι καὶ ἡ λατρεία μας δὲν εἶναι τοιαύτη, ὅποια ἦταν εἰς τοὺς Ἰουδαίους πρῖν, μὲ πολὺ αἰ-

717. Α' Βασιλ. 1, 18.

σθιτόν δηλαδή χαρακτήρα και μεγάλην προετοιμασίαν. **B** Πραγματικά, εκεί ὁ προσευχόμενος ἔπρεπε νὰ ἀνεβῆ εἰς τὸ ἱερόν, καὶ νὰ ἀγοράσῃ τρυγῶνα, νὰ χρησιμοποίησῃ ξύλα καὶ φωτιά, νὰ λάβῃ μάχαιραν καὶ νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν θωμόν καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπιταγὰς νὰ ἐκτελέσῃ. Ἐδῶ ὁμως εἰς ἡμᾶς δὲν ἀπαιτεῖται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεισαι, ἔχεις μαζὶ σου τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ τὸ σφάγιον, διότι εἶσαι οὐ ὁ ἴδιος καὶ ἱερεὺς καὶ θυσιαστήριον καὶ σφάγιον. Ὅπου λοιπὸν κι' ἂν εὐρεθῆς, δύνασαι νὰ στήσῃς τὸν θωμόν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπιδείξῃς ἀγρυπνὸν θέλησιν καὶ δὲν σὲ ἐμποδίζει καθόλου ὁ τόπος, ὅτε ὁ καιρὸς, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν κλίνῃς τὰ γόνατα, καὶ ἂν δὲν κτυπήσῃς τὸ στήθος, καὶ ἂν δὲν ὑψώσῃς τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἐπιδείξῃς μόνον θερμὴν διάνοιαν, ἔχεις ὀλοκληρώσει τὴν προσευχὴν. **C** Δύναται ἀκόμη καὶ γυναῖκα, ποὺ κρατεῖ τὴν ρόκαν τῆς ἡ ὑφαίνει, νὰ ὑψώνῃ νοερώς τὸ δάεμα τῆς εἰς τὸν οὐρανόν καὶ νὰ καλέσῃ με θερμῶν τὸν Θεόν. Δύνεται καὶ ἀνθρώπος, ποὺ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ βαδίζει μόνος του, νὰ κάμῃ ἔκτενεις προσευχάς. Καὶ ἄλλος, ποὺ κάθεται εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ράπτει δέρματα, δύναται ν' ἀφιερῶν τὸ πνεῦμα του πρὸς τὸν Κύριον. Ὁ δοῦλος, καὶ ὅταν ψωνίζῃ, καὶ ὅταν ἀνεβαίνῃ ἢ καταβαίνῃ, καὶ ὅταν ὑπηρετῇ εἰς μαγειρεῖον, δύναται νὰ κάμῃ προσευχὴν ἔκτενῆ καὶ ἀγρυπνῶν. ἂν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μεταβῇ εἰς ἐκκλησίαν. Ὁ Θεὸς δὲν ἐντρέπεται διὰ τὸν τόπον. Ἐνα μόνον ζητεῖ, διάνοιαν θερμὴν καὶ ψυχὴν σωφρονουσαν.

D Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι χειρωνακίαι, ὅτε τόποι εἰδικοί, ὅτε κατάλληλοι περιστάσεις, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι γενναῖον καὶ ἀγρυπνὸν φρόνημα. σοῦ λέγω ὅτι ὁ Παῦλος, ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς ὑπίαν κατάκλιαν ἐντὸς τοῦ δραμητηρίου καὶ ὄχι δραθιος (διότι δὲν τοῦ ἐπέτρεπε τὸ ξύλον, ποὺ ἦτο ἐπιμένον εἰς τοὺς πόδας του), ἐπειδὴ προσηχῆθη με προθυμίαν καὶ θερμῶν, ἔσπασε τὸ δραμητήριο καὶ ἐσάλειψε τὰ θμέλια καὶ ἔδρασε τὸν δεσμοφύλακα καὶ τὸν ὠδήγησε κατόπιν εἰς τὴν Ἰσοὺν μυσταγωγίαν.²⁴ Ὁ Ἐφεσῖος πάλιν, γὰρὶ νὰ ἴσταται δοθιος, ὅτε νὰ κλίνῃ τὰ γόνατα, ἀλλὰ εἰς ὑπίαν κατάκλιαν ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας του, ἐστάθη πρὸς τὴν τοίχον καὶ. **E** Ἐπειδὴ ἐπικαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ με θερμῶν καὶ με σῶφρανα

23. Πρὸλ. Πράξ. 16 β.

ψυχὴν, ἐπέτυχε ν' ἀνακληθῇ ληφθεῖσα ἀπόφασις, ἀπέσπασε μεγάλην εὐνοίαν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἐπανεῦρε τὴν ὑγίαν του.²⁵ Καὶ δύναται τις νὰ τὸ παρατηρήσῃ αὐτὸ ὄχι μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἁγίων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς περιπτώσεις πονηρῶν. Καὶ πραγματικά, ὁ ληστής δὲν ἐστάθη εἰς ναόν, ὅτε ἔκλινε τὰ γόνατα, ἀλλὰ πετωμένος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, με ὀλίγας λέξεις ἐπέτυχε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.²⁶ Ἄλλος εὐρίσκετο εἰς τὸν δόρυβρον καὶ τὸν λάκκον, ἄλλος εἰς τὸν λάκκον μαζὶ με θηρία, ²⁷ Ἄλλος ἐπὶ τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, καὶ με τὴν παράκλησιν τῶν πρὸς τὸν Θεόν διέλυσαν ὅλα τὰ ἐπικείμενα δεινὰ καὶ ἀπέσπασαν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ.²⁸ Καὶ λέγων αὐτὰ δὲν παῦν νὰ σὰς παραινῶ νὰ μεταβαίνετε συχνὰ εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σας νὰ προσεύχεσθε με πολλὴν ἡσυχίαν, καὶ νὰ γονατίζετε προσεκτικὰ καὶ νὰ ὑψώνετε τὰς χεῖρας σας. Ἐάν ὁμως, εἴτε ἐξ αἰτίας τῆς περιστάσεως ἢ τοῦ τόπου, εὐρεθῶμεν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, νὰ μὴ ἐγκαταλείψετε διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὰς συνήθεις προσευχάς σας, ἀλλὰ νὰ προσεύχεσθε καὶ νὰ παρακαλῆτε τὸν Θεόν κατὰ τὸν τρόπον ποὺ ἀνέφερα εἰς τὴν ἰδικὴν σας ἀγάπην, διότι δὲν πρόκειται νὰ λάβετε ὀλιγώτερα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ τρόπου τῆς προσευχῆς.

B Αὐτὰ τὰ εἶπα, ὄχι διὰ νὰ χειροκροτήσετε καὶ νὰ θαυμάσετε, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἐφαρμόσετε εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ νὰ καλύπτετε τὸν χρόνον τῆς νύκτας καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἐργασίας με προσευχάς καὶ δεήσεις. Ἄν ἔτσι ρυθμίζωμεν τὰ πράγματα ποὺ μᾶς ἀφοροῦν, καὶ τὸν παρόντα θίον θὰ τὸν διέλθωμεν με ἀσφάλειαν. ἀλλὰ θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τὴν ὅποιαν εὐχομαι νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευθροπρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα μαζὶ καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

24. Πρὸλ. Α' Κορ. 20 β.

25. Πρὸλ. Λουκ. 23, 42-43.

26. Ἰωάν. 8 Δανάη, ὁ Ἰωνᾶς κλπ.

Σ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

ΠΡΟΣ ΕΚΒΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΜΟΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΘΡΤΑΣ, ΚΑΙ ΤΙ ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΕΘΡΤΗ. ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΕΚΒΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΜΕΜΦΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΕΠΙΘΙΑΝ ΥΠΑΡΧΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΠΑΘΗΣΟΙ ΚΑΙ ΠΤΩΧΟΙ. ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΠΕΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΑΝΤΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑΝ ΑΠΟΛΑΪΣΙΝ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΛΟΙΤΩΝ. ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΝΑΝ.

"Όπως φαίνεται, χωρίς αποτέλεσμα παρεκάλεσα τους προσελθόντας κατά την προηγούμενη σύναξη, να μείνουν εις την πατρικήν των οίκιαν D και να μη προσέρχωνται και αποχωροῦν πάλιν μαζί με εκείνους, που εμφανίζονται εις την ἐκκλησίαν μόνον όταν είναι ἑορτή. Μᾶλλον ὄχι ἄσκοπα. Διότι και ἂν κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐπέσθη εἰς τὰ λεγόμενά μου, ὁ μισθὸς μου παραμένει ἀκέραιος και ἔχω πλήρη τὴν ἀπολογίαν πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ ὁ ὁμιλητής, εἴτε προσέχει κανένας, εἴτε δὲν προσέχει, πρέπει νὰ ρίπτῃ τοὺς σπόρους και νὰ καταθέτῃ τὸ ἀργύριον, ὥστε ὁ Θεὸς νὰ μὴ ζητῇ ἀπὸ αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς τραπέζιτας. Πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔκανα και ἐγώ, διότι ἤσκησα ἔλεγχον, ἐπετίμησα, παρώτρυνα, ἐνουθέτησα. Ἐ Πραγματικά, ἀνέφερα και τὸν υἱόν, που κατέφαγε τὴν περιουσίαν και ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρικήν οἰκίαν, και ἐπρόσθεσα ἐπίσης και ὄλην τὴν ταλαιπωρίαν και τὴν πείναν και τὴν ἐντροπὴν και τοὺς ὄνειδιμούς και ὄλα τὰ ὄλλα που ὄπέμεινε εἰς τὴν ξένην γῆν, διότι ἤθελα νὰ τοὺς καταστήσω σφρονοτεροὺς μετ' ὁ παράδειγμα αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἐσταμάτησα τὸν λόγον ἐδῶ, ἀλλὰ ἐβείξα και τὴν φιλοστοργίαν τοῦ πατρὸς δι' αὐτοὺς χωρὶς νὰ ζητήσω ἀπὸ αὐτοὺς εὐθύνας διὰ τὴν ἀδιαφορίαν των, ἀπειναντίας μάλιστα τοὺς ἐδέχθηκα μετ' ἀνοικτὰς ἀγκάλας ⁷⁴⁰ A και τοὺς ἐσυγχώρησα διὰ τὰ σφάλματά των, ἤνοιξα τὴν οἰκίαν και παρέθεσα τράπεζαν, και τοὺς ἐντυσα μετ' ὁ σιολὴν τῆς διδασκαλίας και ἐπρόσφερα εἰς αὐτοὺς κάθε ὄλλην περι-

1. Ἐνοεῖ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀποστόλου υἱοῦ, περὶ ἧς ἔρα Λουκ. 15, 11 ἐξῆς.

ποίησιν. Ἐκείνοι ὄμως δὲν ἐμιμήθησαν τὸν υἱόν, οὔτε κατέδικασαν τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὴν πατρικήν οἰκίαν, οὔτε ἔμειναν ἔπειτα εἰς τὴν πατρικήν οἰκίαν, ἀλλὰ πάλιν ἀπεοκρίθησαν. Σεῖς λοιπὸν, που εὐρίσκεσθε πάντοτε μαζί μας, ἄς θεωρήσετε χρέας σας νὰ τοὺς ἐπαναφέρετε και νὰ τοὺς πείσετε νὰ μετέχουν μαζί με ἡμᾶς εἰς κάθε σύναξιν ἑορταστικὴν. Διότι, ἂν και ἐπέρασεν ἡ Πεντηκοστή, ἡ ἑορτὴ ὄμως δὲν ἐπέρασε. Διότι κάθε σύναξις εἶναι ἑορτὴ. Ἐπὸ που γίνεται φανερόν αὐτό; Ἐπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, που λέγει: B «Διότι ὄπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι δι' ἐμὲ και διὰ σκοποὺς συμφώνους πρὸς τὸ θέλημά μου, ἐκεῖ εἶμαι και ἐγώ μεταξύ των διὰ νὰ εἰσακούω, ἐμπνέω, ὄδηγῶ και φυλάττω αὐτοὺς.» Καὶ ὄταν ὁ Χριστὸς εὐρίσκεται μεταξύ των συγκεντρωμένων, ποῖαν ὄλλην ἀπόδειξιν μεγαλυτέραν ζητεῖς διὰ τὴν ἑορτήν;

"Όπου ὄπάρχει διδασκαλία και προσευχὴ, ὄπου ὄπάρχουν εὐλογίαι των πατέρων και ἀκράσις των θεῶν νόμων, ὄπου ὄπάρχει σύναξις ἀδελφῶν και σύνδεσμος γνησίας ἀγάπης, ὄπου ὄπάρχει ἐπικοινωνία μετ' ὁν Θεόν και συνομιλία τοῦ Θεοῦ μετ' ἀνθρώπους, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ὄπάρχῃ ἐκεῖ ἑορτὴ και πανηγυρίς; Πραγματικά, τὰς ἑορτάς δὲν τὰς καθιερώνει συνήθως τὸ πλήθος, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ των συγκεντρωμένων. Δὲν τὰς συνθέτει ἡ πολυτέλεια των ἐνδυμάτων, ἀλλὰ ὁ καλλωπισμὸς τῆς εὐλαθείας. Ἐὄχι ἡ πλοουσία τράπεζα των φαγητῶν, C ἀλλὰ ἡ φροντίς διὰ τὴν ψυχὴν. Διότι μεγαίστη ἑορτὴ εἶναι ἡ ἀγαθὴ συνείδησις. Καὶ ὄπως εἰς τὰς κοσμικὰς πανηγυρεῖς δὲν μισθάνεται τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς αὐτὸς που δὲν ἔχει νὰ φορέσῃ λαμπρὸν ἔνδυμα, οὔτε ν' ἀπολαύσῃ μίαν πλοουσιωτέραν τράπεζαν, ἀλλὰ ζῆ εἰς τὴν πείναν και τὴν πείναν και εἰς τὰ ἔσχατα κακά και, ὄταν ὄλεπῃ ὄλην τὴν πόλιν νὰ χορεύῃ, αὐτὸς τὸσον περισσότερο ποιεῖ και ὄσπαρεῖ, ὄσον ὄλέπει τοὺς ὄλλους νὰ χαίρωνται τὰς ἀπολαύσεις και αὐτὸς νὰ στεριῆται των πάντων. Ἐλλὰ ἐκεῖνος που ἔχει πλοῦτην και ἀπολαύσεις και δύναται ν' ἀλλάξῃ καθημερινῶς περιβολὴν και χαίρεται τὴν μεγάλην του εὐμάρειαν, και ἂν δὲν εἶναι καιρὸς ἑορτῆς, D αὐτὸς αἰσθάνεται ὄτι ἑορτάζει, ἔτσι λοιπὸν συμβαίνει και μετ' ὁ πνευματικὰ πράγματα, δηλαδὴ αὐτὸς που ζῆ μετ' ὁ δικαιοσύνην και ἀρετῆς, και ἂν δὲν ὄπάρχῃ ἑορτὴ, αὐτὸς

9. Ματθ. 18, 20.

ἐορτάζει και ἀπολαμβάνει τὴν καθαρὴν ἡδονὴν τῆς συνειδήσεως. Ἐνῷ αὐτὸς ποῦ εἶναι μέσα εἰς τὴν ἁμαρτιαν και τὴν πονηρίαν και ἔχει δεδαρμενην τὴν συνείδησιν του ἀπο πολλὰ κακά, ἀκόμη και δταν γίνεται ἐορτὴ, αὐτὸς εἶναι περισσότερον ἀπὸ ἄλλους ἀνευ ἐορτῆς. Ὅποτε δυναμέθα, ἀν θέλωμεν, νὰ ἐορτάζωμεν κάθε ἡμέραν, ἀν φροντίζωμεν διὰ τὴν ἀρετὴν και φυλάττωμεν καθαρὰν τὴν συνείδησιν.

Πραγματικά, κατὰ τί εἶναι ἀνωτέρα ἢ περασμένη συγκέντρωσις ἀπὸ τὴν τωρινήν; Δὲν ὑπερέχει μόνον κατὰ τὸν θόρυβον και τὴν ταραχὴν και εἰς τίποτε ἄλλο; Εἰ Διότι, δταν ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἁγίων μυστηρίων και ἡ κοινωνία τῶν πνευματικῶν αγαθῶν, ὅπως εἶναι ἡ προσευχὴ και ἡ ἀκρόασις και ἡ εὐλογία, και ἡ ἀγάπη και ὅλα τὰ ἄλλα, δταν λοιπὸν ἡ ἀπόλαυσις ὄλων αὐτῶν εἶναι ἡ ἴδια και σήμερα, αὐτὴ ἡ ἡμέρα δὲν θὰ εἶναι καθόλου κατωτέρα ἀπὸ ἐκείνην, οὔτε διὰ σῶς, οὔτε δι' ἐμὲ τὸν ὀμιλοῦντα. Διότι οἱ ἴδιοι ποῦ μᾶς ἤκουσαν τότε, θὰ μᾶς ἀκούσουν και τώρα. Και ὅσοι δὲν εἶναι παρόντες τώρα, οὔτε τότε ἦσαν παρόντες, ἀν και ἐφαινοντο ὅτι σωματικῶς ἦσαν παρόντες. Δὲν ἀκούουν τώρα. Ἄλλὰ μᾶλλον οὔτε τότε ἤκουον, 741

Α ἄλλα ἠνώχλων και ἐκείνους ποῦ ἤκουον, προκαλοῦντες θόρυβον και ταραχὴν. Ὅποτε δι' ἐμὲ τὸ ἐκκλησίασμα ἦταν ἴσον και τότε και τώρα, και ἡ σύναξις τῶν ἀκροατῶν ἡ ἴδια και αὐτὴ ἡ προοῦσα δὲν εἶναι καθόλου μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνην. Ἄλλὰ, ἀν χρειάζεται νὰ εἰπῶ και κάτι παράδοξον, αὐτὴ ἡ σύναξις ἔχει κάτι περισσότερον ἀπὸ ἐκείνην, καθ' ὅσον και ἡ ὀμιλία γίνεται ἀνευ ταραχῆς, και ἡ διδασκαλία εἶναι ἀθόρυβος, και ἡ ἀκρόασις γίνεται με περισσότεραν προσοχὴν, διότι κανένας θόρυβος δὲν ἐνοχλεῖ τὴν ἀκοήν μας.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ προσβάλω τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἐσυγκεντρώθηκε τότε. ἀλλὰ διότι θέλω νὰ σᾶς πείσω νὰ μὴ στενοχωρηθε. οὔτε νὰ εἰσθε κατηγορεῖς, ἐπειδὴ σήμερα οἱ συγκεντρωμένοι εἶναι ὀλίγοι. Β Διότι δὲν θέλωμεν νὰ ἐλέπτωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πλῆθος σωμάτων. ἀλλὰ πλῆθος ἀκροατῶν. Ἄσπῳ λοιπὸν και τότε και τώρα παρακάθονται οἱ ἴδιοι συνδιτιτυμῶνες, και ἐγὼ με τὴν ἴδιαν προθυμίαν και σῆμμερα θὰ σᾶς παραθέσω τὴν τοῦ αὐτοῦ. ἐπιανεγόμενος εἰς τὸ θέμα. τὸ ὅποιον μᾶς διέκοψεν ἡ ἐορτὴ. Διότι ὅπως θὰ ἦταν ὄκαιρον. διαρκούσης τῆς Πεντηκοστῆς, νὰ συνεχίσωμεν τὸ προσηγορευμένον θέμα χωρὶς νὰ ὀμιλῶμεν διὰ τὰ αγαθὰ, ποῦ μᾶς ἐδόθη-

σαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἔτσι και τώρα, ποῦ ἐπέρασεν ἡ Πεντηκοστὴ, θὰ ἀναλάβωμεν ἐπικαιρῶς τὴν συνέχισιν τοῦ θεματὸς μας, ἐνωῶ ἐκείνην τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης. C Διότι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῆ ἀν εἶναι πολλὰ ὅσα ἐλεχθήσαν και ἀν ἠγχολήθημεν με αὐτὰ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ ἐάν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ θεματὸς. Και πραγματικά, ἐκεῖνοι ποῦ εὗρθηκαν ἕνα θησαυρὸν, ἀκόμη και ἀν λάθουν ὅπειρα χρήματα, δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτὸν, πρὶν τὸν ἐξαντλήσουν ὀλόκληρον. Διότι ἡ φύσις τοῦ πράγματος τοῦς ὀθεῖ ὄχι ἀπλῶς νὰ λάθουν πολλὰ, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀφήσουν τίποτε. Ἄν τώρα ἐκεῖνοι, ποῦ ἔχουν τὴν μανίαν τῶν χρημάτων, ἐπιδεικνύουν τὴν φροντίδα διὰ πράγματα ποῦ χάνονται και δὲν μένουσιν, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ κάνωμεν ἡμεῖς αὐτὸ διὰ τοὺς θεῖους θησαυροὺς και νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν, ἔως δτου ἐξαντλήσωμεν ὅτι φαίνεται. D Και εἶπα ὅτι φαίνεται, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαντλήσωμεν ὅλον τὸν θησαυρὸν. Διότι ἡ δύναμις τῶν θείων νοημάτων εἶναι πηγὴ ποῦ ἀναβλύζει διαρκῶς, χωρὶς ποτὲ νὰ σταματᾷ οὔτε νὰ ἐξαντλῆται.

Ἄς μὴ ἀποκαμῶμεν λοιπὸν. Διότι ὁ λόγος μας δὲν εἶναι περὶ ἀσημάντων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ προσευχῆς, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν ἰδικὴν μας ἐλπίδα. Ἡ προσευχὴ με τὴν ὀπιαν ἢ στείρα γυναικα ἔγινε μητέρα, και ἡ ἀτεκνος ἔγινε πολύτεκνος και ἡ καταλυτῆμένη ἐγένισε χαρὰ. Ἡ προσευχὴ, με τὴν ὀπιαν ἢ ἀνάτηρος φύσις διωρθῶτο, και ἡ ἀποκλεισμένη μήτρα ἦνοιγε και ὅλα τὰ ὀδύνατα ἐγίνοντο δυνατά. Ε Δι' αὐτὸ ἄς τὰ διερευνώμεν ὄλα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀναπτύσσοντες τοὺς λόγους ἕνα πρὸς ἕνα, ὄστε νὰ μὴ μᾶς διαφύγη, ἀν εἶναι δυνατόν, και τὸ ἐλάχιστον. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀφιερῶσαμε δύο δλακλήρους ὀμιλίαις εἰς δύο μόνον ρήσεις, εἰς τὴν πρώτην δηλαδὴ, ἢ ὀποία λέγει «ἡ λυπημένη και κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη με τὴν δύναμιν και τὴν χυρὴν τοῦ Κυρίου» και εἰς τὴν ἄλλην, τὴν ἐπομένην, ἢ ὀποία λέγει: «Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου δ'αὐ τοῦ Θεοῦ μου». 742 Α Ἐπόμενον λοιπὸν εἶναι νὰ ἐλθωμεν τώρα εἰς τὴν τρίτην ρῆσιν: Ποῖα εἶναι: «Τὸ στόμα μου ἠνοιξε διάπλατα ἐναντὶον τῶν ἐχθρῶν μου. Εἶμαι γεμάτη χαρὰν ἀπὸ τὴν σωτήριον δύναμιν τοῦ Κυρίου». Προσέχετε τὴν ἀκριβείαν τῆς

2α. Α' Ησαϊ. 2, 1.
8. Αὐτόθι.

λέξεως. Δὲν εἶπε: Ἦκονίσθη τὸ στόμα μου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου. Διότι δὲν εἶχε προετοιμασθῆ διὰ ὕβρεις καὶ χλευασμούς, οὔτε δι' ἀνειδισμούς καὶ κατηγορίας, ἀλλὰ διὰ παραινέσεων καὶ συμβουλῆν, πρὸς διόρθωσιν καὶ νουθεσίαν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε: Ἦκονίσθη ἡ γλῶσσα μου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου, ἀλλὰ εἶπε «ἤνοιξε διάπλστα». Ἄπληλαυσα, λέγει, τὴν ἀνεσιν, τώρα δύναμαι νὰ ὀμιλῶ ἐλευθέρως. Β Τώρα ἀπέρριψα τὴν ἐντροπὴν καὶ ἐπανήλθα εἰς τὴν παρρησίαν. Καὶ οὔτε ἐδῶ ἀνέφερε ὀνομαστικῶς τὴν ἀντίβλητον γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀπροσδιόριστον τρόπον ἐκφράσεως, κατὰ κάποιον τρόπον μὲ προσωπείον, κατέκρυψε ἐκείνην, πού τόσοον πολὺ τὴν ἐλύπησεν. Δὲν εἶπεν αὐτὸ πού λέγουσιν πολλαὶ γυναῖκες: Τὴν κατήσχυεν ὁ Θεός, συνέτριψε καὶ κατενίκησε αὐτὴν τὴν μιαιφάν καὶ ἀλαζονικὴν καὶ καυχησιολόγον. Ἄλλὰ εἶπεν ἀπλῶς: «Ἦνοιξε διάπλστα τὸ στόμα μου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου. Εἶμαι γεμάτη χαρὰν ἀπὸ τὴν σωτήριον δύναμιν τοῦ Κυρίου». Πρόσεχε νὰ ἴδῃς πῶς διατηρεῖ τὸν ἴδιον κανόνα εἰς ὅλην τὴν προσευχὴν. Ὅπως δηλαδὴ ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχήν: C «Ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδία μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου, τὸ στόμα μου ἤνοιξε διάπλστα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου», ἔτσι καὶ ἐδῶ λέγει: «Εἶμαι γεμάτη χαρὰν ἀπὸ τὴν σωτήριον δύναμιν τοῦ Κυρίου». Δὲν λέγει ἀπλῶς «ἐν σωτηρίᾳ», ἀλλὰ «ἐν σωτηρίᾳ σου». Δὲν χάρω καὶ ἀγάλλομαι, λέγει, ἐπειδὴ ἐσώθην, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐσώθην μὲ τὴν δύναμιν σου. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ψυχὰι τῶν ἁγίων. Περισσότερον ἀπὸ τὰ δῶρα χαίρουσιν διὰ τὸν Θεόν, πού ἔδωκε τὰ δῶρα. Διότι δὲν τὸν ἀγαποῦν διὰ τὰ δῶρα, ἀλλὰ ἀγαποῦν ἐκεῖνα ἐξ αἰτίας του. Καὶ αὐτὸ ἀκριδῶς εἶναι γνώρισμα εὐγνωμόνων δούλων, τὸ νὰ βέτουν τὸν Δεσπότην εἰς ἀνωτέραν μοῖραν ἀπὸ τὰ ἰδικὰ τῶν.

Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα ὡς ἔχομεν καὶ ἡμεῖς, οἷς παρακαλῶ. D Καὶ ἂν ἀμαρτήσωμεν, νὰ μὴ ὑποφέρωμεν ἐπεὶ δὴ τιμωρούμεθα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐξωργίσασμε τὸν Κύριον. Καὶ ἂν ζῶμεν ἐνάρετα, νὰ μὴ χαίρωμεν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐφανήκαμε ἀρεστοὶ εἰς τὸν βασιλεῦτα τῶν οὐρανῶν. Διότι δι' ἓνα σῶφρον καὶ νουνεχῆ, τὸ νὰ συγκρουσθῆ μὲ τὸν Θεόν εἶναι φοβερώτερον ἀπὸ ὅλην τὴν κόλασιν, ὅπως ἀκριδῶς τὸ νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν Θεόν εἶναι ποθητότερον ἀπὸ ὅλην τὴν βασιλείαν. Καὶ μὴ ἀπορήσῃς, ἐπειδὴ πρέπει νὰ συμπεριφερωμεθα πρὸς τὸν Θε-

ὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀφοῦ καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πολλοὶ τηροῦν αὐτὴν τὴν στάσιν. Πολλὰς φορές ἔχομεν γνησίους υἱούς. Καὶ ἂν τοὺς πικράνωμεν παρὰ τὴν θέλησίν μας, αὐτοτιμωρούμεθα καὶ βασανίζόμεθα. Τὸ ἴδιον κάμνομεν καὶ μὲ τοὺς φίλους μας. E Ἐὰν τώρα εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φίλων καὶ τῶν υἱῶν νομιζόμεν, ὅτι τὸ νὰ λυπησώμεν ἐκεῖνους εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ τιμωρηθῶμε ἡμεῖς, τότε πρέπει νὰ ἰσχύη αὐτὸ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ πρέπει νὰ νομιζόμεν ὅτι εἶναι χειρότερον ἀπὸ ὅλην τὴν κόλασιν τὸ νὰ κάμωμεν κάτι ἀπὸ ἐκεῖνα πού δὲν φαίνονται εἰς αὐτὸν ἀγαθὰ. Τοιοῦτος ἦταν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι οὔτε τὰ τᾶγματα τῶν οὐρανίων πνευμάτων, οὔτε οἱ ἄγγελοι δηλαδὴ, οὔτε αἱ δυνάμεις, ἀλλὰ οὔτε αἱ περιστάσεις καὶ τὰ γεγονότα τοῦ παρόντος, οὔτε μέλλοντα γεγονότα, οὔτε αἱ ἐνδοξαὶ ἐπιτυχίαι, πού ὑψώνουσιν τὸν ἄνθρωπον πολὺ, οὔτε αἱ ἄδοξοι ταπεινώσεις, πού τὸν καταρρίπτουσιν εἰς μεγάλη δάση, οὔτε ὅποιαδήποτε ἄλλη κτίσις διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτὴν πού βλέπομεν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς χωρίσῃ καὶ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν μᾶς ἔδειξεν ὁ Θεός διὰ μέσου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας καὶ ἡ ὁποία μᾶς κρατεῖ στενὰ συνδεμένους μαζί του καὶ ἰδιαιτέρως προστατευομένους του».ἰ Καὶ ἡμεῖς, ὅταν μακαρίζωμεν τοὺς ἁγίους μάρτυρας, 743 Ἄ τοὺς μακαρίζωμεν πρῶτον διὰ τὰ τραύματα πού ἐδέχθησαν καὶ μετὰ διὰ τὰ βραβεῖα. Πρῶτον διὰ τὰς πληγὰς καὶ κατόπιν διὰ τοὺς στεφάνους. Διότι τὰ βραβεῖα προέρχονται καὶ ὑψίστανται ἀπὸ τὰ τραύματα καὶ ὄχι τὰ τραύματα ἀπὸ τὰ βραβεῖα.

Ἔτσι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔχαιρε διὰ τὰ λυπηρὰ πού τοῦ συνέβαιναν χάριν τοῦ Χοισταῦ μέλλον. παρὰ διὰ τὰ ἀναθὰ πού τὸν ἀνέμεναν. Καὶ ἐφώνησε λέγων: «Χαίρω διὰ τὰ πθήματα, πού ὑποφέρω, διὰ τὴν σωτηρίαν σας».ἰ Καὶ πάλιν: «Δὲν καυχώμεθα μόνον διὰ τὴν δόξαν πού ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καυχώμεθα καὶ διὰ τὰς θλίψεις».ἰ Κ'ι πάλιν: «Εἶναι δὲ ἀπόδειξις σωτηρίας αἰωνίας διὰ σᾶς, διότι εἰς σᾶς ἔδωθη ἡ χάρις ὄχι μόνον τὸ νὰ πιστεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάσχετε ὑπὲρ τοῦ

1. Ρομ. 8, 30 - 40.
 2. Κολοσ. 1, 24.
 3. Ρομ. 5, 3.

ονόματος του Χριστού.⁷ Ε Πραγματικά, είναι μεγάλη χάρις να αξιωθής να πάθης κάτι διά τον Χριστόν, αφού άμεσαως το στεφάνι είναι ήτοιμασμένον και ή άμοιδή από την μελλοντική ανταπόδασιν δέν θα είναι μικροτέρα. Καί αυτό τό γνωρίζουν όσοι έρασαν ν' αγαπούν τον Χριστόν γνήσια και θερμά.

Τοιαύτη ήταν και ή γυναίκα αυτή, ή όποία ήσθάνετο θερμόν πόθον διά τον Χριστόν και διακαές φίλτρον. Διά τούτο έλεγε «είμαι γεμάτη χαράν από την σωτήριον δύναμιν του Κυρίου». Διότι αυτή δέν είχε τίποτε κοινόν με την γήν, αλλά κατεφρόνει κάθε ανθρωπίνην βοήθειαν και είχε πτερωθή με την χάριν του Πνεύματος και ήταν μεταρραιωμένη και δι' όλα απέδλεπε προς τον Θεόν και από εκεί έζητεί την λύτρωσιν από τά έπικείμενα δεινά. C Πραγματικά, έγνωρίζεν, έγνωρίζε καλά, ότι τά ανθρώπινα, όποια και άν ήσαν, μιμούνται την φύσιν αυτών που τά έδωσαν. Διότι χρειάζομεθα εις όλας τάς περιπτώσεις την άνωθεν συμπάρσασιν, άν θεοδώς πρόκειται να στηριχθώμεν επί ασφαλούς άγκύρας. Διά τούτο και κατέφυγε προς αυτόν δι' όλα και, αφού έλαβε την χάριν, έχαιρε περισσώτερον διά τον δωρητήν και έλεγεν ευχαριστούσα: «Δέν υπάρχει άπολύτως κανένας άλλος άγιος, όπως είναι ο Κύριος, ούτε κανένας άλλος δικαίος όπως είναι ο δικαίος Θεός μας. Δέν υπάρχει κανένας άλλος άγιος, πλην από σε Κύριε».⁸ Διότι ή κρίσις του είναι χωρίς προκατάληψιν, και ή άπόφασίς του είναι καθαρά και αδιάβλητος. Είδες σκέψιν ψυχής ευγνώμονος; D Διότι δέν ειπε προς τον εαυτόν της. Τι μέγα μου έδόθη; Τι περισσώτερον από τους άλλους; Αυτό που ή αντίζηλος τό έλαβε πρό πολλού και εν άφθονία, έγώ τό έλαβα ύστερα από πολλόν χρόνον, με κόπον και δάκρυα και ίκεσίας και με πολλόν μόχθον. Άλλά, επειδή είχε όρθως πεποθήσει διά την πρόνοιαν του Θεού. δέν ζητεί από τον Κύριον ευθύνας διά τά γενόμενα, πράγμα που κάνουν πολλοί άνθρωποι και κρίνουν τον Θεόν κάθε ήμέραν. Καί άν Ιδούν άλλον μεν να πλουτή, άλλον δε να πένεται, κινούν μωρίς έπικρίσεις κατά της προνοίας αυτού.

Τι κόμνεις, άνθρωπε; E 'Ο Παύλος δέν σου επέτρεψε να κατηγοής τον σύνδουλόν σου, λέγων: «'Ωστε μη κά- νετε κωμίαν κρίσιν πρό του ώρισμένου καιρού, μέχρις ο- του έλθη ο Κύριος».⁹ Καί σύρεις τον Κύριον εις τό δικα-

7. Φιλιπ. 1, 29.
8. Α' Κορινθ. 2, 2.
9. Α' Κορινθ. 4, 5.

στήριον και του ζητείς λόγον διά τά πεπραγμένα και δέν φριττείς, δέν φοβείσαι; Καί, πές μου, ποιάς συγγνώμης θα τύχης, ποίαν άπολογίαν θα έχης να κάμης, λαμβάνων κάθε ήμέραν και κάθε ώραν τόσας άποδείξεις διά την πρόνοιαν του Θεού, και από την φαινομενικήν άνωμαλίαν σχε- τικώς με τον πλούτον και την πενίαν να καταδικάζης την άρμονίαν του κόσμου, και μάλιστα άδικώς; 744 A 'Εάν δ- μως ήθελες να εξετάσης τό πράγμα με την προσήκουσαν σκέψιν και με βαυτεράν διείσδυσιν, άκόμη και άν δέν ύ- πήρχε τίποτε άλλο που συνιστά την θείαν πρόνοιαν, θα την άπεδείκνυε σαφέστατα ο πλούτος και ή πενία. Διότι, άν άφαιρέσης την πενίαν θα καταλύσης όλην την συγκρό- τησιν του θίου και θα καταστρέψης την ζωήν μας. Καί ο- τε ναύτης, ούτε κυβερνήτης, ούτε γεωργός ούτε οικοδό- μος ούτε ύφαντουργός ούτε ύποδηματοποιός, ούτε φυ- λουργός, ούτε σιδηρουργός ούτε δυσροδείψης, ούτε άρτο- ποιός ούτε κανένας άλλος επαγγελματίας θα ύπάρξη. Άν όμως λείψουν αυτοί, έλειψαν τά πάντα. B 'Ενώ τώρα, ή ά- νάγκη που προέρχεται από την πενίαν, έπικαθημένη, ως άρίστη διδασκάλισσα, εις καθέναν από αυτούς, τους ώθει όλους προς την εργασία και παρά την θέλησίν των. 'Εάν έπρόκειτο να είναι πλούσιοι όλοι, όλοι θα έζων εν άργία. Καί έτσι θα έχανοντο και θα κατεστρέφοντο όλα. 'Εκτός δε από την έπιχειρηματολογίαν αυτήν, πάλιν είναι εύκο- λον να τους άποστομώση κανένας και κατ' άλλον τρόπον, από τάς ίδίας αυτών κατηγορίας που άπαγγέλλουν.

Πές μου, διά ποίον λόγον κατηγορείς την πρόνοιαν του Θεού; 'Επειδή ο ένας έχει περισσώτερα χρήματα κι ο άλλος ολιγώτερα; Τι θα ειπής λοιπόν; Άν εις τά ανα- γκαϊώτατα, που έχουν μεγαλύτεραν σημασίαν και στηρί- ζουν όλην μας την ζωήν, άν λοιπόν εις αυτά άποδειξώμεν ότι ύπάρχει Ισότης δι' όλους τους ανθρώπους, C θα παρα- δεχθής την πρόνοιαν του Θεού; Είναι άπόλυτος ανάγκη. Διότι, εάν τό γεγονός ότι δέν άπολαμβάνουν όλοι έξ Ισου ένα πράγμα, έννοώ τά χρήματα, άποδεικνύη ότι δέν ύ- πάρχει καμία πρόνοια, τότε άν άποδειχθί ότι άπολαμβά- νουν έξ Ισου όλοι όχι ένα πράγμα ούτε τόσον εύτυχές, άλ- λά τά περισσώτερα και πολύ σημαντικώτερα, είναι φανε- ρόν ότι θα άναγκασθής, και χωρίς να τό θέλγης να παραδε- χθής την πρόνοιαν του Θεού. 'Εμπρός λοιπόν, ως προω- ρήσωμεν εις τά αγαθά που στηρίζουν την ζωήν μας και δε τα διερευνήσωμεν με ακρίθειαν και δε Ιδωμεν. εάν εις αυτά ο πλούσιος ύπερέχη του πτωχού. D Παραδείγματος χά-

ριν, ὁ πλούσιος ἔχει κρασί ἀπὸ τὴν θάσσην καὶ ἄλλα παρόμοια ποτὰ εὐχάριστα, παρεσκευασμένα μὲ πολλὰ καρυκεύματα. Naί, ἀλλὰ αἱ πηγαὶ τῶν ὕδατων εἶναι δι' ὄλους κοιναί, καὶ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Ἴσως ἐγέλασες πού ἤκουσες αὐτὴν τὴν ἰσότητα. Σκέψου λοιπὸν πόσον πολυτιμότερα εἶναι ἡ φύσις τοῦ ὕδατος ἀπὸ οἰνοδήποτε οἴνου, καὶ πόσον ἀναγκαϊότερον καὶ χρησιμώτερον εἶναι τὸ ὕδωρ. Καὶ τότε θὰ καταδικάσῃς τὸν ἑαυτῶν σου καὶ θὰ μάθῃς τὸν ἀληθῆ πλοῦτον τῶν πτωχῶν. Διότι, ἂν λείψῃ ὁ οἴνος, δὲν πρόκειται νὰ προκύψῃ μεγάλη θλάθῃ εἰς κανένα παρὰ μόνον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἄν ὁμως στερεύσῃ κάποιος τὰς πηγὰς τοῦ ὕδατος καὶ ἐξαφανίσῃ τὸ στοιχεῖον αὐτό, τότε θ' ἀνατρέψῃ ὅλην τὴν ζωὴν μας καὶ θὰ ἀφανίσῃ ὅλας τὰς τέχνας. Καὶ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιζήσωμεν οὔτε δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ ὁμῶς θὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι καὶ μὲ ἓνα θάνατον μαρτυρικῶν καὶ ἀξιοθρήνητων.

Ἵστε εἰς τὰ ἀναγκαϊότατα, ποὺ στηρίζουν τὴν ζωὴν μας, ὁ πτωχὸς δὲν ὑστερεῖ καθόλου, ἀλλὰ, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται παράδοξον, καὶ ὑπερέχει τοῦ πλουσίου. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κάποιος πολλοὺς πλουσίους νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ὑδραποσίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος ποὺ συνήθως προκαλεῖται ἀπὸ τὸν τρυφήν διον. Ἐνῶ ὁ πτωχὸς εἰς ὅλην τὴν ζωὴν ἀπολαμβάνει ἀφόθως τὸ ὕδωρ τρέχον εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὕδατων.⁷⁴⁵ Ἄ ὦσάν νὰ εἶναι πηγὰὶ μέλιτος καὶ ἀντλεῖ καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ ἐκεῖ πραγματικὴν καὶ καθαρὰν ἡδονήν. Καὶ ποία εἶναι ἡ φύσις τοῦ πυρός; Δὲν εἶναι ἀναγκαϊότερα ἀπὸ μωρὸς θησαυρὸς καὶ ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινον πλοῦτον; Καὶ αὐτὸς ὁ θησαυρὸς πάλιν χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως ἐξ Ἰσοῦ ἀπὸ τὸν πλοῦτον καὶ τὸν πτωχόν. Ἡ ὠφέλεια ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀέρα εἰς τὰ σώματά μας, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, φθάνει μῆπως περισσότερο εἰς τοὺς πλουσίους καὶ ὀλιγώτερον εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐκείνοι τὸ βλέπουν μὲ τέσσαρας ὀφθαλμοὺς, ἐνῶ αὐτοὶ μὲ δύο; Ἄλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ κανένας αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Διότι τὸ μέτρον τῆς ἀπολαύσεως εἶναι τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Ἐ μᾶλλον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δύναται τις νὰ ἴδῃ, ὅτι οἱ πτωχοὶ ὑπερέχουν, καθ' ὅσον ἔχουν καὶ ἰσχυρότερας τὰς αἰσθήσεις καὶ δεύτερον τὸ δῆγμα καὶ ἀκριβεστέρας ὅλας τὰς αἰσθητηρίους λειτουργίας. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπολαμβάνουν γνησιωτέραν τὴν ἡδονὴν καὶ ἐντροφῶν περισσότερο καὶ χαίρουν μὲ τὴν θεὰν τῆς κτίσεως.

Καὶ ὄχι μόνον εἰς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ποὺ μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὴν φύσιν, θὰ ἴδῃς μεγάλην ἰσότητα ἢ μᾶλλον θὰ ἴδῃς, ὅτι ὑπερέχουν οἱ πτωχοὶ. Καὶ πραγματικά, ὁ ὕπνος, ὁ γλυκύτερος καὶ ἀναγκαϊότερος ἀπὸ κάθε ἀπόλαυσιν, καὶ χρησιμώτερος ἀπὸ οἰνοδήποτε τροφήν, εἶναι εὐκολώτερος εἰς τοὺς πτωχοὺς παρὰ εἰς τοὺς πλουσίους. Καὶ δὲν εἶναι μόνον εὐκολώτερος, ὅσον εἶναι καὶ ἀτάραχος. Διότι εἰς τοὺς πλουσίους τὸ γεγονός, ὅτι τρώγουν χωρὶς νὰ πεινοῦν, ὅτι πίνουν χωρὶς νὰ διψοῦν, ὅτι κοιμῶνται χωρὶς νὰ νυστάζουν, συνήθως διαλύει τὴν ἡδονὴν ἀπὸ ὄλας αὐτὰς τὰς λειτουργίας. Διότι δὲν εἶναι τοιαύτη ἡ φύσις τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη τῆς χρήσεως καθιστᾷ τὸ καθεστὶ εὐχάριστον εἰς ἡμᾶς. Καὶ συνήθως δὲν εὐφραίνεισαι τόσο πολύ, ὅταν πίνῃς οἶνον γλυκὺν καὶ εὐώδη, ὅσον εὐφραίνεισαι ὅταν εἶσαι διψασμένος καὶ πίνῃς νερό. Δὲν εὐφραίνεισαι τόσο νὰ τρώγῃς γλυκίσματα, ὅσον εὐφραίνεισαι νὰ τρώγῃς, ὅταν πεινᾷς. Δὲν εὐφραίνεισαι τόσο νὰ κοιμᾷσαι ἐπάνω εἰς στρώμα μαλακόν, ὅσον νὰ νυστάξῃς καὶ νὰ κοιμᾷσαι. Πράγματα τὰ ὁποῖα συναντῶμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς παρὰ εἰς τοὺς πλουσίους. Ἐ Τὰ σχετικὰ πάλιν μὲ τὴν ὑγίαν καὶ τὴν σωματικὴν εὐεξίαν γενικῶς δὲν εἶναι κοινὰ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς; Μήπως δύναται κανένας νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι μόνον οἱ πτωχοὶ ἀρρωσταίνονται καὶ οἱ πλούσιοι παραμένουν διὰ παντός μὲ ὑγίαν ἀδιατάρακτον; Ἀπεναντίας μάλιστα. Δύνασαι νὰ παρατηρήσῃς ὅτι οἱ πτωχοὶ δὲν προσβάλλονται εὐκολὰ ἀπὸ ὄνιστα νοσήματα, τὰ ὁποῖα θλαστάνουν παντοῦ εἰς τὰ σώματα τῶν πλουσίων. Ποδαλγίαι καὶ νοκοκέφαλοι καὶ παραλύσεις καὶ ἀερόπνευτοι παθήσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ πονηρὰ καὶ διεφθαρμένα ρεύματα ἐνοχλοῦν συνήθως αὐτοὺς ποὺ ζοῦν εἰς τὴν τρυφήν, ποὺ μυρίζουν ἀρώματα, καὶ ὄχι αὐτοὺς ποὺ μοχθοῦν καὶ ταλαιπωροῦνται. Ἐ καὶ ἐξοικονομοῦν τὸ καθημερινὸν των μὲ τὴν ἐργασίαν των.

Δι' αὐτὸ καὶ αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μέσα εἰς τὴν τρυφήν εἶναι ἀθλιώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπάιτας. Καὶ αὐτὸ δὲν δύναται νὰ τὸ ἀρνηθοῦν οὔτε οἱ ἴδιοι. Πολλὰς φορές, θεβαίως, ἔνας πλούσιος κατάκοιτος εἰς μαλακὸν στρώμα, περιβαλλόμενος ἀπὸ ὑπέρτατος καὶ θεραπευτικῆς ποὺ τὸν περιποιοῦνται ὅλοι μετὰ προσοχῆς, ὅταν ἤκουσεν εἰς τὸ στενὸν κάποιον πτωχόν ποὺ ἐζήτηε ἄστρον, ἐδάκρυσε καὶ ἐπένευξε καὶ ἠῤῥαγετὸ νὰ ἦταν ἐπάιτης.⁷⁴⁶ Ἄ ἔγωγε ὁμως τὴν ὑγίαν του, παρὰ νὰ ἔχη τόσα πλοῦτη καὶ νὰ εἶναι ἀρρωστος.

Και όχι μόνον εις τὴν υγείαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τεκνοποίησιν θὰ ἰδοῦμε, ὅτι εἰς τίποτε δὲν ὑπερέχει ὁ πλούσιος ἀπὸ τὸν πτωχόν. Ἄλλὰ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δὲ ὑπάρχει καὶ ἡ πολυτεκνία καὶ ἡ ἀτεκνία. Μᾶλλον καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δύναται νὰ ἰδῆ ὁ καθένας τὸν πλούσιον νὰ ὑστερῆ. Διότι ὁ πτωχός, καὶ ἂν δὲν γίνῃ πατέρας, δὲν ὑποφέρει πολὺ. Ἐνῷ ὁ πλούσιος, ὅσον βλέπει τὴν περιουσίαν του νὰ αὐξάνῃ, τόσον ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀτεκνίαν καὶ δὲν αἰσθάνεται καμμίαν ἀπόλαυσιν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν κληρονομίου. Ἡ κληρονομία τοῦ πτωχοῦ, κὶ ἂν ἀποθάνῃ ἀτεκνος, ἅ καθὼς δὲν τὴν διεκδικεῖ κανένας διὰ τὴν μηδαινότητά της, μεταδιδάζεται εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς του. Ἐνῷ ἡ κληρονομία τοῦ πλουσίου, ποῦ προσελκύει ἀπὸ παντοῦ πολλὰ δέλεματα, συνήθως μετὰ τὸν θάνατόν του περιέρχεται εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του. Καὶ συμβαίνουν αὐτὰ, ἐνῷ ἐκεῖνος ζῆ καὶ τὰ βλέπει εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ δι' αὐτὸ ἡ ζωὴ του γίνεται χειρότερη καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον διότι περιμένει ὅτι τὸ ἴδιον θὰ συμβῆ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν του περίπτωσιν.

Μά, μήπως ὁ θάνατος δὲν εἶναι κοινὸς δι' ἄλους; Δὲν συμβαίνουν πρόωροι θάνατοι καὶ εἰς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς; Καὶ μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἀποσυντίθεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὸ σῶμα καὶ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου, καὶ γίνεται τέφρα καὶ κόνις, καὶ γεννᾷ σκώληκας; Ἐνῷ ἄλλὰ, θὰ εἰπῆς, τὰ ἐντάφια δὲν εἶναι κοινά. Καὶ τί τὸ φελοῦς; Διότι, ὅταν φορτώσῃς τὸν πλούσιον μὲ πολυτελεῖ καὶ χρυσοποικιλτον οτολήν, τίποτε ἄλλο δὲν προκαλεῖ περισσότερο, ὅσον τὸ μῖσος, καὶ ἐντέλεις τὴν κατακραυγὴν καὶ ἀνοίγεις τὰ στόματα ἄλων ἐναντίον τοῦ νεκροῦ καὶ προκαλεῖς ἀναριθμήτους κατάρτας ἐναντίον του καὶ ἐξάπτεις τὴν διαβολὴν σφοδρότεραν καὶ ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἀφοῦ καθένας διαρρηγνύει τὰ ἱμάτιά του καὶ πνίγεται ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ καταράται τὸν νεκρόν, ὅτι ὅτε καὶ μετὰ τὸν θάνατον δὲν κατενίκησε τὴν μαῖνίαν του διὰ τὰ χρήματα. Καὶ δὲν εἶναι τούτο μόνον τὸ φοβερόν, ἀλλὰ ἀνοίγει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κλεπτῶν. Ὡστε ἡ μεγαλύτερα περιποίηση γίνεται ἀφορμὴ μεγαλύτερας ἀσχημοσύνης εἰς ἄραος του. Πραγματικὰ τὸ πῶμα τοῦ πτωχοῦ δὲν θὰ ἐσκέπτετο κανένας νὰ τὸ ἀπογυμνώσῃ. Διότι ἡ εὐτέλεια τῶν ἱματίων του προφυλάσσει τὴν περιβολὴν τοῦ σώματος. Ἐδῶ κλειδιά καὶ μοχλοὶ καὶ θύραι καὶ φύλακες καὶ ἄλλα εἶναι ἀχρεῖαστα καὶ μάταια, διότι ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων εἶναι ἐκείνη ποῦ ὠθεῖ ἄλλους ἐπιβιβῶνται εἰς αὐτὰς τὰς κα-

κουργίας, νὰ τὰς ἀποτολμοῦν. Ὡστε ἡ μεγαλύτερα τιμὴ ἐπιφέρει μεγαλύτεραν προσβολὴν εἰς τὸν νεκρόν. Καὶ αὐτὸς ποῦ ἐτάφη πτωχικὰ ἀναπαύεται καὶ ἀπολαμβάνει τὴν τιμὴν, ἐνῷ αὐτὸς ποῦ ἐτάφη μὲ πολυτελεῖ ἐντάφια γυμνώνεται καὶ ἀτιμάζεται. Ἐὰν δὲν ἐγένετο τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ὅτε πάλιν αὐτὸς εἶχε νὰ κερδίσῃ τίποτε περισσότερο, ἔτι πλὴν μόνον ὅτι θὰ παραθέσῃ πλουσιωτέραν τράπεζαν εἰς τὸν σκώληκα καὶ ἡ σήψις θὰ γίνῃ περισσώτερα. Πῆς μου, αὐτὰ εἶναι ἄξια μακαρισμῶν; Καὶ ποῖος εἶναι τόσον ἀβλῖος καὶ ταλαίπωρος, ὥστε νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δι' αὐτὰ ἀξιοζήλευτος;

Ὅχι δὲ μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα εἶναι πρὸς ἓνα, ἂν τὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ διερευνησωμεν, θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ πτωχοὶ ὑπερέχουν τῶν πλουσίων κατὰ πολὺ. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ ἀναλογιζόμενοι μὲ ἀκρίθειαν καὶ μεταδίδοντες αὐτὰ καὶ εἰς ἄλους τοὺς ἄλλους⁷⁴⁷ Α (διότι λέγει «μὲ τὰς ὑποδείξεις σου εἶδε εἰς τὸν σοφὸν ἀφορμὴν διορθώσεώς του καὶ δελτώσεως, καὶ θὰ γίνῃ σοφώτερος καὶ συνετώτερος»)⁷⁴⁸ καὶ ἐνθυμούμενοι διαρκῶς τούτο, ὅτι δηλ. οἱ πλούσιοι δὲν ἔχουν νὰ κερδίσουν ἀπὸ τὴν χρηματικὴν τοὺς περιουσίαν τίποτε περισσότερο, παρὰ μόνον φροντίδα καὶ ἀγωνία καὶ φόβους καὶ κινδύνους, ἃς μὴ νομίζωμεν ὅτι ὑστεροῦμεν τῶν πλουσίων. Διότι ἂν ἐπαγρυπνώμεν, θὰ πλεονεκτήσωμεν καὶ εἰς τὰ πράγματα ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα τὰ παρόντα. Διότι καὶ χαρὰν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀγαθὴν δόξαν καὶ σωματικὴν υγείαν καὶ εὐγένειαν ψυχῆς καὶ καλὰς ἐλπίδας καὶ βραδύτητα εἰς τὸ ἁμαρτάνειν, ἄλλ' αὐτὰ θὰ τὰ εὐρῆς μᾶλλον εἰς τοὺς πτωχοὺς παρὰ εἰς τοὺς πλουσίους. Β "Ἄς μὴ γογγύσωμεν λοιπὸν ὡσάν τοὺς ἄφρονες δούλους, ὅτε νὰ κατηγορῶμεν τὸν Δεσπότην, ἀλλὰ εἰς ἄλλα νὰ τὸν εὐχαριστῶμεν καὶ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἓνα μόνον πρᾶγμα εἶναι φοβερόν, ἡ ἁμαρτία, καὶ ἓνα μόνον εἶναι ἀγαθόν, ἡ δικαιοσύνη. Ἄν λοιπὸν ἔχωμεν τοιαύτην διάθεσιν, δὲν θὰ προσβληθῶμεν ὅτε ἀπὸ νόσου, ὅτε ἀπὸ πένιαν, ὅτε ἀπὸ ἀτιμίας, ὅτε ἀπὸ κανένα ἄλλο ἐξ αὐτῶν, ποῦ θεωροῦνται λυπηρά. Ἄλλὰ ἀφοῦ γευθῶμεν τὴν καθαρὰν ἀπόλαυσιν ἀπὸ ἄλλα, θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα, μαζὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ*

Α ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΙΑΣ

ΕΞΕΡΩΝΗΘΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΝ ΤΟΥ ΑΙΟΥ ΤΗΝ ΕΒΡΑΙΑΝ.

Ἡ τρικυμία εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ δὲν κατάρθωσε νὰ ἐμ-
ποδίσῃ τὴν προθυμίαν τῶν προσελθόντων. Οἱ πειρασμοὶ
εἶναι πολλοὶ, ἀλλὰ δὲν συνέτριψαν τὸν πόθον σας. Ἡ Ἐκ-
κλησία καταπολεμεῖται ἀκαταπαύστως καὶ νικᾷ, δέχεται
τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς καὶ ὑπερτερεῖ αὐτῶν. Ὁ-
σον οἱ ἄλλοι τὴν ἐπιβουλεύονται, τόσο αὐτὴ δυναμώνει.
Καὶ τὰ μὲν κύματα διαλύονται, ἐνῶ ὁ θράχος ἰσταται ἀ-
κλόνητος. Τὴν ἡμέραν διδασκαλία, τὴν νύκτα δλουκτί-
αι.⁴³³ Ἡ ἡμέρα ἀμιλλᾷται πρὸς τὴν νύκτα. Ἐκεῖ γίνον-
ται συνάξεις, καὶ ἐδῶ συνάξεις. Ἡ νύκτα καθιστᾷ τὴν ἀγο-
ρὰν ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ προθυμία εἶναι σφοδρότερα ἀπὸ τὴν
φωτιά. Δὲν ἔχετε ἀνάγκην παραινέσεως καὶ ἐπιδεικνύετε
τὴν προθυμίαν σας. Ποίος δὲν θὰ ἐκπλαγῇ; Ποίος δὲν θὰ
θαυμάσῃ; Ὅχι μόνον δὲν ἔλειψαν οἱ ἰδικοὶ μας, ἀλλὰ προσ-
ῆλθαν καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν εἶναι ἰδικοὶ μας.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς. Ὁ-
πως δηλαδὴ ἡ βροχὴ ποὺ πίπτει εἰς τὴν γῆν ζωογονεῖ τὰ
σπέρματα, ἔτσι καὶ ὁ πειρασμὸς εἰσερχόμενος εἰς τὴν ψυ-
χὴν ἐξάπτει τὴν προθυμίαν. Εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἡ
Ἐκκλησία μένει ἀπτόητος. Ὁ θάνατος καὶ αἱ ὄργανωμέ-
ναι δυνάμεις τοῦ κακοῦ δὲν θὰ ὑπερισχύσουν καὶ δὲν θὰ
κατανικήσουν τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ὅπια θὰ εἶναι αἰώνιος
καὶ ἀθάνατος. Ὡς Ὅποιος πολεμεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, κατα-
στρέφει τὸν ἑαυτόν του, ἐνῶ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἀποδει-
κνύει ἰσχυρότεραν. Ὅποιος καταπολεμεῖ τὴν Ἐκκλησίαν,

* Ἐξερωνήθη εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, μετὰ τὴν ἐπίστροφον ἐκ τῆς
ἐβραίας τοῦ (408).

1. Ματθ. 16, 18.

τὴν ἰδικὴν του ἰσχὺν καταβάλλει, ἐνῶ καθιστᾷ λαμπρότε-
ρον τὸ ἰδικόν μας πρόπαιον. Ὁ Ἰώβ ἦταν καλὸς καὶ πρὸ
τοῦ πειρασμοῦ. Μετὰ δμως ἀπὸ αὐτὸν ἐφάνη ἀνώτερος.
Δὲν ἦταν τόσο ὠραῖος, ὅταν ἦταν ὑγιής εἰς τὸ σῶμα, ὅ-
σον ἦταν ὠραῖος, ὅταν ἐστεφανώνετο ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν
πληγῶν του. Ποιῖ μὴ φοβηθῆς τὸν πειρασμόν, ἐὰν ἔχῃς
τὴν ψυχὴν σου προητομασμένην νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ.
Δὲν θάλαπτι ἡ θλίψις, ἀλλὰ σφρηλατεῖ τὴν ὑπομονήν.
Ὅπως ἡ κάμινος δὲν θάλαπτι τὸν χρυσόν, ἔτσι καὶ ἡ θλί-
ψις δὲν διαθρώνει τὸν γενναῖον. Τί ἐξασφαλίζει ἡ θλίψις
εἰς αὐτόν; Τὸν ἀποδίδει καθαρόν. Τί ἐξασφαλίζει ἡ θλίψις
εἰς αὐτόν, ποὺ τὴν ὑπομένει; Τὴν ὑπομονήν. Ὁ τὸν καθι-
στά ὀψηλόφρονα, ἐκρίζωνει τὴν ἀδιαφορίαν, συγκεντρῶ-
νει τὴν ψυχὴν, καθιστᾷ φρονιμωτέραν τὴν σκέψιν.

Ἐπροκάλεσαν τὸν πειρασμόν, διὰ νὰ ἀπελάσουν τὰ
πρόβατα καὶ συνέδη τὸ ἀντίθετον, διότι ὁ πειρασμὸς εἰσ-
ήγαγε τὸν ποιμένα. Εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκειται ἡ
ἰδικὴ μας ὑπόθεσις; Εὐδοκίμει καὶ δοξάζεται. Εἰς ποῖαν
κατάστασιν εὐρίσκονται τὰ πράγματα ἐκείνων; Εἰς τὴν
καταισχύνῃ. Ποῦ εὐρίσκειται, λοιπόν, ἡ ὑπόθεσις των;
Ἄλλὰ οὔτε φαίνονται καν. Περιέρχονται τὴν ἀγορὰν καὶ
δὲν βλέπω κανένα. Φύλλα, λοιπόν, ἦσαν καὶ εἰς τὴν πρῶ-
την πναὴν τοῦ ἀνέμου ἔπεσαν κάτω. Ἄχαρα ἦσαν καὶ ἐ-
ξανημίσησαν καὶ ἐφάνη ὁ σίτος ὠριμος. Μόλυβδος ἦταν
καὶ ἔλειψε καὶ ἔμεινε ὁ χρυσὸς καθαρὸς. Ποίος τοὺς κα-
ταδιώκει; Οὐδεὶς. Ἄλλὰ ἔχουν μέσα των τὸν ἐχθρόν. τὴν
ἴδιαν τὴν συνεῖδησίν των. μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ Γνωρίζου
τί ἔπραξαν. Διότι καὶ ὁ Κάιν ἤθελε νὰ σφάξῃ τὸν ἀδελφόν
του. Ἄλλὰ, ὅταν ἤθελε νὰ τὸν σφάξῃ, ἡ ἐπιθυμία του ἀν-
θρῶσεν. Ὅταν διως διέπραξε τὸ ἁμάρτημα, περὶ ἠόγητο
δλην τὴν οἰκουμένην με στεναγμόν καὶ τοῦμον. Ἄυτοὶ ἐ-
βῶ, ἀν καὶ δὲν ἔσφαξαν εἰς τὴν πράξιν. ἔσφαξαν δμως με
τὴν διάθεσίν των. Ἡ σφαγὴ ἐπροχώρησε εἰς τὸ σημεῖον
ποὺ ἠμπόρεσε νὰ τὴν φθάσῃ ἡ πονηρία των. Καὶ ἡ ζωὴ
ἐσώθη χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ σὰς
λέγω, διὰ νὰ προετοιμάσω τὴν προθυμίαν σας νὰ μὴ φο-
βηταί τὸν πειρασμόν. Εἶσαι δαίμον; Μὴ σοθεῖσαι τὰ κύ-
ματα. «Διότι ἐπᾶν εἰς τὸν θράχον τῆς ἀληθινῆς πίστεως
ποὺ ὠμολόγησες, γενόμενος με τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν ὁ
πρῶτος λίθος τῆς πνευματικῆς μου οἰκοδομῆς, θὰ οἰκοδο-

1. Πράξ. Ρωμ. 5, 8.

2. Πράξ. Γεν. 1, 3-16.

μήσω την Ἐκκλησίαν μου, ὁ θάνατος δὲ καὶ αἱ ὄργανω-
μένοι δυνάμεις τοῦ κακοῦ δὲν θὰ ὑπερισχύουσιν καὶ δὲν θὰ
κατανικήσουν τὴν Ἐκκλησίαν»,⁴ λέγει. Ἐ. Οἱ πόλεμοι εἶναι
ἀλλοτε ἐξωτερικοί, ἀλλοτε ἐμφύλιοι. Ἀλλὰ κανένας δὲν
δύναται νὰ καταποντίσῃ τὸ σκάφος.

⁴³⁴ Α Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταναλώσωμεν δλον τὸν χρό-
νον μὲ τὰ ἐγκλήματα ἐκείνων, ἄς τοὺς παραδώσωμεν εἰς
τὸν φόβον τῆς συνειδήσεως, ἄς ἀφήσωμεν τὸν δῆμιον νὰ
ταλανίζῃ τὴν ψυχὴν των καὶ τὸν διαλογισμὸν τῶν ἀνο-
σιῶν ἐπιθυμιῶν των, ἄς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ εἶναι φυγάδες,
χωρὶς νὰ τοὺς καταδιώκῃ κανένας, ἄς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ
εἶναι ἀτιμοί, χωρὶς νὰ τοὺς πολεμῇ κανένας καὶ ἡμεῖς ἄς
παραθέσωμεν τὴν συνήθη μας τράπεζαν. Διότι δὲν εἶναι
ἀρθρὸν νὰ ἀναλώσωμεν τὸν χρόνον μὲ τὰ ἐγκλήματα τῶν
ἐχθρῶν, καὶ νὰ παραδλέψωμεν τὰ παιδιά, τὰ ὅποια λειώ-
νουν ἀπὸ τὴν πείναν.

Χθὲς, λοιπὸν, μᾶς παρέθεσε τὴν τράπεζαν ὁ Παῦλος,
σήμερον ὁ Ματθαῖος.⁵ Χθὲς ὁ σκηνοποιοῦς, σήμερον ὁ τε-
λώνης, Β Χθὲς ὁ θλάσφημος, σήμερον ὁ ἀρπαξ. Χθὲς ὁ
δικῶκτης τοῦ χριστιανισμοῦ, σήμερον ὁ πιλεονέκτης. Ἀλλὰ
ὁ θλάσφημος δὲν ἔμεινε θλάσφημος, ἀλλὰ ἔγινε ἀπόστο-
λος. Καὶ ὁ ἀρπαξ δὲν ἔμεινε ἀρπαξ, ἀλλὰ ἔγινε εὐαγγε-
λιστής. Ἀναφέρω καὶ τὴν προηγουμένην κακίαν των, καὶ
τὴν μετὰ ταῦτα ἀρετὴν των, διὰ νὰ μάθῃς πόσον μεγάλη
εἶναι ἡ ὠφέλεια τῆς μετανοίας, διὰ νὰ μὴ ἀπελπισθῆς πο-
τὲ διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Οἱ διδάσκαλοι μας πρὸ τῆς με-
τανοίας ἔλαμπαν ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ ὕστερον ἔλαμ-
ψαν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, ὁ τελώνης καὶ ὁ θλάσφημος, αἱ
κορυφαὶ τῆς κακίας. Διότι τί εἶναι τὸ τελώνιον; Ἐἶναι ἀρ-
παγὴ νόμιμος, δια γεμάτην παρρησίαν, ἀδικία πού ἔχει συν-
νήγορον τὸν νόμον. Ὁ τελώνης εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ
τοὺς ληστὰς. Τί εἶναι τὸ τελώνιον; Βία πού τὴν ὑπερα-
σπίζει ὁ νόμος καὶ ἔχει δῆμιον τὸν ἱατρόν. Τὸ ἐνοήσατε
αὐτὸ πού εἶπα; Οἱ νόμοι εἶναι ἱατροὶ καὶ γίνονται καὶ δῆ-
μιοι. Διότι δὲν θεραπεύουν τὴν πληγὴν, ἀλλὰ τὴν μεγα-
λύνουν. Τί εἶναι λοιπὸν τὸ τελώνιον; Ἀναίσχυτος ἀμαρ-
τία, ἀπροφάσιτος ἀρπαγὴ, χειρότερα καὶ ἀπὸ τὴν λη-
στείαν. Διότι ὁ ληστὴς ἐπὶ τέλους ἐντρέπεται πού κλέπτει

1. Ματθ. 16, 18.
5. Θὰ λέγῃ, ὀφθαλμῶ, τὸ θέμα τῆς ἡμιλίας πού ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον
τοῦ Ματθαίου, ἐνῶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχεν ἀρπάξαι ἐπὶ 86-
μικτος ληθέντος ἐκ τινος τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου.

ἐνῶ αὐτὸς καμαρώνει πού ἀρπάζει.

Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ τελώνης ἔγινε μονομίας εὐαγγελιστής.
Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Ἰ «Ὑὸν ἔβουε, ὀφθαλμῶ, ἀπὸ ε-
κεῖ καὶ διεβαῖνε πᾶσιον τῆς λιμνῆς, εἶδεν ὁ ἱησοῦς ἕνα
ἀνθρώπον, πού ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν τῆς εἰσπράξε-
ως τῶν φόρων καὶ ὁ ὁποῖος τῶρα ὀνομάζεται Ματθαῖος.
Καὶ εἰς τὸν τελώνην αὐτὸν λέγει ὁ ἱησοῦς: «Ἀκολουθεῖ
μες.» Πόσον μεγάλη ἡ δυναμὶς τοῦ λόγου! Εἰσηλθε τὸ ἀγ-
γιστρον καὶ ἔκαμε στρατιώτην τὸν αἰχμάλωτον, τὸν πη-
λόν, τὸν μετέβαλεν εἰς χρυσόν. Εἰσηλθεν τὸ ἀγγι-
στρον. «Καὶ ἐκεῖνος ἐσηκώθη καὶ τὸν ἠκολούθησε». Εὐ-
ρίσκειτο εἰς τὸν θυθὸν τῆς κακίας καὶ ἀνεδη εἰς τὴν ἀψίδα
τῆς ἀρετῆς. Κανένας, λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, νὰ μὴ ἀπελ-
πίσεται διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἡ πονηρία δὲν εἶναι ἐμφυ-
τον κακόν. Ἐχομεν τιμηθῆ μὲ ἐλευθέραν βούλησιν. Εἶσαι
τελώνης; Δύνασαι νὰ γίνῃς εὐαγγελιστής. Εἶσαι ληστής; Δύνα-
σαι νὰ γίνῃς ἀπόστολος. Εἶσαι ληστής; Δύνα-
σαι νὰ ληλατήσῃς τὸν παράδεισον. Εἶσαι μάγος; Δύνα-
σαι νὰ προσκυνήσῃς τὸν Δεσπότην. Ἐ Δὲν ὑπάρχει κακία
πού νὰ μὴ καταλύεται μὲ τὴν μετάνοιαν. Διὰ τοῦτο ὁ Χρι-
στὸς ἐξέλεξε τὰς κορυφὰς τῆς πονηρίας, διὰ νὰ μὴ ὑπάρ-
ξῃ εἰς τὸ τέλος καμμία ὑπεκφυγὴ διὰ κανένα.

Μὴ μοῦ λέγῃς: ἐχάθηκα καὶ τί μοῦ μένει πλέον νὰ
κάμω; Μὴ μοῦ λέγῃς: ἡμάρτησα καὶ τώρα τί νὰ κάμω; Ἐ-
χεις ἱατρόν ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ἔχεις ἱατρόν
πού νικά τὴν φύσιν τῆς νόσου, ἔχεις ἱατρόν πού θεραπεύ-
ει μὲ νεῦμα, ἔχεις ἱατρόν πού διορθώνει τὸ πρᾶγμα μὲ τὴν
θέλησιν, ἱατρόν πού καὶ δύναται καὶ θέλει νὰ εὐρῆς τὴν ὑ-
γείαν σου. Ἐνῶ δὲν ἦσον πιστός, σὲ ἔφερον εἰς τὴν πί-
στιν. Ὅταν εἶσαι πιστός καὶ διεστράφης, πολὺ περισσό-
τερον θὰ δυνηθῇ νὰ σὲ διορθώσῃ. ⁴³⁵ Α Δὲν ἤκουσες πῶς
κάποτε ἔλαβε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἔπλασε τὸν θυθω-
νον; Πῶς τὸ χῶμα τὸ ἔκαμε σάρκα; Πῶς τὸ ἔκαμε νεῦ-
ρα; Πῶς ὀστά; Πῶς δέρμα; Πῶς φλέβας; Πῶς οἶνα; Πῶς
ὀφθαλμούς; Πῶς δλέφαρα; Πῶς πόδας; Πῶς ἔκαμε δλο
τὰ ἄλλα; Τὸ ὑποκείμενον ἦτον γῆ, μία οὐσία. Καὶ εἰσηλ-
θεν ἡ τέχνη καὶ ἔδωσε δλην τὴν ποικιλίαν τῆς δημιουργί-
ας. Μήπως ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁ-
ποῖον ἐδημιουργήθης; Ἐτσι δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἐκωσῆσθαι
καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐξαλείφονται αἱ ἀμαρτίαι.
Διότι, ἐάν ἡ φωτιά, πού πίπτει εἰς τὰς ἀκάνθας, τὰς κα-

6. Ματθ. 9, 9.

τακαίη, **B** πολύ περισσότερο το θέλημα του Θεού αφαιρεί από την ρίζαν τα πλημμελήματά μας και τον αμαρτωλόν τον καθιστά ὁμοιον με τον αναμάρτητον. Μη ζητήης, λοιπόν, να μάθης τὸν τρόπον, μη ἀνερευνης με περιέργειαν τὸ γινόμενον, ἀλλὰ πιστευσ εἰς τὸ θαῦμα. Ἐπράξα, λέγει, πολλά και μεγάλα ἀμαρτήματα. Και ποῖος εἶναι ἀναμάρτητος; Ἄλλ' ἐγώ, λέγει, ἐπράξα θαυτάτα ἀμαρτήματα και μεγάλα πού υπερβαίνουν τὰς ἀμαρτίας ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Σοῦ ἀρκεῖ πρὸς θυσίαν τοῦτο μόνον «Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, διὰ νὰ δικαιώθης».⁷ Συνειδητοποίησε τὴν ἀμαρτίαν σου και αὐτὸ θὰ γίνῃ ἀρχὴ τῆς διορθώσεως. Σκυθράπασε, γίνε κατηφής, χύσε δάκρυα. Μήπως ἡ πόρνη ἔχυνε τίποτε ἄλλο; **C** Τίποτε ἄλλο, ἔκτός ἀπὸ δάκρυα και μετάνοιαν. Ἐλαβε ὁδηγόν τὴν μετάνοιαν και προσῆλθεν εἰς τὴν πηγὴν.

⁷ Ὅς ἀκούσωμεν τώρα τί λέγει ὁ τελώνης και εὐαγγελιστής: «Και ἀφοῦ ἐδόγηκε ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησε πρὸς τὰ μέρη τῆς Τύρου και τῆς Σιδῶνος. Και ἰδοὺ μία γυναῖκα».⁸ Θαυμάζει ὁ εὐαγγελιστής: «Ἰδοὺ μία γυναῖκα», τὸ παλαιὸν ὄπλον τοῦ διαβόλου, αὐτὴ πού με ἐξέβαλε ἀπὸ τὸν Παράδεισον, ἡ μητέρα τῆς ἀμαρτίας, ὁ πρῶτος παραβάτης τῆς ἐντολῆς. Ἡ ἴδια ἐκείνη γυναῖκα ἐρχεται, ἡ ἴδια φύσις. Πρωτοφανές και παράδοξον θαῦμα. Οἱ Ἰουδαῖοι φεύγουν και ἡ γυναῖκα τοὺς καταδιώκει: **D** «Και ἰδοὺ μία γυναῖκα Χανααῖτα, πού ἐδῆκεν ἀπὸ τὰ σύνορα ἐκεῖνα, ἐφώνησε δυνατὰ πρὸς αὐτὸν και ἔλεγε: Ἐλέησόν με, Κύριε, ἐνδοξε ἀπόγονε τοῦ Δαυὶδ».⁹ Ἡ γυναῖκα γίνεται εὐαγγελίστρια και ὁμοιοῦναι και τὴν θεότητα και τὴν ἐνανθρωπίαν. Με τὸ «Κύριε» δηλώνει τὴν θεοποιεῖαν, με τὸ «Υἱὲ Δαυὶδ», τὴν ἐνσάρκωσιν. «Ἐλέησόν με». Καίταξε ψυχὴν φιλοσοφημένην. «Ἐλέησόν με». Δὲν ἔχω συνειδησιν, ὅτι ἐπράξα ἐναρέτους πράξεις, δὲν ἔχω τὴν παρησίαν τοῦ ἐναρέτου θίου. Καταφεύγω εἰς τὴν εὐσπλαγνίαν, τὸν κοινὸν λιμένα ὄλων τῶν ἀμαρτωλῶν. Καταφεύγω εἰς τὴν εὐσπλαγνίαν ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαστήριον, ὅπου ἡ σωτηρία εἶναι ἀνευ ἀνακρίσεως. Καίτοι, λοιπόν, ἦταν τόσοσ πονηρὰ και ἀμαρτωλή, ἐτόλμησε νὰ προσέλθῃ. Και κοίταξε φιλοσοφημένην σέψιν γυναικίς. **E** Δὲν παρακαλεῖ τὸν Ἰάκωβον, δὲν ἰκετεύει τὸν Ἰωάννην, δὲν προσέρχεται εἰς τὸν Πέτρον, και δὲν

7. *Mat.* 48, 26.8. *Mat.* 10, 21.9. *Mat.* 15, 22.

διέσχισε τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων. Δὲν ἔχω ἀνάγκην μεσιτου, ἀλλὰ με συνήγορον τὴν μετάνοιαν, προσερχομαι εἰς τὴν ἴδιαν τὴν πηγὴν. Διὰ τοῦτο κατέθη και διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη, διὰ νὰ τοῦ ὁμιλήσω και ἐγώ. Ἄνω τὰ Χερουβιμ τὸν τρέμουν και ἐδῶ κάτω μία πόρνη συζητεῖ μαζί του. «Ἐλέησόν με».

Ἀπλὴ ἡ φράσις και εὐρίσκει ἀχανές πέλαγος σωτηρίας. «Ἐλέησόν με». Διὰ τοῦτο ἤλθες, διὰ τοῦτο περιεβλήθης σάρκα, διὰ τοῦτο ἔγινες αὐτὸ πού εἰμαι και ἐγώ. Ἄνω ὑπάρχει τρόμος, και ἐδῶ κάτω παρησία. «Ἐλέησόν με», δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ μεσιτην, «ἐλέησόν με». Τίνος πράγματος ἔχεις ἀνάγκην; Εὐσπλαγνίαν ζητῶ. Τί ἐπάθεις; ¹⁰ **A** «Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον και ὑποφέρει φρικτὰ».¹⁰ Ἡ φύσις βασανίζεται και γυμνάζεται ἡ συμπίθεια. Καὶ ἐξῆλθε νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν θυγατέρα τῆς. Δὲν φέρει τὴν ἀσθενῆ, ἀλλὰ φέρει τὴν πίστιν. Θεὸς εἶναι και τὰ ἐλέπει ὅλα. «Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον και ὑποφέρει φρικτὰ». Βαρὺ τὸ πένθος. Τὸ κέντρον τῆς φύσεως διέσχισε τὴν μήτραν και εἰς τὰ σπλάγχνα εἰσῆλθεν ἡ τρικυμία. Τί νὰ κάμω; Χάνομαι. Και διατί δὲν λέγει «ἐλέησον τὴν θυγατέρα μου», ἀλλὰ λέγει «ἐλέησόν με»; Ἐτείνῃ δὲν ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς νόσου, δὲν γνωρίζει τί παθαίνει, δὲν ἔχει συναίσθησιν τοῦ πόνου. **B** τὸ «ἀνώδυνον» ἢ μάλλον τὸ «ἀναίσθητον» ἀποτελεῖ δι' αὐτὴν ἓνα παραπέτασμα τῆς συμφορᾶς τῆς. Ἐλέησον ἐμέ, πού εἰμαι μάρτυς τῶν καθημερινῶν κακῶν. Ἐγὼ εἰς τὴν οἰκίαν μου θέατρον τῆς συμφορᾶς. Πού νὰ ἀπέλθω; Εἰς τὴν ἔρημον; Ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ τὴν ἀφήσω μόνην. Νὰ μείνω εἰς τὴν οἰκίαν; Ἀλλὰ εὐρίσκω μέσα τὸν ἐχθρόν, τὰ κύματα εἰς τὸν λιμένα, τὸ θέατρον τῆς συμφορᾶς. Πῶς νὰ τὴν ὀνομάσω; Νεκρὸν; Ἀλλὰ κινεῖται. Ζωντανήν; Ἀλλὰ δὲν ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ τί κάμνει. Δὲν δύναμαι νὰ εὐρω δύναμαι, πού νὰ ἐκφράξῃ τὸ πάθος τῆς. «ἐλέησόν με». **C** Ἐὰν εἴγην ἀποθάνει ἡ θυγατέρα μου, δὲν θὰ ὑπέφερα ὅλα αὐτὰ. Θὰ εἴγα παραδώσει τὸ σῶμα τῆς εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς και με τὸν καιρὸν θὰ ἐπήρχετο ἡ λήθη και ἡ πληγὴ θὰ ἐθεραπεύετο. Τώρα ἔγω ἓνα νεκρόν, τὸν ὁποῖον ἀναγκάζομαι νὰ βλέπω συνεχῶς, νὰ σοῦ διαιωνίζῃ τὴν πληγὴν και νὰ ἐπαυξάνῃ τὸν πόνον. Πῶς νὰ ἴδω τοὺς ὀφθαλμούς τῆς πού ἀλλοιοῦνίζουσιν. Τὰς χεῖρας τῆς νὰ συσφιγγονται. Τοὺς πλοκάμους τῆς νὰ λύωνται; Ἀφρόν νὰ προβάλλῃ

10. *Mat.* 16, 22.

ἀπό τὸ στόμα τῆς; Τὸν βασανιστὴν τῆς νὰ εἶναι μέσα καὶ νὰ μὴ φαίνεται; Ἴσὸν μαστιγωτὴν που δὲν φαίνεται, ἐνῶ φαίνονται αἱ μαστίγιες; Ἰσταμαὶ θεατῆς τῶν ξενῶν κακῶν, ἐνῶ ἡ φύσις με κεντᾷ. «Ἐλεησον με». Μεγάλη ἡ τρικυμία. Ἰασημὲς καὶ φουός. Ἰασημὲς τῆς φυσικῆς καὶ φουός τοῦ δαιμονίου. Δὲν δύναμαι νὰ τὴν πλησιάσω οὔτε νὰ τὴν συγκρατήσω. Ἐ με ὡσεὶ τὸ μαρτυριὸν τῆς, ἀλλὰ μὲ ἀπωθεῖ ὁ φουός. «Ἐλεησον με».

Ἰπροεχε ν' ἀντιληφθῆς τὴν ὀρθοφροσύνην τῆς γυναίκος. Δὲν προσέφυγεν εἰς τοὺς μάγους, δὲν ἐκάλεσε μάγους, δὲν ἔκαμε «φουλαχτά», δὲν ἐπληρώσε γυναίκας μαγιστρίδας, αὐτὰς που γοητεύουν τοὺς δαίμονας καὶ ἐπιδαιωνοῦν τὴν πλῆγην. Ἄλλὰ ἔφησε τὸ ἐργαστήριον τοῦ διαβόλου καὶ ἔρχεται εἰς τὸν Σωτῆρα τῶν ἰδικῶν μας ψυχῶν. «Ἐλεησον με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτά». Ὅσοι εἰσθε πατέρες, γνωρίζετε τὸ θάσανόν τῆς. Βοηθήσατέ με εἰς τὸν λόγον, ὅσαι εἰσθε μητέρες. Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν τρικυμίαν, που ὑπέμεινε αὐτὴ ἡ γυναῖκα οὐλα. «Ἐλεησον με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτά». Ἐ εἶδες τὴν ὀρθοφροσύνην τῆς γυναίκος; Εἶδες τὴν καρτερίαν; Τὴν ἀνδρείαν; Τὴν ὑπομονήν; «Αὐὸς ὅμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὔτε λέξιν». Ἡ παράδοξα ῥάγματα. Ἡ γυναῖκα παρακαλεῖ, ἰκετεύει, κλαίει διὰ τὴν συμφορὰν τῆς, καὶ ὁ φιλόανθρωπος δὲν ἀπαντᾷ. Ὁ Λόγος σιωπᾷ, ἡ πηγὴ κλείεται, ὁ ἰατρός δὲν προσφέρει τὰ φάρμακα. Ποῦ εἶναι τὸ καινοφανές καὶ παράδοξον; Εἰς ἄλλους τρέχεις καὶ αὐτὴν ἡ ὁποία προστρέχει τὴν ἀποδιώκει; Ἄλλὰ πρόσεχε διὰ τὴν ἰδίαν τὴν μεθοδολογίαν τοῦ ἰατροῦ. «Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὔτε λέξιν». Διὰ ποῖον λόγον; Διότι δὲν ἐξήταζε τοὺς λόγους, ἀλλὰ ἐμελέτα τὰ μυστικὰ τῆς ψυχῆς τῆς. «Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὔτε λέξιν». Καὶ τί ἔκαναν οἱ μαθηταί; 437 Ἄ Ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα δὲν ἔλαθε ἀπάντησιν, τὸν ἐπλησίασαν καὶ τοῦ εἶπαν: «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας». 438 Ἄλλὰ σὺ ἀκούεις τὴν ἐξωτερικὴν κραυγὴν, ἐγὼ ὅμως τὴν ἐσωτερικὴν. Μεγάλῃ εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ στόματος, ἀλλὰ μεγαλύτερη εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ψυχῆς. Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας». Ἄλλος ὅμως εὐαγγελιστὴς λέγει «ἐμπροσθεν ἡμῶν».

11. Ματθ. 15, 23.
12. Ματθ. 15, 23.

Τὰ λεγόμενα εἶναι ἀντίθετα, ἀλλὰ δὲν εἶναι ψευδῆ. Διότι τὰ ἔκαμε καὶ τὰ δύο. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφώνασε ἐμπροσθεν αὐτῶν. Ὅταν ὅμως δὲν ἔλαθε ἀπάντησιν, ἦλθεν ἐμπροσθεν αὐτῶν, ὅπως ὁ κύων που γλύφει τοὺς πόδας τοῦ κυρίου του. «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη». Ἐστησε γύρω μας θέατρο, συγκέντρωσε πλῆθος. Ἐκείνους ἔδλεπαν τὸν ἀνθρώπινον πόνον, ἐνῶ ὁ Κύριος ἔδλεπε τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς γυναίκος. Ἐ «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας». Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστός; «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους». 13 Ὅταν ἀπεκρίθη, ἐμεγάλωσε τὴν πλῆγην τῆς. Διότι ἦτο ἰατρός, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τομήν, ὄχι διὰ νὰ διαχωρίσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ συνενώσῃ.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ὅς παρακαλῶ νὰ δώσετε μεγάλην προσοχὴν καὶ νὰ συγκεντρώσετε τὴν σκέψιν σας εἰς αὐτὸ που θὰ πῶ. Διότι εἶναι βαθὺ τὸ ζήτημα που θέλω νὰ ἀνερευνησῶ. «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους». 14 Αὐτὸ εἶναι δλον; Δι' αὐτὸ ἔγινε ἀνθρώπος, ἔλαβε σάρκα, μετῆλθε τὸσας μεθόδους, διὰ νὰ σώσῃς μίαν γυνίαν, καὶ αὐτὴν εὐρισκαμένην εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας; Καὶ ὅλη ἡ οἰκουμένη θὰ μετῆ ἔρημος ὁ Ἰσραήλ, οἱ Ἰσραηλιτικοί, οἱ Ἰνδοί, οἱ Μαῦροι, οἱ Κίλικες, οἱ Καππαδόκες, οἱ Σύροι, οἱ Φοίνικες, ὅλη ἡ ὀφῆλιος; Μόνον διὰ τοὺς Ἰουδαίους ἤλθε καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους τοὺς ἀπίστους εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν; Καὶ ἀπίστους τὴν κνίσαν; Ἀπίστους τὸν καπνόν; Ἀπίστους νὰ ὑδοίξεται ὁ Πατὴρ σου; Νὰ προσκυνῶνται εἰδωλα; Νὰ λατρεύονται δαίμονες; Καὶ ὅμως οἱ προφῆται δὲν λέγουν αὐτὰ, ἀλλὰ ὁ ἀνθρώπινος πρόγονός σου τί λέγει; «Ζήτησε ἐλευθερίαν ἀπὸ μένα μὲ τὸ θάρρος τῆς υἰότητος, ὅτι θέλεις καὶ ἐγὼ θὰ δώσω ὡς κληρονομίαν σου ὅλα τὰ ἔθνη καὶ θὰ θέσω ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἔξουσίαν σου ὅλην τὴν γῆν μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς». 15 Καὶ ὁ Ἰσραήλ που εἶδε τὰ σημεῖα λέγει: «Καὶ θὰ εἶναι τὸ νῦνος τοῦ Ἰεσοῦ καὶ αὐτὸς που θὰ ἀναστηθῇ θὰ ἐξουσιάσῃ τὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοὶ θὰ σπαιοῦν τὰς ἐλπίδας των εἰς αὐτόν». 16 Ἐ Καὶ ὁ Ἰσραήλ λέγει: «Δὲν θὰ λείψῃ ἄρχων ἀπὸ τὴν οὐλὴν τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του, μέχρις ὅτου

13. Ματθ. 15, 24.
14. Ἐνθ' ἄνω.
15. Παλιμ. 2, 8.
16. Ἠσαϊ. 11, 10.

ἔλθῃ ἐκεῖνος, εἰς τὰ χέρια τοῦ ὁποίου ἀπόκεινται αἱ ἐξουσίαι. Αὐτὸς θὰ εἶναι ἡ ἐλπίς καὶ ἡ προσμονὴ τῶν λαῶν, ὁ Μεσσίας.¹⁷ Καὶ ὁ Μαλαχίας: «Διότι ἐξ αἰτίας ἰδικῆς σας θὰ κλεισθοῦν αἱ χαλκαὶ πύλαι καὶ δὲν θὰ ἀλλάξουν τὴν πρόθεσίν μου, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν θὰ δοξάζεται τὸ ὄνομά μου μεταξὺ τῶν ἔθνων καὶ εἰς κάθε τόπον θὰ προσφέρεται θυμίαμα εἰς τὸν Κύριον καὶ θυσία καθαρὰ.¹⁸ Ἐπίσης ὁ Δαυὶδ: «Ὅλα τὰ ἔθνη χειροκροτήσατε. Ζητωκραυγᾶσατε καὶ ἀλαλάξατε πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ με φωνὴν μεγάλῃς χαρᾶς. Διότι ὁ Κύριος εἶναι ὁ ὕψιστος Θεός, φοδερός, μέγας βασιλεὺς δλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Ἐνίκησεν ὁ Θεός καὶ ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν μέσῳ ἀλαλαγμῶν, ἐνῶ αἱ σάλπιγγες ἀντηχοῦσαν θριαμβευτικὰ θούρια». ¹⁹ Ἐ Καὶ ἄλλος: «Χαρήτε λαοὶ μαζί με τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ».²⁰

Καὶ αὐὸ ἴδιος, ὅταν ἦλθες δὲν ἐκάλεσε ἀμέσως τοὺς μάγους, τὴν ἀκρόπολιν τῶν εἰδωλολατρῶν; Τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου; Δὲν κατέβη καὶ τοὺς ἕκαστες προφήτας; Σὺ τοὺς ἀποκαλεῖς μάγους. Οἱ προφῆται ὁμιλοῦν περὶ ἔθνων. «Λοιπὸν ὑπάγετε καὶ κάμετε μαθητὰς σας ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».²¹ Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ἀθλία αὐτῆ καὶ ταλαίπωρος καὶ σὲ παρεκάλει διὰ τὴν θυγατέρα τῆς, καὶ σὲ ἰκέτευε νὰ θέσης τέρμα εἰς τὴν συμφορὰν τῆς, τότε λέγεις: «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους».²² καὶ ὅταν προσῆλθεν ὁ ἑκατόνταρχος, τοῦ λέγεις: «Θὰ ἔλθω ἐγὼ εἰς τὸ σπίτι σου καὶ θὰ τὸν θεραπεύσω».²³ Ὅταν ὁ ληστὴς παρακαλῆ, τοῦ λέγεις: «Σήμερον ἀπὸ τὴν στιγμήν πού θὰ ἀποθάνωμεν, θὰ εἶσαι μαζί μου εἰς τὸν Παράδεισον».²⁴ Ὅταν σὲ παροεκάλει ὁ παραλυτικὸς, τοῦ εἶπες: «Σὶκῶ ὀρθος, πάρε τὴν κλίνην σου καὶ πύγαινε».²⁵ Ὅταν ὁ Λάζαρος, εἶπες: «Λάζαρε, ἔθγα ἔξω»²⁶ καὶ ἐδύγηκε, ἐνῶ ἦταν ἡ τετάρτη ἡμέρα ἀπὸ τοῦ θανάτου του.

17. Γενέσ. 49, 10.
18. Μαλαχ. 1, 11 καὶ 11.
19. Ψαλμ. 46' 2, 3, 6.
20. Δευτερον. 32, 43.
21. Ματθ. 28, 19.
22. Ματθ. 15, 24.
23. Ματθ. 8, 7.
24. Λουκ. 23, 43.
25. Ματθ. 9, 6.
26. Ἰωάνν. 11, 43.

λεπροῦς καθαρίζεις, νεκροὺς ἀνασταίνεις, παραλυτικὸν τὸν σπερεῖνεις εἰς τοὺς πόδας του, τυφλοὺς θεραπεύεις, λησταὺς σώζεις, πόρνην τὴν κἀμινεῖς σωφρονεστέραν καὶ ἀπὸ παρθένου, καὶ εἰς αὐτὴν δὲν ἀπαντᾷς τίποτε; Ἐ Τί καινοφανές εἶναι αὐτό; Τί ἐκπληκτικόν; Τί παράδοξον;

Προσέχετε, λοιπὸν, διὰ νὰ κατανοήσητε τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ Κυρίου τὴν σοφίαν καὶ πρόνοιαν, διὰ νὰ ἐννοήσητε μίαν βραδύτητα, πού ἔφερε κέρδος καὶ μίαν ἀνησυχίαν πού παρείχε πλοῦτον. Ὡστε καὶ, ἂν προσευχηθῆς διὰ κάτι καὶ δὲν τὸ λάβῃς, νὰ μὴ παύσης ποτὲ νὰ προσεύχου. Δῶσε, λοιπὸν, μεγαλύτεραν προσοχήν. Ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ, ἀφοῦ ἀπέφυγαν τὰ δεσμὰ τοῦ Φαραῶ, ἐβάδιζαν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν χώραν τῶν Χαναταίων, ἀνθρώπων εἰδωλολατρῶν καὶ ἀσεδῶν. Ἐ οἱ ὅποιοι ἐπροσκυνοῦσαν λίθους, ἐλάτρευαν ξύλα, ἐδείκνυαν μεγάλην ἀσέβειαν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός τὸν ἀκόλουθον νόμον, λέγων: Νὰ μὴ λάβῃς γαμβροὺς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ νὰ μὴ δώσης τὴν θυγατέρα σου ὡμίφην εἰς αὐτούς.²⁷ Δὲν θὰ λάβῃς ἀπὸ αὐτοὺς χρυσὸν οὔτε θὰ παρακαθήσης εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν με αὐτοὺς οὔτε θὰ ἔλθῃς εἰς ἐπικοινωνίαν οὔτε ἄλλην σχέσιν θὰ ἔχῃς με αὐτούς, διότι εἶναι παράνομα τὰ ἔθνη αὐτά, εἰς τὰ ὁποῖα σὲ εἰσάγω διὰ νὰ γίνῃς κληρονόμος αὐτῶν.²⁸ Αὐτὴν περίπτωσιν τὴν ἐντολήν ἔβιδε εἰς αὐτοὺς ὁ νόμος. Νὰ μὴ ἀγοράσης, νὰ μὴ πωλήσης, νὰ μὴ ἔλθῃς εἰς γάμον με αὐτούς, νὰ μὴ συνάψῃς συμβόλαια, ἀλλὰ νὰ μείνῃς εἰς τὰ ἴθη σου χωρισμένος ἀπὸ αὐτούς, ἂν καὶ θὰ κατοικήῃς πλησίον των. Ἐ Νὰ μὴ ἔχῃς τίποτε κοινόν με αὐτούς, καμμίαν συναλλαγὴν, οὔτε πωλήσεις, οὔτε ἀγοράς, νὰ μὴ δίδετε οὔτε τοὺς υἱοὺς οὔτε τὰς θυγατέρας σας εἰς γάμον με αὐτούς, ὥστε ἡ ἀνάγκη τῆς συγγενείας νὰ μὴ σὲ ἐξωθήσῃ νὰ ὀλισθήσης εἰς τὴν ἀσέβειαν, αἱ δοσοληψίαι νὰ μὴ σὲ καταστήσουν φίλον με αὐτούς. Κανένα συγχρωτισμὸν με τοὺς Χαναταίους. Μὴ λάβῃς ποτὲ τὸν χρυσὸν των, οὔτε τὸ ἀργύριον, οὔτε τὸν ἱματισμὸν, οὔτε τὴν θυγατέρα, οὔτε τὸν υἱόν, οὔτε κανένα ἄλλο σχετικόν. Ἀλλὰ μείνε μόνος σου με τὰ ἴδικά σου ἴθη.

Ἐχεις γλώσσαν πού σὲ διαχωρίζει καὶ νόμον ἰδικόν σου, τὸν ὁποῖον σοῦ ἔδωσα. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος λέγεται

27. Δευτ. 7, 3.
28. Πρῶτ. Δευτερον. 7, 3 Ἡβρ. 23, 24.

και φραγκτός. Ὅπως ὁ ἀμπελῶν περιβάλλεται ἀπὸ φράκτιν, ἔτσι και οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι περιφραγμένοι ἀπὸ τὸν νόμον, διὰ τὴν μὴ τὸν παραβοῦν και ἀναμιχθοῦν με τοὺς Χανααναίους. Ἐ διότι ἐπεκράτουν μεταξὺ αὐτῶν παράνομοι ἐπιμιξίαι, οἱ νόμοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶχαν ἐκφυλισθῆ, εἰδῶλα ἐπροσκυνοῦντο, ξύλα ἐλατρεύοντο, ὁ θεὸς ὑβρίζετο, τὰ τέκνα ἐσαφιάζοντο, οἱ πατέρες ἐχλευάζοντο, αἱ μητέρες ἠτιμάζοντο, τὰ πάντα εἶχαν ἀλλοιωθῆ, τὰ πάντα εἶχαν ἀνατραπῆ. Ἐξων μίαν ζωὴν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχαν καμμίαν συναλλαγὴν με αὐτοὺς, οὔτε συμβόλαια, οὔτε πωλήσεις. Ἄλλὰ ὁ νόμος ποῦ ὤριζε αὐστηρὰς ποινὰς διὰ τοὺς παραβάτας, ἀπηγόρευε τοὺς γάμους μεταξὺ τῶν, τὰ συμβόλαια, τὰς ἐπιμιξίας. Δὲν εἶχαν τίποτε κοινὸν με ἐκείνους. Ἦταν, λοιπὸν, ἀπηγορευμένοι ἀπὸ τὸν νόμον νὰ συναλλάσσονται με τοὺς Χανααναίους ἢ νὰ τοὺς δώσουν χρυσὸν ἢ ἄλλο παρόμοιον, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ ἡ φιλία ἀφορμὴ ἀσεβείας. Ὁ νόμος ἐπέιχε θέσιν φράκτου. 439 Α «Ἐφ' οὗτα», λέγει, «ἀμπελῶνα και τὸν περιέβαλα με φράκτιν», 440 δηλαδὴ με τὸν νόμον, ὅχι φράκτιν ἀπὸ ἀκάνθος, ἀλλὰ ἀπὸ ἐντολὰς, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀχώρῳνε και τοὺς διεχώριζε.

Κατὰραμένοι, λοιπὸν, οἱ Χανααναῖοι, ὀδελφοί, ἀσεβεῖς, μιαιοί, ἀκάθαρτοι. Δι' αὐτὸ τοῦ λοιποῦ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠνείχοντο οὔτε νὰ τοὺς ἀκούσουν τηροῦντες τὸν νόμον αὐτὸν. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἦταν ἀπὸ τοὺς Χανααναίους (διότι λέγει: «Ἰδοὺ μία γυναῖκα Χανααναῖα, ποῦ ἐβγήκεν ἀπὸ τὰ σύνορα ἐκεῖνα»), 441 ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἦταν ἀπὸ τοὺς Χανααναίους και ἐπλησίασε τὸν Χριστὸν, διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Ποῖος ἀπὸ σὰς ἡμπορεῖ ἐξετάζων και ἐλέγχων τὴν ζωὴν μου ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὑπέπεσα ἔστω και εἰς κάποια παραμικρὰν ἁμαρτίαν;» 442 Μήπως παρέδην τὸν νόμον; Διότι ἐπειδὴ ἦταν ἀνθρώπος, ἤσκει ἀνθρώπινα καθήκοντα.

Β Προσέξατε, λοιπὸν, περισσότερο τὸν λόγον. Ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα ἦταν Χανααναῖα και ἀπὸ τὰ ὄρια ἐκεῖνα, πέραν τῶν ὁποίων ἐπεκράτουν και λύσσα και μαγία και ἀσέβεια, ὅπου ὑπάρχει ἡ τυραννία τοῦ διαβόλου και αἱ θακχεῖαι τῶν δαιμόνων και ἡ φύσις καταποτεῖται και οἱ ἀνθρώποι ἐξέπεσαν εἰς πράξεις ζωῶδεις, εἰς μαγίας δαι-

39. Ἦστ. 5, 1, 3.

40. Ματθ. 15, 22.

41. Ἰωάν. 8, 46.

μόνων, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ὑπῆρχε και ἡ ἐπιταγὴ τοῦ νόμου νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν βοσοληψίαν με τοὺς Χανααναίους, νὰ μὴ λαμβάνουν συζύγους ἀπὸ αὐτοὺς, οὔτε νὰ συνάπτουν συμβόλαια ἢ νὰ ἔχουν συναλλαγὰς, διὰ τοῦτο ὕψωσα τὸν φράκτιν. Καὶ ὁ Χριστὸς, δταν ἦλθε και ἀνέλαβε τὰ ὄπλα τῶν ἀνθρώπων ἀμέως ὑπέστη τὴν περιτομὴν, C προσέφερε θυσίας, προσφορὰς και ἐτήρησε ὅλα τὰ ἄλλα, ἀλλὰ ἐμελλε νὰ καταλύσῃ τὸν νόμον. Καὶ διὰ τὴν μὴ λέγουν, ὅτι διὰ τοῦτο τὸν κατέλυσε, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν τηρήσῃ, τὸν τηρεῖ πρῶτα και τότε τὸν καταλύει, διὰ τὴν μὴ νομίσης ὅτι ἀδυνατεῖ, ἀλλὰ τηρεῖ τὸ πάντα κατὰ τὴν συνήθειαν. Διὰ τοῦτο φωνάζει και λέγει: «Ποῖος ἀπὸ σὰς ἡμπορεῖ ἐξετάζων και ἐλέγχων τὴν ζωὴν μου ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὑπέπεσα ἔστω και εἰς κάποια παραμικρὰν ἁμαρτίαν;» 443 Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦταν σύμφωνοι και με τὸν νόμον νὰ μὴ ἔχη καμμίαν ἐπικοινωνίαν με τοὺς Χανααναίους, διὰ τὴν μὴ ἀρχίσουν και τὸν κατηγοροῦν οἱ Ἰουδαῖοι και λέγουν, ὅτι διὰ τοῦτο δὲν σὲ ἐπιστεύσαμε. Διότι εἶσαι παράνομος, παρέδης τὸν νόμον. Πέρασες εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χανααναίων, ἀνεμίχθης με τοὺς Χανααναίους, ἐνῶ ὁ νόμος ἐπιτάσσει νὰ μὴ ἀναμιχθῆς. D Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν τῆς ὁμιλεῖ ἀμέως. Πρόσεχε πῶς τηρεῖ τὸν νόμον και δὲν προδίδει τὴν σωτηρίαν. Καὶ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἀποστομῶνει και αὐτὴν τὴν ἀναστομῶνει. «Αὐτὸς ὁμοῦς», λέγει, «δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὔτε λέξιν». Διὰ τὴν μὴ εὐρῆς ἀφορμὰς. Ἰδοὺ δὲν ὁμιλῶ, δὲν συζητῶ. Κοίταξε συμφορὰ και δὲν κάμνω αὐτὸ ποῦ εἶναι τὸ ἰδικόν μου ἔργον. Κοίταξε ναυάγιον και ἐγὼ ὁ κυβερνήτης δὲν καταπαῶ τὴν τρικυμίαν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σας ἀφροσύνην, διὰ τὴν μὴ ἔχετε πρόφασιν. Κοίταξε, ἡ γυνὴ συνεκέντρωσε τόσοὺς θεατὰς και δὲν λαμβάνει ἀκομὴ ἀπάντησιν, διὰ τὴν μὴ λέγητε, ὅτι παρεδόθη εἰς τοὺς Χανααναίους και παρέδης τὸν νόμον, E και αὐτὸ εἶναι ἀρετὸν νὰ μὴ σὲ πιστεύωμεν. Παρατήρησε, λοιπὸν, πῶς δὲν ἀπεκρίθη εἰς τὴν γυναῖκα, διὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἡ σιγὴ πρὸς τὴν γυναῖκα ἦταν φωνὴ, ποῦ ἀπηθροῦντο πρὸς τὴν ἀφροσύνην τῶν Ἰουδαίων.

Αὐτὰ τὰ ἔκαμνε ὅχι συμφῶνως πρὸς τὴν ἀτίαν του, ἀλλὰ ἀπὸ συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνων. Διότι δταν ἐκαθάρισε τὸν λεπρόν, τοῦ εἶπε: «Πήγαινε και πρόσφερε τὸ δῶρον ποῦ διέταξεν ὁ Μωϋσῆς.» 444 Α Σὺ

43. Ἰωάν. 8, 46.

44. Ματθ. 8, 4.

τὸν ἐθεράπευσε καὶ τὸν στέλλει εἰς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως; Ναί. Διὰ τί; Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ μὴ ἀρχίσουν νὰ κατηγοροῦν, ὅτι παρέβην τὸν νόμον. Διὰ τοῦτο καί, ὅταν ἐθεράπευσε τὸν λεπρὸν, τὸ ἔκαμε κατὰ πρότυπον ἀσυνήθιστον. Καὶ ἀκουσε πῶς. «Καὶ Ἰδοὺ ἕνας λεπρὸς ἦλθε καὶ τὸν ἐπροσκύνη ἰσχυρῶς λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ μὲ καθαρίσῃς ἀπὸ τὰς πληγὰς καὶ τὰ ἐξανθήματα τοῦ ἀκαθάρτου νοσήματός μου. Καὶ ἀφοῦ ἄπλωσε τὴν χεῖρα του ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἤγγισε λέγων. Θέλω, καθάρησόν.»³⁴ Κατὰ τὸν νόμον δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐγγίσῃ λεπρὸν. Ὅταν λοιπὸν ὁ στρατηγὸς Ναϊμάν,³⁵ ὑποφέρων ἀπὸ λέπραν, ἦλθε πρὸς τὸν προφήτην Ἐλισσαίον, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μαθητὴς· Ἰδοὺ, ἔξω εἶναι ἕνας λεπρὸς στρατηλάτης. Καὶ αὐτὸς στέλλει τὸν μαθητὴν νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ· «Πήγαινε νὰ λουσθῆς εἰς τὸν Ἰορδάνην.»³⁶ Καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ ἰδῇ τὸν λεπρὸν καὶ νὰ τὸν ἐγγίσῃ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἐλισσαῖος ἐκαθάρισε τὸν λεπρὸν, διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐκαθάρισε καὶ αὐτὸς λεπρὸν καθ' ὅμοιον τρόπον πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον, διὰ τοῦτο, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐγγίσῃ, αὐτὸς τὸν ἐγγίζει καὶ λέγει· «Θέλω, καθάρησόν. Καί, ἀφοῦ ἄπλωσε τὴν χεῖρα του, τὸν ἤγγισε». Διὰ τὸν ἤγγισε; Διὰ νὰ σὲ διδάξῃ, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι βούλος ὑποταγμένος εἰς τὸν νόμον, ἀλλὰ Κύριος, πού ἐξουσιάζει τὸν νόμον. Πῶς ἐτήρησε λοιπὸν τὸν νόμον; Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Θέλω, καθάρησόν» καὶ μὲ τὸ γεγονός ὅτι δὲν τὸν ἤγγισεν ἀμέσως. Ἐξῆλθεν ὁ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ τὸ νόημα ἐδραπέτευσεν ἀμέσως, ἔπειτα ἤγγισε τὸν λεπρὸν καὶ τοῦ εἶπε· C «Θέλω, καθάρησόν». Πῶς; «Καὶ ἀμέσως ἐκαθαρίσθη». Δὲν εὐρίσκει ὁ εὐαγγελιστὴς λέξιν (διότι καὶ τὸ «ἀμέσως» εἶναι βραδύ), δὲν εὐρίσκει φράσιν ἰσοδύναμον πρὸς τὴν ταχύτητα τῆς ἐνεργείας. «Ἀμέσως». Πῶς; Μόλις ἐξῆλθεν ὁ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα του ἀμέσως τὸ νόημα ἐδραπέτευσε, ἐξεδιώχθη ἡ λέπρα καὶ ὁ λεπρὸς ἦτο καθαρὸς. Διὰ τοῦτο λέγει· «Πήγαινε καὶ δεῖξε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέα καὶ πρόσφερε τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον διέταξεν ὁ Μωϋσῆς, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἐξέτασις σου ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ ἡ προσφορά τοῦ δώρου σου ὡς μαρτυρία

34. Ματθ. 8, 2-3.

35. Περσ. Δ' Βασιλ. 5, 257ς.

36. Δ' Βασιλ. 5, 10.

καὶ ἀπόδειξις εἰς τὸν ἱερέα καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι καὶ σὺ ἐθεραπεύθης τελείως καὶ ἐγὼ δὲν ἦλθον νὰ καταλύσω τὸν νόμον.»³⁷ Ὡς μαρτυρία. Εἰς ποίους λοιπὸν; Εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι παραβαίνω τὸν νόμον. Ἐγὼ ἐθεράπευσα καὶ λέγω· D «Πρόσφερε τὸ δῶρον πού προστάζει ὁ νόμος», διὰ νὰ τοὺς κατηγορήσῃ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ ἴδιος ὁ λεπρὸς λέγων, ὅτι μὲ πρόσταξε νὰ προσφέρω δῶρον συμφώνως πρὸς τὸν νόμον. Καὶ ὅπως ὁ Χριστὸς ἔκαμε πολλὰ ἐξ αἰτίας τῶν Ἰουδαίων, ὡστε εἰς ἄλλας τὰς περιπτώσεις νὰ μὴ δύναται νὰ τὸν κατηγοροῦν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν· «Ἐλῆσάν με, Κύριε, διότι ἡ θυγατέρα μου κατέχευται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτὰ. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὔτε λέξιν. Καὶ ἀφοῦ ἐπιησίσασαν οἱ μαθηταὶ του, τὸν παρεκάλουν λέγοντες· Κάμε τῆς αὐτοῦ πού ζητεῖ διὰ νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας.»³⁸ Καὶ τί εἶπεν αὐτὸς; «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους.»³⁹ Διὰ νὰ μὴ λέγουν δηλ. οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐγκατέλειψες ἡμᾶς καὶ ἐξῆλθες ἔξω ἀπὸ τὰ συνάρα μας καὶ δι' αὐτὸ δὲν σὲ ἐπιστεύσαμε. Ἰδοὺ, λέγει, προσέρχονται καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρων καὶ δὲν τοὺς δέχομαι. Ἐνῶ σὺς, ἀκόμη καὶ ὅταν φεύγετε, σὺς καλῶ. E «Ἐλθετε πρὸς ἐμεῖ δλοι ὅσοι εἰσθε κοπιασμένοι καὶ φορτωμένοι ἀπὸ τὸ βῆρος τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν βλίψων καὶ ἀπὸ τὸ φόρτωμα τῶν φαρισαϊκῶν παραδόσεων»⁴⁰ καὶ δὲν ἔρχεσθε. Αὐτὴν τὴν ἀπορρίπτω καὶ αὐτὴ παραμένει. «Λαός, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζα προηγουμένως, ἔγινεν ὑποτελὴς εἰς ἐμέ. Ὅταν ἤκουσε τὴν φῆμιν τῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς δόξης μου, ἔγινεν ὑπήκοός μου»⁴¹ λέγει. Καὶ ἀλλοῦ· «Ἐφανερώθη εἰς ἐκείνους πού δὲν με ἠρώτων.»⁴² «Κάμε τῆς αὐτοῦ πού ζητεῖ διὰ νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας.»

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν τί λέγει ὁ Χριστὸς· «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους». Οἱ λόγοι αὗτοι δὲν ἦσαν ἀποτρεπτικοί; Διότι σχεδὸν τῆς λέγει· «Φύγε μακρὰν, διότι δὲν ἔχεις τίποτε κοινὸν με ἐμέ. Δὲν ἦλθα διὰ σέ, ἀλ-

37. Ματθ. 8, 4.

38. Ματθ. 15, 23.

39. Ματθ. 15, 24.

40. Ματθ. 11, 28.

41. Ψαλμ. 17, 44-45.

42. Ψαλμ. 65, 1.

λά ήλθα δια τούς 'Ιουδαίους. ⁴⁴¹ Α «Δέν ἀπεστάλην ἀπό τόν Πατέρα μου παρά δια τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους». Ἐκείνη, ὅταν τὰ ἤκουσε, εἶπε: «Ναί, Κύριε, δοῆθα με εἰς τήν δυστυχίαν μου, καί ἐπίπτε με εὐλόβειαν εἰς τοὺς πόδας σου». ⁴⁴² Καί ὁ Ἰησοῦς δέν τῆς ἀπήντησε. Καί ὅμως κοίταξε ἀπάντησιν: «Δέν εἶναι σωστό νά πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν καί νά τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια». ⁴⁴³ Ὡ φροντίς ἱατροῦ! Ἀποδιώκει αὐτὴν εἰς κατάστασιν ἀπογνώσεως. «Δέν εἶναι σωστό νά πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν. Ποίων; Τῶν 'Ιουδαίων. «Καί νά τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια», δηλ. εἰς σᾶς.

Πράγματι, αὐτὰ τὰ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς καταιοχύνην τῶν 'Ιουδαίων. Διότι ἐνῶ ὀνομάζοντο τέκνα, ἔγιναν σκύλοι. Διὰ τοῦτο καί ὁ Παῦλος λέγει: «Παρατηρεῖτε προσεκτικὰ καί ἀποφεύγετε τοὺς ψευδοδιδασκάλους, οἱ ὅποιοι εἶναι σκύλοι ἀκάθαρτοι καί θέβηλοι καί ξένοι πρὸς τόν Θεόν. Σηματοῦτε τοὺς κακοὺς ἐργάτας πού ἀντὶ νά οικοδομοῦν κρημνίζουσιν. Παρατηρεῖτε αὐτούς, πού μέ τήν περιτομήν, τήν ὅποιαν διδάσκουσιν ὡς ἀναγκαίαν, κατακόπτουν καί ἀκρωτηριάξουσιν τὴν σάρκα. Ναί, αὐτοὶ εἶναι ἡ κατατομή καί ὄχι ἡ περιτομή. Β Διότι ἡ ἀληθινὴ περιτομὴ εἴμεθα ἡμεῖς». ⁴⁴⁴ Οἱ εἰδωλολάτραι ὀνομάσθησαν σκύλοι καί ἔγιναν τέκνα. «Παιδιά μου, πού σᾶς ἀναγέννησα πνευματικῶς καί πού ξαναδοκιμάζω τώρα πόνους καί ὤδινος διὰ τήν ἀναγέννησίν σας, ἕως ὅτου ὁ χαρακτήρ τοῦ Χριστοῦ μορφωθῇ μέσα σας». ⁴⁴⁵ Αὐτὸ τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖ κατηγορίαν τῶν 'Ιουδαίων. «Δέν εἶναι σωστό νά πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν καί νά τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια».

Τὸ εἶπε λοιπὸν ἡ γυναῖκα: «Ναί, Κύριε». Ὡ, ἐπιμονὴ γυναικός, ὦ, σπουδὴ ψυχῆς! Ὁ ἱατρός λέγει «ὄχι» καί αὐτὴ λέγει «ναί». Ὁ Κύριος λέγει «ὄχι» καί αὐτὴ λέγει «ναί», ὄχι ἀπὸ φιλοκατήγορον διαθέσιν, οὔτε ἀπὸ ἀναισχυνησίαν, ἀλλὰ διότι ἐπερίμενε τὴν σωτηρίαν. «Δέν εἶναι σωστό νά τὸ δώσῃ στὰ σκυλάκια». ⁴⁴⁶ C Ναί, Κύριε. Μὲ ἀποκαλεῖς σκύλο κι' ἐγὼ σὲ ὀνομάζω Κύριον. Σὺ μὲ ὀβρίζεις, ἀλλὰ ἐγὼ σὲ ὕμνω. Ναί, Κύριε. Καί πράγματι, τὰ σκυλάκια τρώγουσιν ἀπὸ τὰ ψίχια, πού πίπτουν ἀπὸ τὴν τράπεζαν τοῦ κυρίου των. ⁴⁴⁷ Ὡ, σοφία γυναικός. Ἀπὸ τὸ

43. Ματθ. 16, 26.

44. Ματθ. 16, 26.

45. Φιλιππ. 3, 3-9.

46. Γαλατ. 4, 19.

47. Ματθ. 16, 27.

48. Ματθ. 16, 27-28.

παράδειγμα εὔρε ἀμέσως εὐστοχον ἀπάντησιν. Μὲ καλεῖς σκύλον, ὡς σκύλος τρέφομαι. Δέν ἀρνούμαι τὴν ὄβριν, ἀλλὰ δέν ἀποκρούω τὴν πρόσκλησιν. Ἄς λάβω λοιπὸν τὴν τροφήν τοῦ κυνός. Καί λέγει πρᾶγμα πού συμβαίνει, συνήθως. Ἐπιθεβαίωσε τοὺς λόγους σου. Μὲ ἀπεκάλεσες σκύλον, δώσε μου ψυχίον. Ἐγίνες συνήγορος τοῦ αἰτήματός μου. Δείξε τὴν συγκατάθεσιν πού ὑπάρχει εἰς τὴν ἀρησίαν σου. Ναί, Κύριε. Πράγματι, τὰ σκυλάκια τρώγουσιν ἀπὸ τὰ ψίχια πού πίπτουν ἀπὸ τὴν τράπεζαν τῶν κυρίων των. B Τί εἶπε λοιπὸν ὁ ἀρνούμενος, ὁ διώκων, ὁ ἀπομακρύνων, αὐτός πού ἔλεγε «δέν εἶναι σωστό νά πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν καί νά τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια», αὐτός πού ἔλεγε «δέν ἀπεστάλην ἀπὸ τόν Πατέρα μου παρά δια τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους» ⁴⁴⁸ Ὡ, γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Ἄμέσως λοιπὸν ἔγινες ἐπαινήτης τῆς γυναικός: Ἐγκωμιάσεις τὴν γυναῖκα: Δέν τὴν ἀπομάκρυνες: Δέν τὴν κατεδίωκες πρὸ ὀλίγου: Ἐχε θάρρος. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνέβαλα. Διότι ἐάν ἐπραγματοποιούσα τὴν παράκλησίν τῆς ἐξ ἀρχῆς, δέν θά ἐμάνθανες τὴν πίστιν τῆς. Ἐάν ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὸ πού ἐζήτηι, θά ἀνεχώρει ταχέως καί δέν θά ἐμάνθανε κανεὶς τὸν ἠθασυρὸν τῆς. Διὰ τοῦτο ἀνέβαλα τὴν δωρεάν, διὰ νά δείξω εἰς ὄλους τὴν πίστιν. Ὡ, γυναῖκα. Ὁ Θεός λέγει, «ὦ, γυναῖκα. Ε Ἄς τὸ ἀκούσουσιν ὅσοι προσεύχονται μὲ τραχύτητα. Ὅταν εἴπω εἰς κάποιον, παρακάλεσε τόν Θεόν, κάμε δέησιν εἰς αὐτόν, ἰκέτευσέ τον, ἀπαντᾷ: Τὸν παρεκάλεσα μίαν φοράν, δύο φορές, τρεῖς, δέκα, εἴκοσι καί ἀκόμη δέν ἔλαθα αὐτὸ πού ἐζήτητον. Μὴ παύσης, ἀδελφέ μου, ἕως ὅτου λάθῃς. Τέλος τῆς αἰτήσεως εἶναι ἡ βόξα τοῦ αἰτουμένου. Τότε πούσε νά ζητήῃς, ὅταν λάθῃς, ἢ μᾶλλον οὔτε τότε, ἀλλὰ καί τότε νά συνεχίσῃς. Καί ἂν δέν λάθῃς, νά ζητήῃς, διὰ νά λάθῃς. Καί ὅταν λάθῃς, νά εὐχαριστήσῃς τόν Θεόν. Διότι ἔλαθες.

⁴⁴² Α Εἰσέρχονται πολλοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προσφέρουν μυρίους στίχους προσευχῆς καί δέν γνωρίζουν τί εἶπαι. Τὰ χεῖλη κινουῦνται καί ἡ ἀκοὴ δέν ἀκούει. Σὺ δέν ἀκούεις τὴν προσευχὴν σου, καί θέλεις νά τὴν εἰσακούσῃ ὁ Θεός: Ἐκλίνα, λέγεις, τὰ γόνατα, ἀλλὰ ἡ σκέψις σου ἵπτα ἐξω: Τὸ σῶμα σου ἦταν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καί ἡ ψυχὴ σου ἐξω: Τὸ στόμα σου ἔλεγε τὴν προσευχὴν καί ὁ νοῦς σου ἐμέτρα τοὺς τόκους, τὰ συμβόλαια, τὰς συν-

49. Ματθ. 16, 28.

αλλαγές, τούς αγρούς, τὰ κτήματα, τὰς συναστροφάς τῶν φίλων. Διότι ὁ διάβολος, ποῦ εἶναι πονηρός καὶ γνωρίζει, ὅτι τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς κατορθοῦμεν μεγάλα πράγματα, τότε ἀκριβῶς ἐπιτίθεται. Πολλὰς φορές εἴμεθα ἐξαπλωμένοι εἰς τὴν κλίνην μας καὶ δὲν σκεπτόμεθα τίποτε. ἤλθομεν νὰ προσευχηθῶμεν καὶ μὲς ἐμβάλλει μυριάς σκέψεις, ἅ διὰ νὰ ἀπέλθωμεν κοινοί.

Ἐπειδὴ γνωρίζεις, ἀγαπητέ μου, ὅτι αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὰς προσευχάς, νὰ μιμηθῆς τὴν Χαναναίαν. Ὁ ἄνδρας νὰ μιμηθῆ τὴν γυναῖκα, τὴν ἀλλόφιλον, τὴν ἀδύνατον, τὴν ἀπόβλητον καὶ καταφρονημένην. Μὰ δὲν ἔχει θυγατέρα ποῦ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ δαιμόνιον; Ἔχεις ὁμως ψυχὴν ποῦ ἁμαρτάνει. Τί εἶπεν ἡ Χαναναία; «Ἐλέησόν με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὁποῖρε φρικτὰ». Διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι μέγας δαίμων. Ὁ κατεχόμενος ἀπὸ δαιμόνιον ἐλεεῖται, ὁ ἁμαρτάνων μισεῖται. Ἐκεῖνος συγχωρεῖται, αὐτὸς εἶναι ἀσυγχώρητος. «Ἐλέησόν με». Ὁ Σύντομος λόγος καὶ εὖρε πέλαιος φιλοφροσύνης. Διότι ὅπου ὑπάρχει εὐσπλαγχνία, ὑπάρχουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Καὶ ἂν ἔρρισκεσαι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, φώναξε καὶ λέγε: «Ἐλέησόν με», δίχως νὰ κινήσῃ τὰ χεῖλη, ἀλλὰ νὰ φωνάζῃς μετὰ τὴν σκέψιν σου. Διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἀκούει καὶ ὅταν σιωπῶμεν. Δὲν ἐξετάζεται ὁ τόπος, ἀλλὰ τὸ ἦθος τῆς καρδίας. Ὁ Ἱερεμίας εὗρισκετο εἰς τὸν βόρβορον καὶ προσεῖκκετο τὸν Θεόν. Ὁ Δανιὴλ εὗρισκετο εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξευμένισε τὸν Θεόν. Οἱ τρεῖς παῖδες πάλιν ἦσαν μέσα εἰς τὴν κάμινον καὶ ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν τὸν καθέτευσαν. Ὁ ληστής ἐσταυρώθη καὶ ὁ σταυρὸς δὲν ἐστάθη ἐμπόδιον ἀλλ' ἀπεναντίας ἤνοιξε τὸν παράδεισον. Ὁ Ἰωβ ἦτο εἰς τὴν κοιλίαν καὶ ἐξιλέωσε τὸν Θεόν. Ὁ Ἰωάννης εὗρισκετο εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους καὶ τὸν εἰσῆκουσεν ὁ Θεός. Καὶ ἂν εὗρισκεσαι μέσα εἰς τὸ λουτρόν, νὰ προσεύχου, τὸ ἴδιον καὶ ἂν εὗρισκεσαι εἰς τὸν δρόμον ἢ ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην σου. Ὅπου καὶ ἂν εὗρισκεσαι νὰ προσεύχου. Εἶσαι ὁ ἴδιος ναὸς τοῦ Θεοῦ, μὴ ζητῆς ἄλλον τόπον κατάλληλον. Χρειαζέται μόνον θέλησις. Καὶ ἂν ἴτασαι ἐνώπιον δικαστοῦ, νὰ προσεύχου. Ὅταν ὀργίζεται ὁ δικαστής, σὺ νὰ προσεύχου.

Ἐμπρὸς ἦτο ἡ θάλασσα, ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ὁ Μωϋσῆς εὗρισκετο εἰς τὸ μέσον. Ἡ στιγμή τῆς προσευχῆς ἦτο πολὺ βασχερής, ἦτο ὁμως μέγα τὸ πλάτος τῆς εὐχῆς. Ὅπισθ' αὐτοῦ κατεβίβαν οἱ Αἰγύπτιοι, ἔμπρὸς ἠπλώσαντο ἡ θάλασσα, εἰς τὸ μέσον ἢ προσευχῆ. Καὶ τίπο-

τε δὲν ἐπρόφερε ὁ Μωϋσῆς. Καὶ τοῦ λέγει ὁ Θεός: «Τί φωνάζεις πρὸς ἐμὲ προσευχόμενος;»⁵⁰ Τὸ στόμα του δὲν ὀμιλεῖ, φωνάζει ὁμως ἡ ψυχὴ του. Ἐ καὶ σὺ λοιπὸν, ἀγαπητέ, ὅταν παρίστασαι ἐνώπιον μαινομένου δικαστοῦ, τυραννικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκτοξεύει σκληρὰς ἀπειλάς, ἢ ἐνώπιον ἄλλων δημίων, ποῦ φέρονται κατὰ παρόμοιον τρόπον, σὺ προσευχῆσαι εἰς τὸν Θεόν καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς σου καταπαῦει ἡ τρικυμία. Ὁ δικαστής σὲ κατατρέχει; Σὺ νὰ καταφεύγῃς εἰς τὸν Θεόν. Εἶναι πλησίον σου ὁ ἄρχων; Σὺ κάλεσε τὸν Δεσπότην. Μήπως εἶναι ἄνθρωπος διὰ νὰ ἀπέλθῃς νὰ τὸν συναντήσῃς εἰς κάποιον τόπον; Ὁ Θεὸς εὗρισκεται πάντοτε πλησίον σου. Ἐὰν θέλῃς νὰ παρακαλέσῃς ἓνα ἄνθρωπον, ῥωτᾷς τί κάμνει, ἂν κοιμάται, εἰς τί εἶναι ἀπασχολημένος. Καὶ ἂν ἐκτελῇ μίαν ὑπηρεσίαν δὲν σοῦ ἀπαντᾷ. Ἀλλὰ μετὰ τὸν Θεόν δὲν συμβαίνουν αὐτά.⁵¹ Ὅπου ἂν ἀπέλθῃς καὶ τὸν καλέσῃς ἀκούει. Κανεὶς δὲν ἔχει ἀποκλεισμένην τὴν εἰσοδὸν πρὸς αὐτόν, οὔτε εἰδικὴ ἀσχολία, οὔτε μεσάζων, οὔτε ὑπρέτης. Εἶπε εἰς τὸν Θεόν «ἐλέησόν με» καὶ ἁμέσως ὁ Θεὸς προσέρχεται. «Ἐνῷ ἀκόμη σὺ προσφέρεις τὴν εὐχὴν σου, θὰ σοῦ εἴπω, ἰσοῦ ἐγὼ εἶμαι παρών»⁵² λέγει. Τί λόγος, γεμάτος εὐλογίαν! Δὲν περιμένει νὰ ἀποτελειώσῃς τὴν προσευχὴν, καὶ λαμβάνεις αὐτὸ ποῦ ζητεῖς. «Ἐλέησόν με». Σὰς προτρέπω νὰ μιμηθῶμεν αὐτὴν τὴν Χαναναίαν. «Ἐλέησόν με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὁποῖρε φρικτὰ». Καὶ ὁ Κύριος λέγει πρὸς αὐτήν: «Ἡ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἄς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις»⁵³ Ποῦ εἶναι ὁ αἰρετικός; Μήπως εἶπε, θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου; Μήπως εἶπε, θὰ ἱκετεύσω τὸν γεννητόρά μου; Μήπως ἐχρειάζετο ἐδῶ προσευχῆ; Καθόλου. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἡ πίστις ἦτο μεγάλη, μεγάλο ἦτο καὶ τὸ σκεῦος καὶ ἡ χάρις ἐξεχύθη ἀφθόως. Ὅπου χρειάζεται προσευχὴ, τὸ σκεῦος εἶναι ἀσθενές.

Ἡ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Δὲν εἶδες νεκρὸν νὰ ἀνασταίνεται, οὔτε λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, δὲν ἤκουσες τοὺς προφήτας, δὲν ἐσκέφθης τὸν νόμον, δὲν εἶδες τὴν θάλασσαν νὰ σχιζεται, οὔτε ἄλλο θαυμαστὸν σημεῖον, ποῦ προήλθεν ἀπὸ ἐμέ, εἶδες. Μᾶλλον καταφρονήθης ἀπὸ ἐμέ καὶ εὐρέθης εἰς πλήρη ἀμηχανίαν. Ἀπέκρουσα τὴν θλίψιν σου καὶ σὺ δὲν ἀνεχώρησες, ἀλλὰ παρέμει-

50. Ἐξέθ. 11, 15.

51. Ἰεζκ. 38, 9.

52. Ματθ. 16, 20.

νες. Τώρα, λοιπόν, λάβε και σὺ ἀπὸ ἐμὲ τὸ ἀντάξιόν σου ἐγκώμιον. «Ὁ γυναικα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Ἡ γυναικα ἀπέθανε καὶ τὸ ἐγκώμιόν της μένει, λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ διάδημα. Ὁ ὅπου καὶ ἂν ἀπέλθῃς, ἀκούεις τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ: «Ὁ γυναικα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Εἰσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Περσῶν, καὶ θὰ ἀκούσῃς τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ: «Ὁ γυναικα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Πήγαινε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Γότθων, τῶν δαρδάρων, τῶν Ἰνδιῶν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Μαυρῶν, εἰς ὁποιοδήποτε μέρος τῆς οὐρανόσφαιρας. Ἐνα λόγον εἶπε ὁ Χριστὸς καὶ ὁ λόγος αὐτὸς δὲν παύει νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ νὰ διακηρύσσῃ τὴν πίστιν αὐτῆς μετὰ τὴν φράσιν: «Ὁ γυναικα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη, ἅς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Δὲν εἶπε, «ἅς γίνῃ καλὰ ἡ θυγατέρα σου», ἀλλὰ εἶπε «ἅς γίνῃ, ὅπως θέλεις». Σὺ ἡ ἴδια θεράπευσέ την, σὺ γίνε ἰατρός. Εἰς σέ παραδίδω τὸ φάρμακον. Πήγαινε νὰ τὸ δώσῃς εἰς τὴν ἀσθενῆ, Ὁ «ἅς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Ἡ θέλησίς σου ἅς τὴν θεραπεύσῃ.

Ἡ Χαναναία ἐθεράπευσε μετὰ τὴν θέλησίν της καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν θεραπεύει μόνος του: «Ἄς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Ὅτε ἐπρόσταξεν ἡ γυναικα, ὅτε διέταξε τὸ δαιμόνιον, ἀλλὰ μόνον ἠθέλησε καὶ ἡ θέλησις τῆς γυναικὸς ἐθεράπευσε καὶ ἐξεδίωξε τὸ δαιμόνιον. Ποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ τολμοῦν νὰ εἰποῦν ὅτι ὁ Υἱὸς κατώρθωσε τοῦτο μετὰ προσευχῆν: «Ἄς γίνῃ ὅπως σὺ θέλεις». Πρόσεχε ἀκόμη καὶ τὴν ὕψην τῆς φράσεως. Μιμεῖται τὸν Πατέρα του. Ὅταν δηλαδὴ ἐδημιούργει τὸν οὐρανὸν ὁ Θεός, εἶπε, Ἐ ἅς γίνῃ ὁ οὐρανός. Ἄς γίνῃ ὁ ἥλιος καὶ ἔγινε ὁ ἥλιος. Ἄς γίνῃ ἡ γῆ καὶ ἔγινε ἡ γῆ. Ἡ οὐσία τοῦ κόσμου ἐδημιουργήθη μετὰ τὴν ἐπιταγήν. Ἔτσι ἐνήργησε καὶ αὐτός. Εἶπε «ἅς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Ἡ συγγένεια τοῦ λόγου³³ ἀποδεικνύει τὴν κοινότητα τῆς θέσεως οὐσεως τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. «Καὶ πράγματι ἰατρεύθη ἡ θυγατέρα της».³⁴ Πότε; «Ἀπὸ τὴν στιγμήν ἀκριδῶς ἐκείνην».³⁵ Ὅχι ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ ἐπανῆλθεν ἡ μητέρα της εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ πρὶν νὰ ἐπανέλθῃ. Ἦλθε νὰ τὴν εὐρῇ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ δαιμόνιον καὶ τὴν εὐρε νὰ ὑγιαίνῃ, θεραπευμένην ἀπὸ τὴν θέλησίν της.

Δι' ὅλα λοιπὸν αὐτά, ἅς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, διότι εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

33. Δι' ἁπλοῦς τῆς προτακτικῆς ἐνενητήτου.

34. Ματθ. 15, 24.

35. Ἀδ-ὸν 15, 28.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 31

**ΠΕΡΙ ΑΝΝΗΣ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ε'
ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΙΑΣ**

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Sancti I. Chrysostomi opera omnia,
III, Parisiis, 1835, σελ. 516 - 529· IV, Parisiis 1835,
σελ. 810 - 865 (PG 52, 449 - 460· PG 54, 632 - 675).